

II

KONTEMPLATIVNI PUT SJEDINJENJA S BOGOM

kao dio puta duhovnoga rasta u sedam stupnjeva

Ovaj prikaz kontemplativnog puta sjedinjenja je nastavak istoga izloženoga u skriptama *Put čišćenja i Put prosvjetljenja*. Iako razni priručnici sustavnog prikaza pete odaje donose kod izlaganja puta prosvjetljenja mi smo odlučili izložiti ih u prikazu Puta sjedinjenja i to iz razloga što sv. Terezija Velika izričito kaže da prva sjedinjenja duše s Bogom počinju upravno na ovom petom stupnju duhovnoga života. U molitvi sjedinjenja koja se događa u petim odajama duša je »istrgnuta iz bilo kakve naravne djelatnosti«, moći su sasvim uspavane da bi duša bila potpuno u Bogu. To proizvodi takve ugode da se s njima ne mogu usporediti nikakvi zemaljski užici, naslade i radost (usp. Z V. 1, 6). Iako to ne traje dugo, »ne dosegne pola sata« (Z V. 2, 7). Dakle milost sjedinjenja nije trajna, nego »brzo prođe pa duša ostane bez onog društva, mislim tako da ga više ne zamjećuje«, (Z V. 2, 7), u šestim odajama sjedinjenje se događa u tamni, ali ni ono nije trajno sve do sedmih odaja »duša ostaje vazda sa svojim Bogom u ovom središtu« (Z VII. 2, 4).

Na analogan i sličan način u u duši se događa sjedinjenje duše s Bogom na redovitom ili jednostavnom putu sjedinjenja. Radi se postupnosti rasta i kušanja iskustva sjedinjenja u duši s Bogom koje na počecima traje kratko a na njegovim vrhuncima duša ga proživljava kao trajno stanje svoga duha.

Napominjeno da donosimo iste dodatke, donekle obogaćene novim sadržajima, četvrtih odaja koje se odnose na kontemplativni dio puta iz skripte *Put prosvjetljenja*. Ponovno ih donosimo iz razloga što pomažu čitatelju bolje shvatiti kontemplativni dio puta o kome govori u ovoj skripti.

PETI STUPANJ

PETE ODAJE - »ŽIVIM, ALI NE VIŠE JA...« prva iskustva sjedinjenja duše s Bogom koja nisu trajna, »ne dosegne pola sata« (Z V. 2, 7).

Pete odaje predstavljaju stanje duša koje već žive mistični život u pravom smislu riječi. Kušaju jednu nutarnju obnovu i novost života u Kristu. U molitvi sjedinjenja koja je nadnaravna i koju Bog daruje kada i kako hoće iako se duša sa svoje strane treba za nju pripravlјati. Istinski znakovi ovoga sjedinjenja s Bogom koje još nije potpuno jesu sigurnost o Božjoj prisutnosti i nutarnja i vanjska progonstva i patnje koje stavljaju na kušnju ljubav prema Bogu. Dušama na ovom stupnju duhovnog života je potrebna jedna autentična vjernost i dokazana odlučnosti.

Već smo posve na terenu mistike. Iako se Terezija osjeća spremnom na ovom polju, ipak ne krije napor i patnju zbog nemogućnosti da dostatno izrekne tajne koje se događaju počevši od ovih odaja (usp. Z V. 1, 1; Z V. 4, 12).

Nema više pouzdanja ni u usporedbi, svoje omiljelo pomagalo u objašnjavanju nekih oblika duhovnog procesa: »niti pak usporedbe mogu poslužiti da se to razjasni« (Z V. 1, 1). Ipak, ubrzo im se utječe. Unosi dvije vrlo značajne: svilenog prelca (Z V. 2, 2) i duhovnu ženidbu (Z V. 4, 2).

Te će usporedbe omogućiti Tereziji da barem djelomice dočara što se događa s dušom u sjedinjenju s Bogom u ovim odajama. Iako je ovdje gotovo sav naglasak stavljen na mistično sjedinjenje, Svetica ne želi propustiti da pripomene ijedno drugo sjedinjenje koje redovito tome uvijek prethodi: sjedinjenje s Božjom voljom.

Sjedinjenje s Bogom ona definira evanđeoskom formulom: uskladiti svoju volju s voljom Božjom (usp. Z V. 3, 3). Dakle, doći do stanja kad je čovjek sposoban reći i potvrditi da prihvaća Božju volju kao normu života. U tom je slučaju došao do sjedinjenja s Bogom: »Ah, kako je to sjedinjenje poželjno! Sretne li duše koja je došla do njega jer će živjeti spokojno u ovom životu!« (Z V. 3, 3).

Ovdje smo, međutim, još uvijek na polju asketike. Ali osim ovog sjedinjenja - usklađena volja s Božjom voljom - postoji i drugo sjedinjenje: mistično sjedinjenje, koje se sastoji u posebnoj milosti koju Bog daje onomu kojega je uzdignuo na snažno sjedinjenje s Kristom.

I ovdje, u petim odajama, javlja se simbol svilenog prelca u kojem se sažima cijeli razvoj duhovnog života (usp. Z V. 2, 2ss):

- na početku je ružni crv koji i s naporom puže... (simbol asketskog života – odaje);
- kasnije sebi pravi kućicu, čahuru, u koju se zatvara (odaje IV.);
- tu crv umire i rađa se prekrasni leptir (preobrazba, novi život - odaje V.);
- slijedi slobodan i nenaporan život leta (puni život mistike - odaje VI. i VII.).

U fenomenu preobrazbe koji se događa u čahuri Terezija vidi fenomen smrti i uskrsnuća. Tu prepoznaje dvije sastavnice kršćanskog otajstva: umiranja za novi život, što se u biti mora dogoditi kod svakog kršćanina.

I u pogledu ovog umiranja za novi život, postoje dvije vrste preobraženja: ono koje se duguje tajanstvenoj milosti, a može se usporediti s tajanstvenom snagom koju dobiva crv kad se zatvara u čahuru da umre. I njega, crva, nestaje, pretvara se u leptira.

Ali postoji i posebna milost u misteriju kršćanskog življenja: kad otklonimo sve zapreke koje priječe rast milosti, ostvaruje se u nama jedan oblik preobraženja u Kristu: »Živim, ali ne više ja, nego živi Krist u meni« (Pavlov tekst koji Terezija ovdje navodi).

Druga usporedba koju Terezija donosi da bi objasnila molitvu sjedinjenja jest sakrament braka: »Premda je to gruba usporedba, ne nalazim druge koja bi bolje mogla objasniti ono što hoću od sakramenta ženidbe« (Z V. 4, 3).

Ta se usporedba proteže i stupnjevito raste do sedmih odaja:

V = odaje ogleđa, upoznavanja;

VI = odaje zaruka;

VII = odaje ženidbe.

Opravdavajući ovu podjelu, Terezija piše: »Čini mi se da sjedinjenje (u petim odajama) još ne dopire do duhovnih zamka, već se, kao i ovdje kad se dvoje hoće zaručiti, radi o tome da li su suglasni i da jedno i drugo to hoće, pa čak da se vide zato da se bolje naužiju jedno drugoga. Tako i ovdje: (...) duša vidi na tajnovit način tko je taj Zaručnik koji će je uzeti, jer putem osjetila i moći nikako, ni za tisuću godina, ne bi mogla shvatiti ono što ovdje shvaća za vrlo kratko vrijeme« (Z V. 4, 4).

U molitvi sjedinjenja duša je »istrgnuta iz bilo kakve naravne djelatnosti«, moći su sasvim uspavane da bi duša bila potpuno u Bogu. To proizvodi takve ugone da se s njima ne mogu usporediti nikakvi zemaljski užici, naslade i radost (usp. Z V. 1, 6). Iako to ne traje dugo, »ne

dosegne pola sata« (Z V. 2, 7), duša je preobražena do te mjere da »ne prepoznaje samu sebe«: »čini se da to nije ni ona ni njezin lik« (Z V. 2, 8). I pored toga, Terezija ovim dušama ostavlja ozbiljan savjet: treba izbjegavati grešne prigode jer »ni u ovom stanju duša još nije tako jaka da bi se mogla upuštati u njih« (Z V. 4, 5). Navodi primjere Šaula i Jude, ljude rizika i poraza, da jače naglasi kako sigurnosti ne smije biti (Z V. 3, 2).

Još nadodaje važnost posluha (Z V. 3, 2), a napose bratske ljubavi (Z V. 3, 7-12). Zaključuje: »Nastojmo ići naprijed; ako toga ne bude, budimo u velikom strahu jer nas, bez sumnje, nečastivi hoće nečim zaskočiti; ta nije moguće da se, dospjevši čak dotle, prestane rasti jer ljubav nikad ne miruje« (Z V. 4, 10).

Inače u komunikaciji, kontemplaciji Bog se daruje, s jedne strane kao svijetlo, znači kao Bog koji prosvjetljuje, u tom slučaju kontemplacija je motrenje i shvaćanje, s druge strane Bog se daruje kao Ljubav. U tom slučaju kontemplacija postaje motrenje i ljubav. Znači 2 su naglaska, ali oba su prisutna u motrenju ili kontemplaciji. Znači ulazimo u onaj dio koji još više mistični dio duhovnoga puta. Tu je veliko neizrecivo duhovno bogatstvo, kaže Terezija Avilska (Z V. 1, 1). S druge strane ona gotova, pa sa žalošću konstatira da mali broj duša ide dublje u duhovni život, u ove V. odaje. Zašto? Jer se ne pripreme dovoljno na svome duhovnome putu. Nema dovoljno ozbiljnosti, pa nema toga puta duhovnoga rasta.

MISTIČNI PUTA SJEDINJENJA koji Terezija opisuje

„Dok duša tako traži Boga, osjeća kako uz veliku i ugodnu nasladu gotovo obnemoćuje, sva u nekoj vrsti nesvjestice jer joj ponestaje daha i svih tjelesnih snaga, tako da, osim uz tešku muku, ne može čak ni rukama micati. Oči joj se zatvaraju, a da ih ne želi zatvoriti, ili pak, ako ih drži otvorene, ne vidi gotovo ništa niti, ako čita, uspijeva izgovoriti slova, a gotovo ni prepoznati ga. Vidi da postoji slovo, no, kako razum ne pomaže, ne zna ga pročitati sve da i hoće. Čuje, ali ne razumije ono što čuje. Prema tome, osjetilima se ne koristi nimalo, osim da je posve ne prepuste njezinu uživanju, pa joj tako, naprotiv, štete. Govoriti je uzaludno, jer ne uspijeva sročiti riječi, niti ima snage, sve kad bi i uspjela, da bi je mogla izgovoriti, jer sva se izvanjska snaga gubi i povećava se snaga duše da bi bolje mogla uživati u svojem blaženstvu. Izvanjska naslada koja se osjeća velika je i posve očevidna. Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila.“ (Ž, 18, 10-11)

„Znajte ipak, kćeri, da za ovo o čemu govorimo ne želi da za sebe zadržite išta, ni malo ni puno, sve hoće za Sebe, a prema tome koliko budete smatrale da ste dale, udjeljivat će vam se veće ili manje milosti. Nema bolje provjere da se sazna da li naša molitva dospijeva do sjedinjenja ili ne. Nemojte misliti daje to kakva sanjana stvar poput ove prethodne. Kažem sanjana zato što se ovako čini daje duša uspavana, jer niti se baš čini daje usnula, niti se osjeća budnom. Ovdje pak, iako smo sve usnule, i to dobro usnule, za stvari od ovoga svijeta i za nas same (jer se u stvari ostaje kao bez svijesti ono malo koliko to traje stoga što nije moguće misliti, makar i htjele), ovdje nije potrebno umješnošću zaustaviti misao. Čak ljubav — ako to čini — ne shvaća ni kako ni što ljubi, niti što bi htjela; u stvari, poput nekoga tko je umro za svijet da bi živio u Bogu, jer tako i jest. Taj smrt slasna, istrgnuće duše od svekolikih djelovanja što ih može imati nalazeći se u tijelu; nasladna jer, iako se uistinu čini da se duša odvaja od njega da bi se bolje osjećala u Bogu, tako da ne znam čak da li mu preostaje života da diše (upravo sam o tome razmišljala i čini mi se da ne, u najmanju ruku ako to čini ne primjećuje se da li to čini), sav bi svoj razum htjela upotrijebiti za to da shvati nešto od onoga što osjeća i, kako njegove snage ne sežu do toga, ostane tako zaprepaštena ako se posve ne izgubi da ne miče ni rukama ni nogama, kako ovdje kažemo za neku osobu koja je tako obeznanjena da nam se čini da je mrtva.

Ah, tajne Božje! Nikada se ne bih zasitila nastojeći ih razložiti kad bih pomislila da ću pogoditi u nečemu, a ovako ću reći tisuću besmislica, kad bih gdjekad i pogodila, zato da puno hvalimo Gospodina.“ (Z V. 1, 3-4),

Ona opisuje ovdje to mistično iskustvo kontemplativne molitve. Prema Tereziji to su najviši stupnjevi molitve smirenosti. (P 31, 3/ Ž 14, 2-3). Ja sam kao svećenik nekoliko puta razgovarao s više osoba koje su imali ova iskustva, kao da uranjaju u najdublje dubine svoga bića, i one meni govore, ne znam da li sam bila svjesna ili nisam bila svjesna, kaže Terezija kao da duše gube svijest u tim mističnim komunikacijama s Bogom, i neizreciva blizina Božje prisutnosti i već se naslućuje da je Bog tako blizu, a istovremeno ne mogu Ga uhvatiti. Nije još došlo do sjedinjenja duše s Bogom. Kada Terezija govori o tome, onda pita se stalno kako bi vam ja opisala da je to od Boga ili nije to od Boga, pa u Z V. 1, 9 govori da su ta iskustva te jačine takva da kada duša to proživi jednostavno ne može sumnjati. To je takvo iskustvo Boga, da se ne može sumnjati da to nije Bog. Ne može sumnja ući u to iskustvo. Duša ne može sumnjati da to nije od Boga. Bog tako to čini tako da duša kada se vrati k sebi ne može posumnjati da to nije od Boga. Samo to su kratka iskustva.

Obično te duše prolaze, tame duše, poteškoće, probleme i u jednom trenutku prolaze takva stanja molitve koje sam prije nastojao to izreći. Inače V. odaje su odaje sjedinjene volje s voljom Božjom. Terezija govori da imaju 2 vrste sjedinjenja:

Redovito sjedinjenje: Sjedinjenje s Bogom ona definira evanđeoskom formulom: uskladiti svoju volju s voljom Božjom

„Čini mi se daje, ovim što sam rekla, pomalo mutna ova odaja. Budući daje tolika dobit od toga što se uđe u nju, dobro će biti da se ne učini da ostaju bez nade oni kojima Gospodin ne daje takve vrhunaravne stvari; jer do istinskog se sjedinjenja vrlo dobro može doći, uz pomoć našega Gospodina, ako se potrudimo da ga steknemo, s time da nam volja ne bude navezana osim na ono što je volja Božja. Ah, koliko li će nas biti koji ćemo to reći i kojima će se činiti da ne želimo ništa drugo, da bismo umrli za tu istinu, što sam, vjerujem, već rekla. Kažem vam, i reći ću to puno puta, da ste, kad to bude, stekle milost kod Boga, pa neka vam nimalo ne bude stalo do onog drugog, slasnog sjedinjenja koje je spomenuto, jer ono što je najdragocjenije kod njega jest to što proistječe iz ovoga o čemu sad govorim i zato što se ne može stići do onoga stoje spomenuto ako se ne radi o posve izvjesnom sjedinjenju gdje je naša volja prepuštena volji Božjoj. Ah, kako je to sjedinjenje poželjno! Sretne li duše koja je došla do njega jer će živjeti spokojno u ovom životu, a u drugom također; jer ništa je od ovozemaljskih događaja neće razalostiti ne bude li se radilo o tome da se osjeti u nekoj opasnosti da izgubi Boga ili da vidi daje vrijeđan; ni bolest ni siromaštvo, ni smrt, ne bude li se radilo o nekome tko će nedostajati Crkvi Božjoj; jer ta duša dobro vidi da On zna bolje što radi negoli ona što želi“. (Z V. 3, 3).

Mistično sjedinjenje koje svetica naziva prečacom mistično sjedinjenje, koje se sastoji u posebnoj kontemplativnoj milosti koju Bog daje onomu kojega je uzdignuo na snažno sjedinjenje s Kristom.

Mistično sjedinjenje opisuje koristeći 2 slike: preobraženje crva u leptira, a druga je slika braka. Slika braka, odnos duše i Boga, će pratiti cijeli daljnji razvojni put, koji Terezija opisuje u VI. I VII. odaji. Koji su učinci mističnog sjedinjenja duše s Bogom?

UČINCI MISTIČNOG SJEDINJENJA DUŠE S BOGOM:

Ulijevanje ljubavi - jedno takvo sjedinjenje duše s Bogom ulijeva jako veliku ljubav u dušu (Z V. 1, 9)

Pečat božanstva – Bog utiskuje sebe u dušu, mistična tradicija to zove pobožanstvenjenje. Duša postaje božanska, inače istočna mističnjačka tradicija iz prvih stoljeća zbog ovoga naziva nekada i svece božanskim. To je samo jedan drugi način da se kaže svetac (spominje i sv. Ljudevit Montforski). Nema to veze sa naravi Boga, ali to utisnuće pečata božanstva u dušu ta istočna kršćanska i mistična tradicija ovim riječima to izražava.

Nije definitivno –

„Kažem vam, kćeri, da sam poznavala osobe koje su se bile jako uzdigle i koje su bile stigle do ovoga stanja, a nečastivi ih je velikom lukavošću i spretnošću ponovno dobio za sebe; jer za to se mora udružiti cijeli pakao stoga što, kako puno puta kažem, ne gube samo jednu dušu, već veliko mnoštvo. On u tome već ima iskustva; jer ako pogledamo mnoštvo duša koje Bog preko jedne dovede k Sebi, treba Ga nadasve hvaliti za one tisuće koje su obraćali mučenici; djevica kao sveta Uršula! Ali, zacijelo ih je nečastivi izgubio preko svetog Dominika i svetog Franje i drugih utemeljitelja Redova, a gubi ih i sada preko svetog Ignacija koji je utemeljio Družbu! —jer svi su oni, to je jasno, — kako čitamo — primali slične milosti od Boga. Stoje to bilo doli to da su se potrudili da svojom krivnjom ne izgube takve božanske zaruke? Ah, kćeri moje, ta Gospodin je isto tako pripravan udijeliti nam milost sada kao i onda, a na stanovit načinje i željan da ih želimo primiti, zato što ima malo onih koji bi gledali na Njegovu slavu, koliko ih je tada bilo. Iako volimo sebe, ima vrlo mnogo mudrosti da ne izgubimo svoje pravo. Ah, kakve li velike obmane! Neka nas Gospodin prosvijetli da ne padnemo u takvu tamu, po Njegovom milosrđu“. (Z V. 4, 6)

Dakle to je prolazno sjedinjenje, davao jako napastuje duše. Terezija kaže da je znala duše koji su nakon ovakvih iskustva Boga pali u teške grijehe. To je trajna opomena svima koji Božjim putevima kroče. Puno napora i ulaganja, i jako visoko se ide, i sve se može izgubiti.

Nutarnja preobrazba duše – duša kao da samu sebe više ne prepoznaje, to je preobrazba crva u leptira. (Z V. 2, 7)

Potpuna spremnost duše – spremnost na sve, jedno veće predanje i veće distanciranje od samoga sebe. (Z V. 2, 12/ Z V. 3, 3/Z V. 2, 8). Duša se na neki način oslobađa od onoga što je prije činila. Razgovarao sam sa osobama koji su točno ovakva iskustva opisivali. Dosada od stvorenja, jednostavno Bog distancira dušu iznutra od svih onih stvorenja koji su nekada bila jako, jako draga. Do tada duša se navezuje na stvorenja i na svijet, a ovdje Bog čini takvu duboku distancu da može doći do jedne dosade od stvorenja.

Gubi se slast prema zemaljskim stvarima. (Z V. 4, 1) - Problem je u ovome što duša slast prema ovome ili onome, bilo čemu, kada se duša naslađuje, poglavito kada nije s Bogom i u Bogu, to je veže iznutra i Bog ne može darovati sebe duši. Znači, Bog oslobađa dušu od tih zemaljskih navezanosti. Ovo duša ne može sama po sebi to učiniti, sve što govorimo to je djelovanje Božje milosti naglašene u duši. Bog tako oslobađa dušu za veću slobodu, mi se možemo truditi, ali treba imati strpljenje sa sobom i svim tim stvarima, pa onda polako Bog to čini.

Velika želja za proslavom Boga (Z V. 2, 8) – duša silno želi da se Boga slavi u životu.

Želja za činjenjem pokore – duša je prije kušala slabost da čini pokoru, ta slabost kao da se promijenila u snagu, duša ima u sebi povraćeni elan za činiti pokoru. (Z V. 2, 11)

Duša se jako žalosti što je Bog vrijeđan, ali u srcu. Srce je žalosno osobe jer se Boga vrijeđa. Iz najdubljih dubina duše žao joj je jer se Boga vrijeđa. (Z V. 2, 4)

Silna žalost jer se gube kršćanske duše (Z V. 2, 10) – žalost zbog gubitka duša. Kada je duša navezana previše na sebe, mi molimo, ali nema u duši boli jer se danas netko gubi, nema se taj duboki osjećaj, ali to je zato jer se nema prave Božje ljubavi u srcu. Božja ljubav u srcu dođe i to preobrazi.

Duša više nije neplodna za druge (Z V. 3, 1-2)

Sama Terezija Avilska govori u biti to što ona opisuje, to je ono što je ona trajno željela – sjedinjenje njene volje s voljom Božjom, to su te V. odaje. „...to je sjedinjenje s voljom Božjom, sjedinjenje koje sam cijeli život željela...“ – duša želi ono što Bog želi. U II. odajama duša daje Bogu zadaću, upravo suprotno od ovoga nutarnjega stava, duša može silno puno moliti Boga, a što moli od Boga, da Bog vrši njezinu volju. I kada je govorila o napasti u tim II. odajama, govori da je to napast koja ima dalekosežne posljedice, jer tko u ta kola uđe nikada neće naprijed ići, jer pravi put duhovnoga života i svetosti je upravo ono što ona za sebe kaže, da je to sjedinjenje cijeli život željela. Željela sam da vršim potpuno volju Božju. Terezija kao velika svetica i pedagog uči da do

sjedinjenja s voljom Božjom može se doći na ovaj način - mistični dio puta, mistične molitve, mistične molitve smirenosti i vrhunca što smo prije čuli, a može se doći i redovitim putem. Duša može doći do sjedinjenja svoje volje s voljom Božjom bez da prolazi mistična sjedinjenja koje je ona opisivala. Ona sama ovo govori. Mistično sjedinjenje volje s voljom Božjom je samo jedan prečac, do čega se može doći brže do toga sjedinjenja, do kojeg se može doći i redovitim putem sjedinjenja volje s voljom Božjom.

„Trebate uzeti u obzir da ima patnji i patnji jer ima nekih patnji koje odjednom nastanu iz same naravi, a isto tako i zadovoljstava, pa čak samilosti da se smili nad bližnjima, kao što je učinio naš Gospodin kad je uskrisio Lazara . One pak ne priječe da budemo sjedinjene s voljom Božjom, niti uznemiruju dušu nekim nemirnim, nespokojnim uzbuđenjem što dugo traje. Ove patnje brzo prođu jer, kako sam rekla o nasladi u molitvi, čini mi se da ne dopiru do dubine duše, već samo do osjetila i moći. Zalaze u prethodne odaje, ali ne ulaze u ovu o kojoj će biti govora, te je za to potrebno ono što je rečeno o obustavi djelovanja moći; jer Gospodin može obogatiti duše i dovesti ih u ove odaje mnogim putovima, a ne prečacem koji je spomenut“. (Z V. 3, 4).

Netko može doći do praga svetosti bez da prolazi kroz ova iskustva o kojima Svetica govori. Svejedno ona jako naglašava da to ne ide bez velikih borbi.

„No pripazite, kćeri, potrebno je da gusjenica umre, i k tome na vaš teret; jer ondje puno pomaže da se preminućem nađe u životu koji je tako nov; ovdje je pak potrebno, živeći u ovome, da je ubijemo mi. Izjavljujem da će to biti s puno više napora, ali njegova se cijena prihvaća; tako će i nagrada biti veća ako pobijedite. No da je to moguće, ne treba sumnjati bude li to uistinu sjedinjenje s voljom Božjom . To je sjedinjenje koje sam cijelog života željela; to je ono što uvijek tražim od našega Gospodina i što je najjasnije i najsigurnije“. (Z V. 3, 5)

Znači, taj redoviti put za koji Terezija kaže da je cijeli život željela ne ide bez velikih borbi, duša se mora podložiti, prihvaćati, biti poslušna, i tako. Svetica ukazuje i na **2 zablude ili zapreke** koji se mogu javiti kod osoba koji prolaze mističnim putem (Z V. 3, 11). U čemu se one sastoje?

Duša traži jakost osjećaja u molitvi – osoba stavlja svoj osjećaj ili doživljaj kao kriterij bilo čega u molitvi. To nema veze sa klasičnim naukom svetačkog puta.

Oni se boje pokrenuti ili napraviti bilo kakvi pokret, jer misle da će im Bog pobjeći na ovaj ili onaj način. To je u biti želja da se uhvati Boga na ovaj ili onaj način. To je apsolutno nemoguće izvesti u ovim stupnjevima duhovnoga života.

Kada Terezija Avilska koristi **SIMBOLIKU BRAKA** onda govori na ovom stupnju duhovnog života između duše i Boga, događa se ne još zaruke, to će biti VI. odaja, nego neka vrsta **ogleda ili upoznavanja**. Duša i Bog se više upoznaju i pripravljavaju se na zaruke, odnosno na potpuno sjedinjenje duše s Bogom. Zanimljivo je da u ovim V. odajama Terezija na poseban način naglašava

OTAJSTVO CRKVE I APOSTOLATA. I karmelska duhovnost je apostolatska duhovnost. Ta nutarnja preobrazba duše treba nužno voditi osobu prema apostolatskoj dimenziji, to se događa jer duša na poseban način doživljava novost nakane u sebi.

„Ah, veličino Božja! Ta prije nekoliko godina, a možda čak i dana, bila je ta duša takva da je mislila samo na sebe, pa tko ju je uvukao u tako teške brige? Jer makar i htjele imati mnogo godina meditacije, tako mučno kao što to sad osjeća ova duša, nećemo moći osjetiti. Bože mili! Ta budem li danima i godinama nastojala razaznavati veliko zlo koje je u tome da se vrijeđa Boga i razmišljati da se to usuđuju Njegova djeca i moja braća, te o opasnostima u kojima živimo i kako je dobro za nas izvući se iz ovog bijednog života, hoće li biti dosta? — Nipošto, kćeri, jer bol koja se tu osjeća nije kao ove ovdašnje; jer to bismo svakako mogle imati uz pomoć Gospodnju, misleći

puno na to, no ne dopire do dubine srca kao tu gdje se čini da drobi i melje dušu a da ona za tim ne ide, pa čak katkada i ne želi. No stoje to? Odakle proistječe? — Ja ću vam to reći“. (Z V. 2, 11).

Pročišćuje je se nakana u duši, nakana molitve, pokore, redovništva. Nakana postaje puno čišća. Duša vidi kako se Boga vrijeđa, i silno želi da se širi Kraljevstvo Božje. Ako neka duša nema tu apostolatsku dimenziju u duhovnom životu nije došla do ovih stupnjeva duhovnog života – kaže sama Terezija Avilska. Može biti na profinjen način vezana uz svoj duhovni egoizam, uključujući bilo koje vrste i bilo koje slasti. Duša mora imati tu apostolsku dimenziju u tom nutarnjem i molitvenom svijetu. Puno puta samo molitva može biti apostolatska. Mala Terezija je zaštitnica misija, a nikada nije izašla iz svoga samostana. To je velika dimenzija i važna dimenzija karmelske duhovnosti kao i svake druge.

Došla je do svega toga jer je Bog uredio njenu ljubav. Jedna od važnih znakova koje Terezija daje za ove odaje za ovaj stupanj duhovnoga rasta je ljubav prema bližnjemu.

„Najsigurniji znak koji pokazuje, po mojem mišljenju, da li obdržavamo ove dvije stvari jest obdržavamo li ljubav prema bližnjemu. Da li ljubimo Boga, ne može se znati premda ima velikih pokazatelja da se razazna da ga ljubimo, ali ljubav prema bližnjemu, da budete sigurne, što više budete vidjele da ste uznapredovale u ovoj ljubavi, to više ste uznapredovale u ljubavi prema Bogu; jer tako je velika ona koju Njegovo Veličanstvo ima prema nama da ćemo kao nagradu za onu koju gajimo prema bližnjemu učiniti da poraste ona kojom ljubimo Njegovo Veličanstvo, na tisuću načina. Ja u to ne mogu sumnjati. (Z V. 3, 8)

To je istovremeno varijacija na temu – apostolatska dimenzija. Sjećate se kako smo na početku govorili kako Terezija opominje sestre, ljubite se sestre, bez ljubavi prema sestrama i bližnjemu nema ništa. Taj put koji ona opisuje je put rasta ljubavi, koji sve više i više jača kao takav. Zanimljivo da Terezija tek u V. odajama govori o apostolatu, ona bi htjela voditi duše da se izbjegne jedan apostolat koji je čisti aktivizam, čista trka zbog trke, ali nema čistoće nakane, kao posljedica nema ni puno učinka ni puno ljubavi Božje, ni puno ljubavi u svemu tome. To postaje čista administracija često puta. Bez ovih dubljih motiva i dubljih stvari apostolat postaje najčišća administracija, pa bilo tko da to čini, a učinkovit apostolat je u onoj mjeri u kojoj duša dublje ulazi u Božju ljubav i koliko više ima one motive koje smo prije navodili. Zato Terezija naglašava i tu dimenziju. Rad za Crkvu i apostolat postaje obogaćenje duha i duše same kao takve. Ne intimizam, naša kršćanska vjera nije intimizam. Ja i moj Bog i što me briga, i što me briga za bilo koga. Može se tako svesti molitva, bilo življenje svoga redovništva.

Savjeti koje Terezija daje:

Izbjegavati grešne prigode i važnost posluha i bratske ljubavi (Z V. 3, 2) – nipošto nije dobro, ako duša nema spremnost poslušnosti, jedan od gorih mogućih znakova na putevima duha. Sva svetačka tradicija drži taj posluš jedan od temelja za duhovni put, bilo koje vrste i bilo koji napredak. Jako je važno naglašavati bratsku ljubav, i Terezija ju naglašava kao takvu stvar.

U biti u ovim višim stupnjevima mističnoga puta koji smo objašnjavali dublje se ukorjenjuje u duši se **JEDAN DUHOVNI PRIJELAZ**, koje je već bio započeo kod 4 odaja koje posebne škole duhovnosti različito opisuju, a radi se o istoj stvari. U svetačkoj tradiciji možete naći ove pojmove:

Nutarnje ogoljenje duše

Duhovno siromaštvo

Spoznaja vlastitoga ništavila

Spoznaja vlastite bijede

Umiranje samome sebi

Smrt staroga čovjeka

Duhovno djetinjstvo

Svi ovi pojmovi samo su varijacija na temu što Božja ljubav, odnosno, ulivena kontemplacija čini i onda vodi dušu dublje prema tome da bi je više uzdigla kao takvu na putevima duha.

V. odaje su odaje sjedinjenja volje s voljom Božjom. To je znak duhovnoga napretka, do tog sjedinjenja duša dolazi bilo redovitim putevima poslušna Bogu, bilo na jedan mističan način sjedinjenja volje kada Bog na poseban način mistično iznutra preobražava dušu i dovodi je do toga. Bilo je nekih svetaca koji su došli gotovo do vrhunaca svetosti bez da su prolazili mističnim putem. Terezija je bila svjesna toga.

Prema Castellanu stanje duša petih odaja je nutarnja obnova, preobraženje, milost vodi prema novosti života u Kristu a je molitva sjedinjenja je ona koja odgovara ovim dušama, a ove odaje mogu lako postati pozitivan situacija u životu u smislu duge postojanosti, to jest dugo se u njima duša zadržuje.

Sveta Terezija ovdje naglašava nutarnju preobrazbu duše i koristi se slikovnim simbolom crva - larve koja prede svilu te postaje postupno prekrasni bijeli leptir. To je slika za preobrazbu koja se događa u duši. U svakoj odaji odgovara nova kontemplativna molitva, ovdje radi se o molitvi sjedinjenja. Sicari naglašava da je Ivan Pavao II govorio u enciklici *Redemptor hominis* da se Bog na neki način u Kristu sjedinio sa svakim čovjekom pa ako toga čovjek nije niti svjestan. Naravno da smo mi kršćani sjedinjeni s Kristom po krštenju i zahvaljujući tom krsnome sjedinjenju po življenju vjere malo pomalo mi hodimo u novosti života (Rim 6,13).

Slika i simbol preobrazbe u biti sažimlje cjelovitost puta duše kroz odaje. Larva - slika duše na početcima je kao mrtva, znači u svojoj čahuri, ali malo pomalo ona se budi, izlazi na sunce. u Petoj odaji 2,3 Terezija sažimlje hod duše kroz treće odaje. Govori o tome kako se duša trudi, razmatra, čini dobra djela, ali ta preobrazba se ne događa na takav način. (Pete odaje 2,4).

„Tu dakle vidite, kćeri, što možemo učiniti uz pomoć Božju: da samo Njegovo Veličanstvo bude naša odaja, kao što i jest u ovoj molitvi sjedinjenja, s time da je izgradimo mi. Izgleda da hoću reći da možemo oduzimati i dodavati kod Boga jer kažem daje On odaja, te daje možemo sagraditi zato da bismo se smjestile u njoj. Još kako možemo! Ne oduzimati ni dodavati kod Boga, već oduzimati i dodavati kod sebe, kao što čine gusjenice; ta zacijelo nećemo do kraja napraviti u tome sve što možemo kad ovaj poslič, koji ne predstavlja ništa, Bog združi sa Svojom veličinom i kad mu dade tako veliku vrijednost da sam Gospodin bude nagrada za to djelo. I premda je snosio najvišu cijenu, isto tako hoće združiti naše sitne muke s onima koje je podnijelo Njegovo Veličanstvo i da sve bude jedno“. (V. 2,5)

Zapravo, duša svojom snagom ne može doći do te preobrazbi. (Pete odaje 2,5). Ponovno se radi o odnosu između djela i milosti, djela i vjere. Bog naša dobra djela, nastojanja i molitve sve što se čini sjedinjuje sa svojim i daje im spasenjsko značenje i tako vodi dušu putem preobrazbe, a duša to ne može učiniti svojim naporima. Terezija potiče duše i svoje sestre da se žurno trude na tim putovima da ih Bog preobrazi. (Pete odaje 2,6).

U ovom stupnju duhovnog života javlja se žudnja, želja da se čim prije dovrši taj posao sjedinjenja s Kristom. To se događa po potpunoj lišenosti sebeljublja, naše volje i odvojenosti od svega što je zemaljsko, prakticanju pokore, molitve, mrtvljenja, poslušnosti i svega onoga što već znate, kaže Terezija Avilska sestrama. (Pete odaje 2,6). Kao što je rečeno, to je asketski dio duhovnog puta, ali Sicari naglašava da ne treba nikada smatrati da razvojni put duhovnog puta ne sadržava prije proživljene etape i prakse, da su one nadiđene ili da ih se treba klonuti, nego upravo suprotno. (Pete odaje 2,6) Terezija govori kako je došlo vrijeme da umre ova larva, da čini onaj posao za koji je uzgajana, tj. došlo je vrijeme nove preobrazbe duše, došlo je vrijeme ljubavi.

Ovdje se radi o odlučujućem susretu duše i Boga. Duša u ovim petim odajama primjećuje/spoznaje Boga kao Onoga koji je nestrpljiv da se dadne duši. Dosada je postojala navika gledati Boga kao Oca, bogatog milosrđem, punog strpljenja koji čeka svog izgubljenog sina, ali u ovim petim odajama duša u sebi doživljava kao da je sâm Bog nestrpljiv te se želi dati duši u obilju. (Pete odaje 1,5.)

Bog je velikodušan, Bog daruje više nego što mi želimo... „*pa tražite od našega Gospodina da vam uza savršenost dade ljubav prema bližnjemu te se prepustite Njegovu Veličanstvu jer On će vam dati više nego što budete znale poželjeti budete li se potrudile i uznastojale oko toga u svemu koliko god budete mogle.* (V. 3,12.)

Duša počinje primjećivati prebogat valove ljubavi kojom Bog traži da je zahvati. Posljedica toga je da duša u ovim petim odajama treba se odricati prosječnih mjera i shvatiti da Bog želi sve! Terezija opominje sestre da paze ukoliko žele primiti te Božje darove ne smiju ništa zadržati za sebe jer Bog sve hoće od nas, Bog hoće nas u potpunosti. (Pete odaje 1,3.) Ne radi se samo o duhovnoj dinamici asketskog ispražnjenja od sebe nego se radi o dinamici uzajamnosti i ljubavi koja želi u potpunosti odgovoriti na ljubav. Duša bi trebala gorjeti onom ljubavlju koja želi sve dati. Sicari postavlja pitanje: u čemu se sastoji ova molitva sjedinjenja?

Duhovni put petih odaja vodi dušu do toga da doživljava veliku bliskost duše u nutrini s Bogom koja pomaže duši da se suobliči Isusu. Terezija ovdje počinje opisivati posebne mistične fenomene, ali KKC 2014 kaže da su ti mistični fenomeni darovani samo nekima da bi se objavila besplatnost dara koja je za sve. Naime, katekizmu istom broju, govori da Bog sve poziva na to mistično sjedinjenje s Kristom, ali nisu svi obdareni tim mističnim fenomenima niti pozvani na njih. Terezija Avilska kaže, (pete odaje 3,3) da se sjedinjenje može postići tražeći samo volju Božju, tj. sjedinjenje duše s Bogom i sjedinjenje naše volje s voljom Božjom. (Pete odaje 3,6.; i 3,5.)

Ipak sveta Terezija Avilska ne želi prosuđivati stanje duše u posebnostima nego naglašava samo jednu stvar po kojoj se razlučuje i može shvaćati stanje duša petih odaja, a to je dvostruka zapovijed ljubavi. (Pete odaje 3,7.)

„*Ovdje su samo dvije koje od nas traži Gospodin: ljubav prema Njegovom Veličanstvu i prema bližnjima; to je ono na čemu treba raditi. Obdržavamo li ih, vršimo Njegovu volju i tako ćemo biti sjedinjeni s Njime. No kako smo daleko, koliko dugujemo tako velikom Bogu, od toga da vršimo ove dvije stvari, kako sam rekla! Neka se Njegovo Veličanstvo udostoji dati nam milost da zaslužimo doći do ovoga stanja jer je u našim rukama ako hoćemo“.* (V. 3,7.)

Naš Gospodin, kaže Svetica, traži od nas ljubav prema Bogu i prema bližnjemu. U tome se trebamo truditi i u potpunosti vršiti volju Božju i bit ćemo s Njim sjedinjeni. Sveta Terezija ukazuje na ljubav prema bližnjemu kao znak naše ljubavi prema Bogu (Pete odaje 3,8.) i kao savršeno ispunjenje volje Božje. To je po njenom shvaćanju, najsigurniji znak, ali isto tako naglašava, (pete odaje 3,9.) da ta ljubav prema bližnjemu mora proizlaziti iz istoga izvora, odnosno iz ljubavi prema Bogu. Dakle, ljubav prema Bogu ima prvenstvo, ali ljubav prema bližnjemu je znak raspoznavanja kvalitete ljubavi prema Bogu. No, kako biti savršen u ljubavi?

„*Po tome vidite, sestre, što naš Bog ovdje čini zato da se duša konačno prizna Njegovom; daje što ima, a to je ono što je Njegov Sin imao u svojem životu; ne može nam udijeliti veću milost. Tko je više mogao željeti otići iz ovoga života? Tako i reče Njegovo Veličanstvo na Večeri: Željno sam želio". Pa kako Vam se, Gospodine, nije predočila teška smrt kojom trebate umrijeti, tako mučna i strašna? — Nije jer velika ljubav koju imam i želja da se spase duše neusporedivo nadvisuje te muke; a i one prevelike koje sam trpio i trpim otkad sam na svijetu, dostatne su da do ovih nimalo ne držim u usporedbi s njima“.*(V. 2,13)

Sv. Terezija motri Krista (Pete odaje 2,13) i u nekoj vrsti dijaloga s Njime, pita Ga da li je on mislio na okrutnu smrt i patnje koje su ga čekale; a Isus odgovara: ne nego na veliku ljubav i želju da se ljudi spase. To je u velikoj mjeri nadvladavalo sve muke koje je trebao pretrpjeti. Znači glavni naglasak u Kristovoj spasenjskoj mucij nije patnja nego ljubav, odnosno valja motriti Krista koji nas ljubi bez kraja i nastojati sudjelovati u njemu i on nas preobražava u sebe. Dakle, naglasak nije na patnji nego na ljubavi. No, duša treba pokazati tu svoju ljubav konkretnim djelima (pete odaje 3,10).

Terezija navodi neke primjere iz života u samostanu. Kaže, ako je neka sestra bolesna treba joj iskazati čine pažnje i ljubavi, a ne propuštati to iz straha da će se izgubiti vlastita pobožnost. Svetica kaže: ako je treba ti posti, ali njoj daj jesti. Ili drugi primjer: ako se čuju pohvale na bližnjega duša se tada raduje kao da se nju samu hvali, dakle nema nikakve zavisti. Ako ima poniznosti onda je takav doživljaj u duši. Duša se raduje krepostima svojih bližnjih, svojih sestara i trpi zbog njihovih mana. (Pete odaje 3,11). Sve su to znakovi zrele ljubavi prema bližnjemu.

„Ah, sestre, kako se jasno vidi gdje zaista ima ljubavi prema bližnjemu kod nekih od vas, te kod onih kod kojih je nema u toj savršenosti! Kad biste shvaćale koliko nam je važna ova krepost, ne biste vodile druge brige.... Puno sam na drugim mjestima rekla o tome zato što vidim, sestre, da bismo bile izgubljene kad bi u tome bilo pukotina. Dao Gospodin da ih ne bude nikada jer bude li toga, kažem vam da kod Njegova Veličanstva nikada nećete postići spomenuto sjedinjenje. Kad osjetite da vam toga nedostaje, makar posjedovale i pobožnost i ugode, pa vam se učini da ste stigle do nekog sitnog ushita u molitvi smirenosti (jer će se nekima odmah pričiniti daje učinjeno sve), vjerujte mi da niste stigle do sjedinjenja, pa tražite od našega Gospodina da vam uza savršenost dade ljubav prema bližnjemu te se prepustite Njegovu Veličanstvu jer On će vam dati više nego što budete znale poželjeti budete li se potrudile i uznastojale oko toga u svemu koliko god budete mogle; i prisilite svoju volju da se u svemu vrši volja vaših sestara pa makar izgubile od svojega prava, te zaboravite svoje dobro radi njihovog pa makar vam još više protivljenja bude nametala vaša narav, i nastojte preuzimati posao da oslobodite od njega svojeg bližnjeg kad se pruži prilika. Nemojte misliti da vas neće ništa stajati i da ćete to naći učinjeno. Pogledajte koliko je našeg Zaručnika stajala ljubav kojom nas je ljubio, i da nas izbavi od smrti, umro je teškom smrću na križu.“ (V, 3. 10 i 12)

Svetica ističe da ako postoje nedostaci u ljubavi prema bližnjemu tada duša neće doći do ovoga sjedinjenja. (Pete odaje 3,12.) Ona potiče sestre da mole da im Gospodin udjeli tu ljubav; kaže da prisile svoju volju da u svemu budu dobrohotne sa sestrama, da se podlože pa ako to i bude na uštrb vlastitih prava.

Terezija u ovoj odaji ukazuje na velike svece i njihovu plodnost. Spominje Ignacija Loyolskog, utemeljitelja družbe Isusove. (Pete odaje 4,5. Pete odaje 4,2.) A vjerojatno i iz druženja s ocima isusovcima poznata joj je bila izreka sv. Ignacija o samo savladavanju za put duhovnoga rasta: *„Ne mjeri se napredak po licu, kretanjima, blagoj ćudi ili ljubavi prema samoći, već po tome kako tko umije savladavati samoga sebe“*

Usprkos odbojnosti naravi, Svetica želi da duša sebe herojski svladava što je veoma teško. Ako duša to čini i uspijeva, onda će Bog dati puno više duši nego to ona može i zamisliti. Dakle djelatna je prava ljubav prema bližnjemu dokaz i plod istinskog sjedinjenja s Bogom. Koliko su daleko onda od terezijanske duhovnosti svake druge katoličke duhovnosti, današnje ideje new age-a gdje se govori o sjedinjenju s Bogom, a popraćeno je samodopadnošću, narcisoidnošću ili idealima koji uzvisuju „osjećati se dobro u nutрини“ i da to treba sačuvati po svaku cijenu.

Ili pak, govori se da se molitelj treba udaljavati od patnje i potreba bližnjih te da je veća vrijednost biti distanciran, to doista veze sa kršćanstvom. Sicari ovdje naglašava da istinska ljubav

zahtijeva poslanje. Jedna je od napasti da se prema bližnjemu zadržimo na uobičajenim našim susretima i ljudima s kojim razgovaramo. Navedeni autor naglašava potrebu misija. Larva koja je izišla iz svoje čahure i koja se preobrazila nestrpljiva je da čini sve da dadne život drugim leptirima, odnosno želi plodnost. (Pete odaje 3,1.) Taj mali leptir koji je nastao je trajno aktivan. Ipak u sebi je potpuno miran, tj. , duša motri dio Boga u sebi, nosi ga u sebi, nosi mir, a istovremeno je aktivna i želi se truditi da drugi upoznaju Božju ljubav. Duša se ne obazire na ono dobro što je dosada činila, a njoj se čini da je to veoma malo.

Želje duše postaju beskrajne i sve ono što uspijeva činiti za Boga njoj se čini jako malo. Sve se više čudi što su svetcu tako puno činili za Gospodina. (Pete odaje 2,8.) Duša u sebi doživljava kao da se širi, ima veliku nutarnju širinu. Ne osjeća više odbojnost prema pokori i mucu nego privlačnost jer shvaća da je to potrebno sredstvo da bi se potpuno posvetila poslanju i da bi tako mogla pomoći da drugi spoznaju i ljube Boga. (Pete odaje 2,7.) Duša doživljava prejaku želju da slavi Boga, da se istroši za njega te podnese tisuću smrti i velike muke ako bude potrebno. Ima velike želje za pokorom i samoćom.

„Kad god ponikne u molitvu, to je njezina muka. Na stanovit način možda proistječe iz one vrlo velike koju joj zadaje to što vidi daje Bog vrijedan i malo štovan na ovome svijetu, te od mnogo duša koje se gube, kako krivovjeraca, tako i Maura; ipak joj najviše boli zadaju duše kršćana jer premda vidi daje milosrđe Božje toliko da se, koliko god loše živjeli, mogu popraviti i spasiti, boji se da mnogi budu osuđeni“. (V. 2,10.)

Doživljava veliku muku jer shvaća da se Boga vrijeda, da ga se malo slavi i časti u svijetu. Duša mora shvatiti da se mora vježbati u ljubavi prema bližnjemu jer se Bog želi njom poslužiti za širenje vjere i pomoć drugima da rastu i upoznaju Krista. Ima veliku želju u sebi da bude duhovna pomoć bližnjemu.

„Kažem da izbacuje sjemenje jer smatram da Bog hoće da ne bude davana uzaludno ova velika milost, nego da, ako se već njome ne okoristi za sebe, bude od koristi drugima. Jer kako ostaje pri ovim željama i spomenutim krepostima, dokle ustraje u dobru, koristi drugim dušama i od njezine ih se topline prima toplina; pa čak onda kad su je već izgubile, događa se da zadržavaju želju da se okoriste drugi i razotkriva milosti koje Bog udjeljuje onome tko Ga ljubi i služi Mu“. (V. 3,1.)

Ta velika nutarnja želja, javlja se iz nutarnjeg preobraženja, u biti, gledano sa strane duše to je potpunost predanja: duša postaje potpuno otvorena za prihvaćanje svega što Bog šalje. Ovdje Terezija uvodi nove slike ili simbole kao što je pečat. Duša je kao rastaljena i mekana, ona je spremna u potpunosti i Bog može utisnuti svoj pečat u dušu. (Pete odaje 3,2.)

Terezija ovdje ukazuje na velike svece i njihovu plodnost. Spominje svetog Franju, svetog Dominika i Ignacija Loyolskog, utemeljitelja družbe Isusove. (Pete odaje 4,5. Pete odaje 4,2.) Duša tj. taj mali leptir ne može se odmarati nego se trajno trudi činiti dobro drugima usprkos svega. (Pete odaje 4,2.)

Ovdje sv. Terezija uvodi novu simboliku mistike zaručništva, vjenčanja i braka, a ta simbolika će pratiti hod duše sve do vrhunca, sve do sedmih odaja. (Pete odaje 4,2.3.) Terezija objašnjava narav ove simbolike zaručništva i braka. Znači radi se o čistoj ljubavi, nema ničeg tjelesnog i sjetilnog u svemu tome. Rekli smo da će ta simbolika pratiti duše sve do šestih i sedmih odaja, a u petim odajama još se ne radi čak niti o duhovnom zaručništvu nego kao dvoje koje su se jedno drugom obećalo, oni se bolje upoznaju i nastoje vidjeti da li su jedno za drugo.

Gospodin pokazuje duši da je zadovoljan s njom, a duša se trudi udovoljiti svom Gospodinu.

„Čini mi se da sjedinjenje ne seže do duhovnih zaruka, već se, kao i ovdje kad se dvoje hoće zaručiti, radi o tome da li su suglasni i da li ijedno i drugo to hoće, pa čak da li se vide zato da se bolje nauživaju jedno drugoga, tako i ovdje, uz pretpostavku daje sporazum već napravljen i daje

duša vrlo dobro upoznata koliko joj to pogoduje i odlučna da u svemu ispunjava volju svojega Zaručnika na one načine na koje bude vidjela da Mu gode, a Njegovo Veličanstvo, kao onaj koji dobro razabire da lije to tako, takav je prema njoj, pa iskazuje milosrđe jer hoće da Ga bolje upozna i — kako se to kaže — da dođu na oglede i da je združi sa Sobom. Možemo reći daje to tako jer se događa za vrlo kratko vrijeme. Tu više nema davanja i uzimanja, već da duša, na jedan tajnovit način, vidi tko je taj Zaručnik koji će je uzeti; jer putem osjetila i moći nikako ne bi ni za tisuću godina shvatila ono što ovdje shvaća za vrlo kratko vrijeme; ali budući daje Zaručnik takav, od samih onih ogleda činije dostojnom da si pruže ruke, kako se to kaže, zato što duša bude tako zaljubljena da sa svoje strane čini sve što može kako se ne bi razvrgnule božanske zaruke. Ali ako se opusti pa svrne svoju sklonost nečemu što ne bi bio On, gubi sve, a gubitak je velik, kao i što su milosti koje udjeljuje, i mnogo veći nego što se može procijeniti“. (V. 4,4.)

Sveta Terezija naglašava dvije moguće zamke duše u petim odajama koje trebaju izbjegavati jer mogu im stvoriti velike probleme. (Pete odaje 4,8.) Đavao nastoji duši sugerirati da ju polako udalji od volje Božje, da ju vara u malim stvarima kako one same po sebi nisu loše. Tako joj pomućuje razum, slabi volju i jača u njoj sebi ljublje.

„Odgovarajući na ono prvo, kažem da je jasno da se ne bi izgubila kad bi ta duša uvijek bila vezana uz volju Božju. Ali dolazi nečastivi s velikim lukavštinama, te je pod krinkom dobra zbunjuje u sitnim stvarima i uvlači u neke za koje joj kazuje da nisu loše, te joj malo-pomalo zamračuje razum, slabi volju i navodi je na samoljublje, dok je, od jednog do drugog, ne odvoji od volje Božje i privede svojoj. Time je odgovoreno i na ono drugo; jer nema tako zatvorene zatvorenosti kamo on ne bi mogao ući ni tako usamljene pustinje kamo ne bi išao. Čak vam i drugu stvar kažem: možda to dopušta Gospodin zato da vidi kako se vlada ona duša koju hoće postaviti za svjetlo drugima; jer bolje je, ako mora biti opaka, da to bude u početku negoli kad već naškodi mnogima“. (V,4.8)

Druga zamka je: (Pete odaje 4,10.) Duša se treba truditi, kaže Svetica, da uvijek napreduje, inače neće ići naprijed. Nemoguće je da duša koja je došla do ovog stupnja petih odaja zadržava u njima jer ljubav nikada nije besposlena, ne napredovati je loš znak.

„Na kraju, neka se zaključak sastoji u tome da uvijek nastojimo ići naprijed, a ako toga ne bude, budimo u velikom strahu jer nas, bez sumnje, nečastivi hoće nečim zaskočiti; ta nije moguće, dospjevši sve dotle, da ljubav prestane rasti, jer ona nikada ne miruje, pa će to biti vrlo loš znak. Duša koja je težila da bude zaručnica samog Boga i već se družila s Njegovim Veličanstvom te stigla dokle je rečeno, ne smije leći na spavanje“. (V. 4,10)

Duša postaje lijena i polagano može pasti u mlakost. (Pete odaje 4,10.)

Castellano naglašava da je stanje duše ovih odaja nutarnja obnova ili preobraženje. Milost je novost života u Kristu, a molitva je molitva je sjedinjenja. Castellano navodi da su ove pete odaje jedna postaja dolaska ili cilj svega dosada što je duša učinila, ali one su i točka polaska za daljnji put prema sedmim odajama. U ovom poglavlju Terezija govori o milosti sjedinjenja i učincima. Govori o tom simbolikom svilenog prelca ili larve (ličinke) koja postaje bijeli leptir, a u trećem poglavlju naglašava hod duše - preobrazbe u ljubavi sjedinjenja s voljom Božjom, važnost ljubavi prema bližnjemu. U četvrtom govori o važnosti zrelosti u ljubavi, vjernosti, poniznosti, ljubavi koja postaje kreativna i uvodi simboliku duhovnoga braka kao što je to kazao i Castellano.

MOLITVA PETIH ODAJA: MOLITVA SJEDINJENA

Uvodna napomena: Terezija na početku kontemplativne molitve u IV odajama objašnjava redovite poteškoće suhoće i duhovnih rastresenosti, koje redovito prate iskustva kontemplativne molitve. Terezija kaže da će naglašene rastresenosti mučiti dušu sve do zadnjih odaja, sve dok osoba ne dođe do vrhunaca svetosti osoba će imati te naglašene rastresenosti u duši kao takve. Ali

one neće spriječiti duhovni put ni duhovni rast osobe koja ide dalje. Traje sve do posljednjih odaja, to imate u Z IV. 1, 13.

„...i kako god ne možemo zadržati gibanje neba, jer juri svom brzinom, isto tako ne možemo zadržati našu misao, pa ulažemo sve moći duše u nju i čini nam se da smo izgubljene i da smo potratile vrijeme provedeno pred Bogom; a duša je možda sva uz Njega, u posve bliskim odajama, a misao u predziđu zamka mučeci se s tisuću životinja, zvijeri i otrovnica i zaslužujući tim trpljenjem, tako da nas to ne treba zbunjivati niti pak to trebamo napustiti, a to je ono čemu teži nečastivi. I najvećim dijelom sve te uznemirenosti i tegobe dolaze od nepoznavanja nas samih...

*Još u ovome životu **Gospodin je (dušu) oslobađa od toga kad stigne u posljednju odaju, kako ćemo reći, ako Bog dade. I ove bijede neće svima zadavati toliku muku niti ih napadati, kao što su meni zadavale niz godina zato što sam bila nikakva, jer izgleda da sam se htjela osvetiti sama sebi. A ono stoje tako mučno za mene, mislim da će možda biti i za vas, pa to spominjem tu i tamo zato da vam možda uspijem nekad dati da shvatite kako je to neizbježno, te da vas ne uznemiri i ražalosti, već da pustimo da se okreće ovo mlinsko čeketalo i meljimo svoje brašno ne dopuštajući da djeluju volja i razum**“.* (Z IV. 1, 9, 12- 13.)

Na temelju ovog nauka treba dobro shvatiti dinamiku doživljaja kontemplativnih i mističnih molitava čiji opis slijedi. Dakle najveći dio vremena duša je u poteškoćama u molitvi, suhoćama, rastresenostima a onda Bog kada i kako hoće daruje iskustva kontemplativnih i mističnim molitava ali ta iskustva kako sam svetica kaže su vremenski jako ograničena a imaju velike nutarnje učinke. U slijedećem dodatku o prikazu krivog nauka o kontemplaciji koji je Crkva osudila i katoličko nauku o tim pitanjima nauka crkve o tom je slijedeći: *Čini kontemplacije traje veoma kratko, iako duševno stanje koje iz tog nastaje može potrajati nekoliko dana.* Ovo napominjemo da ne bi netko krivo shvatio da duše u ovoj odaji imaju trajno molitveno stanje ovih molitava.

Narav molitve sjedinjenja. Radi se o sjedinjenju onog stupnja ulivene kontemplacije u kojoj su sve nutarnje duševne moći zahvaćene i zauzete u Bogu. U **molitvi smirenosti** to se događalo samo s voljom, kod **molitve sna duševnih moći Bogom** bile su zahvaćeni volje i razum a mašta i sjećanje su bili slobodni, aktivni i tako uzrokovali borbu duši. Dakle, kod molitve sjedinjenja sve duševne moći, uključujući maštu i sjećanje su zahvaćene Bogom, dok su nezahvaćena vanjska tjelesna sjetila.

Intenzitet mističnog iskustva ulivene kontemplacije kod molitve sjedinjenja je neizreciv i jako nadilazi sve one prethodne i na samo tijelo ostavlja duboke utiske. Evo opisa sv. Terezije:

„Dok duša tako traži Boga, osjeća kako uz veliku i ugodnu nasladu gotovo obnemoćuje, sva u nekoj vrsti nesvjestice jer joj ponestaje daha i svih tjelesnih snaga, tako da, osim uz tešku muku, ne može čak ni rukama micati. Oči joj se zatvaraju, a da ih ne želi zatvoriti, ili pak, ako ih drži otvorene, ne vidi gotovo ništa niti, ako čita, uspijeva izgovoriti slova, a gotovo ni prepoznati ga. Vidi da postoji slovo, no, kako razum ne pomaže, ne zna ga pročitati sve da i hoće. Čuje, ali ne razumije ono što čuje. Prema tome, osjetilima se ne koristi nimalo, osim da je posve ne prepuste njezinu uživanju, pa joj tako, naprotiv, štete. Govoriti je uzaludno, jer ne uspijeva sročiti riječi, niti ima snage, sve kad bi i uspjela, da bi je mogla izgovoriti, jer sva se izvanjska snaga gubi i povećava se snaga duše da bi bolje mogla uživati u svojem blaženstvu. Izvanjska naslada koja se osjeća velika je i posve očevidna. Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila. Barem meni nikada nije naškodila, niti se sjećam da mi je Gospodin ikad udijelio ovu milost, koliko god bolesna bila, a da bih se osjećala slabo. Dapače, osjetila bih veliko poboljšanje. A i kakvo zlo može nanijeti tako veliko dobro? Vanjski su učinci nešto tako znano-da se ne može posumnjati kako je to bila velika prilika, budući da tako bivaju oduzete snage uz toliku nasladu zato da bi postale još veće“. (Ž, 18, 10-11)

Kao što se vidi iz opisa duša kuša neizrecivu stvarnost tog intenziteta da je samo malo

porastao nadišao bi sve tjelesne snage i duša bi pala u ekstazu. Na počecima ovih iskustava zahvaćenost duševnih moći traje kratko – pola sata najviše – ali s različitim stupnjevima intenziteta se produžuje ponekada i na više sati.

„Istina je da u početku prođe za tako kratko vrijeme - barem se meni događalo - tako da se u ovim izvanjskim znakovima i zakazivanju osjetila ne očituje toliko kad prođe zakratko, no dobro se razabire u preobilju milosti da je sjaj sunca koje se tamo nalazilo bio velik, budući da ju je tako rastopilo. I treba obratiti pozornost na to, jer, po mojem mišljenju, koliko god dugo bilo vrijeme koje duša provede u toj obuzetosti svih moći, vrlo je kratko. Kada bi to bilo pola sata, bilo bi puno. Ja se, po mojem mišljenju, nikad nisam nalazila toliko. Istina je da se slabo može osjetiti koliko se biva, budući da se ne osjeća, ali kažem da biva vrlo kratko odjednom a da neka od moći ne dođe k sebi. Volja je ta koja uzima riječ, no ostale dvije moći ubrzo ponovno počnu uznemiravati. Budući da je volja smirena, ponovno ih obuzme, te zastanu nešto malo i ponovno ožive. Tako se može provesti nekoliko sati molitve, i provede se. Čim se one dvije moći počinju opijati i uživati u onom božanskom vinu, lako se počinju gubiti same da bi bile posve pobijedene te prate volju i uživaju sve tri. No to što bivaju posve izgubljene i bez ikakve predodžbe u ičemu - koja se, po mojem shvaćanju, također posve gubi - kažem da traje kratko vrijeme, premda baš posve ne dolaze ponovno k sebi, jer ne mogu biti nekoliko sati kao izbezumljene, s time da ih opet od časa do časa Bog uzima k sebi“. (Ž, 18, 12-13)

Karakteristike molitve sjedinjenja: Molitva sjedinjenja ima slijedeće karakteristike koje su istovremeno i znaci za prepoznati je i razlikovati od manje više sličnih fenomena:

a. Odsutnost rastresenosti. Duša se kod ove molitve ne rastresa jer su i mašta i sjećanje zahvaćeni Bogom. One su u prijašnjim odajama bile opisane kao „nemirni noćni leptirići“ koji uzrokuju borbu duši (Ž 17,6: 18,4) Kod ove molitve sjedinjenja rastresenosti se mogu parcijalno dogoditi kada pada intenzitet doživljaja Boga u molitvi te sjećanje i mašta ponovno postaju aktivni sukladno svojoj naravi.

b. Apsolutna sigurnost da je duša bila sjedinjena s Bogom. Duša za vrijeme ove molitve ne može sumnjati u autentičnost doživljaja Boga u nutrini. Sv. Terezija kaže da ako duše nema ovu potpunu nutarnju sigurnost da je to znak da nije imala iskustvo molitve sjedinjenja. *„Bog udomljuje sam sebe u nutrini one duše tako da pri ponovnom dolasku k sebi ne može posumnjati daje bila u Bogu i Bog u njoj. Tako joj se ta istina čvrsto utiskuje da, makar prođe niz godina a da joj Bog ponovno ne udijeli tu milost, niti zaboravlja niti može sumnjati da bijaše... a kod onoga tko ne bude stekao tu sigurnost, ne bih rekla da se radi o sjedinjenju cijele duše s Bogom, već poneke moći (Z V.1, 9 i 11) Ako se radi i istinskoj molitvi sjedinjenja ni sam đavao ne može krivotvoriti ovu molitvu, niti je može shvatiti (Z V. 1,5)*

c. Odsutnost umaranja: Duša je zauzeta neizrecivim doživljajima duhovnih slasti i ne doživljava napor zbog toga. *Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila. Barem meni nikada nije naškodila, niti se sjećam da mi je Gospodin ikad udijelio ovu milost, koliko god bolesna bila, a da bih se osjećala slabo. Dapače, osjetila bih veliko poboljšanje. A i kakvo zlo može nanijeti tako veliko dobro?(Ž 18, 11)*

Učinci molitve sjedinjenja: Terezija opisuje glavne učinke u 2 poglavlju petih odaja. nakon što je usporedila preobrazbu duše crva u leptira piše:

„Pa da vidimo što postaje gusjenica što služi onome čemu sam rekla sve ostalo, jer kad je u ovoj molitvi, posve je mrtva za svijet: izlazi bijela leptirića . Ah, divote Božje i kakva izlazi duša odavde time što je samo nakratko bila uronjena u Božju veličinu i tako združena s Njime jer po mojem mišljenju, nikad ne dosegne pola sata! Kažem vam da ta duša uistinu ne prepoznaje samu

sebe; ta pogledajte kakva je razlika između ružne gusjenice i bijele leptiriće, jer je ista i ovdje. Ne znam otkud je mogla zaslužiti toliko dobro — otkud joj je moglo doći, htjela sam reći, jer dobro zna da ga ne zaslužuje —; osjeća takvu želju da hvali Gospodina da bi se htjela rastopiti i da za Njega podnese tisuću smrti. Zatim počinje osjećati da trpi velike muke a da ne može učiniti ništa drugo; jako velike želje za pokorom, za samoćom, za tim da svi upoznaju Boga, i otuda joj dolazi velika muka što vidi daje vrijeđan. Premda će u idućoj odaji biti više govora o tim stvarima posebice, iako je ono čega ima u ovoj odaji i u onoj koja slijedi gotovo jedno te isto, vrlo je različita snaga učinaka; jer — kako sam rekla — ako se, nakon što Bog dođe do neke duše, ovdje potruži da uznapreduje, vidjet će velike stvari“. (Z V. 2.7.)

Terezija nastavlja u ovom poglavlju opisivati stanje duše koja je proživjela ovu preobrazbu, a ti učini su najveća garancija tog neizrecivog iskustva.

Popratni fenomeni kod molitve sjedinjenja: Sv. Terezija u gornjem citatu (Z V. 2.7.) navodi kako će o istim stvarima koje se doživljavaju gotovo identično, samo je njihova snaga doživljaja različita govoriti u slijedećim odajama autor kojega slijedimo ovdje u 5 odajama iznosi nauk sveteice o nekim kontemplativnim doživljajima koje Bog udjeljuje kada on to želi, često i kad je duša rastresena ili zauzeta drugim aktivnostima. Gotovo redovito Bog ne udjeljuje ova iskustva prije nego li je duša došla do **molitve sjedinjenja**, ali Bog ih može dati i prije ali obično su manjeg intenziteta.

a. Mistični dodiri: Radi se o nadnaravnim utiscima redovito skoro trenutačnim a u duši uzrokuju doživljaj da je dodirnuta od Boga te duša uživa milinu koje je teško opisati i izraziti. Kada se ovaj kontemplativni fenomen snažno doživi u 5 i višim odajama duša često ispusti krik a može pasti i u ekstazu. Ovi mistični Božji dodiri mogu biti jako različitih intenziteta Sv. Ivan od križa ih naziva i bitnim dodirima (vidi U II,32 i N II,23). U biti ovi mistični dodiri se događaju u dubinama volje i razuma koji se ukorjenjuju u bit duše, mistici ovu bit nazivaju u dno duše i vrh duha gdje je Bog prisutniji duši nego ona sama sebi.

Kako se treba ponašati duša kod ovih doživljaja? Sv. Ivan preporuča da ni na koji način ne pokušava uzrokovati ih kako se ne bi dao prostor mašti i đavolskim krivotvorinama: „Neka, dakle, duša u pogledu toga bude mirna, ponizna i pasivna; pa pošto se pasivno primaju od Boga, Bog će joj ih dati prema svojoj dobrohotnosti kad bude vidio da je puna pravog duha poniznosti i odvojenosti. Na taj način neće sebe lišiti goleme koristi koju takve spoznaje donose za božansko ujedinjenje (jer su sve to dodiri ujedinjenja) koje se na pasivan način rađa u duši“. (U, II, 32,4)

b. Izljevi: Ovaj kontemplativni doživljaj označava jake i neočekivane izljeve Božje ljubavi koji ostavljaju dušu u takvoj gladi i žeđi za Božjom ljubavlju da je to iznutra razdire te joj izgleda da se neće moći zasititi pa iako bi cijelo stvorenje izgaralo Božjom ljubavlju. U višim stupnjevima ovog doživljaja duše ponekada čuje samo izgovaranje Božjeg imena, ili neku pjesmu pa je zahvati takav izljev ljubavi da dođe do ekstaze. Ova milost je jako posvećujuća za dušu jer raspljuje ljubav.

Sv. Terezija opisuje kako se duša treba ponašati kod ovakvih doživljaja: „*Tko ne bude doživio te tako velike gorljivosti, nemoguće je da to ne mogne shvatiti, jer nije riječ o nemiru u grudima, niti pak o pobožnostima što se običavaju javljali puno puta, te se čini da guše duh, da se ne mogu savladati. Ova je molitva viša, pa treba izbjegavati takve nalete, nastojeći ih blagošću pribrati u sebi i umiriti dušu. Tu je kao kod djece koju uhvati žestoko plakanje, pa se čini da će se ugušiti, - ali kad im se dadne piti, prestane onaj pretjerani plač. Tako je i ovdje. Razum neka pobrza pritegnuti uzdu, jer bi se moglo dogoditi da pripomogne i sama narav. Neka razmisli, bojeći se da nije sve savršeno, nego da može biti velik dio sjetilan, te neka ušutka to dijete nekim iskazom ljubavi koji će ga potaknuti da ljubi blagošću, a ne pesnicama, kako se to kaže. Neka se ova ljubav sabere unutra, a ne poput lonca koji previše vrije, zato što se neumjereno loži drvo, i sav se prelije. Naprotiv, neka se obuzda povod koji je djelovao na ovu vatru i uznastoji ugasiti plamen slatkim, a ne bolnim suzama, kakve su one izazvane ovim osjećajima i nanose puno štete. Meni bi navrnule poneki put u*

počecima, pa bi mi smutile glavu i izmorile duh tako da sljedećeg dana, pa i više, nisam bila sposobna vratiti se molitvi. Prema tome, u počecima je potrebna velika razboritost zato da sve bude blago i da se duh iskaže djelujući iznutra. Izvanjsko neka se jako nastoji izbjegavati. Ove druge gorljivosti znatno su drukčije. Ne ložimo mi drvo, nego se čini, kad je već naložena vatra, da nas odjednom bace unutra zato da i izgorimo. Ne nastoji duša da boli ova rana zbog prisutnosti Gospodnje, nego joj biva zarinuta strijela u najosjetljiviji dio nutrine i u srce, katkad, pa duša ne zna što joj je niti što hoće. Jasno shvaća da hoće Boga, i da se čini kako je sulica na sebi imala travu, kako bi prezrela sebe iz ljubavi prema ovomu Gospodinu, te bi drage volje izgubila život poradi njega. Ne može se prenaglasiti niti iskazati način na koji Bog ranjava dušu, te prevelika muka koju zadaje, jer je dovodi da ne zna za sebe, no ova je muka tako slasna, da nema naslade u životu koja bi dala većeg zadovoljstva. Duša bi stalno htjela - kako sam rekla - umirati od ove boli“. (Ž 29, 9-10)

c. Rane ljubavi. Prema sv. Ivanu od Križa su „otajstveni utisci ljubavi koji poput raspljene munje ranjavaju i probadaju dušu, ostavljaju je svu nagriženu plamenom ljubavi“ (S I,17).

Sv. Terezija ovako opisuje to iskustvo: „*Drugi način redovit ove molitve je slijedeći. Radi se o jednoj vrsti rane koja izgleda da je napravljena na duši kao da nam netko strelicom probada dušu ili srce. Doživljava se tako velika bol da duša krikne žaleći se, ali je istovremeno tako slasno da ne želi da nikada prođe... Drugi puta izgleda da se ova rana događa u dubinama duše s koristima još dragocjenijim. Budući da je nemoguće uzrokovati ovo ako ga Bog ne daje isto tako je nemoguće odbaciti ga kada se udostoji udijeliti ga. Radi se o željama tako uzvišenim i gorućim za Bogom da nemam riječi za izraziti to. I kako duša osjeća da ne može uživati u Bogu koliko bi htjela doživi živu odbojnost prema tijelu jer joj izgleda kao zid koji joj priječi da slobodno uživa dobro koje joj izgleda da već posjeduje. I iz toga shvaća veliko zlo Adamova grijeha koji joj je oduzeo slobodu“ (Izvjėsća p. Alvarezu V,17-18, vidi i Ž 29,11)*

Neki puta ova rana ljubavi koja je redovito čisto duhovne naravi i nutarnja se pokaže i na van jer probija i fizički srce (trasverbacija srca sv. Terezije) ili jer se pojave rane na rukama i nogama i boku. Ovi vanjski učinka spada u besplatnu milost te ne posvećuje više dušu nego li kad se rane događaju samo u nutрини. (vidi Plamen ljubavi II, 2-13). Vanjski učinak je spektakularniji zbog toga vrijedi manje duhovno od onog samo u duhu i nutarnje.

Učinci ove rane ljubavi su divni, duša želi da se razbiju okovi tijela i da odleti slobodno Bogu. Jasno vidi da je ova zemlja izgnanstvo i ne shvaća one koji dugo žele živjeti na zemlji. Treba dobro shvatiti ovaj kontemplativni mistični doživljaj rana ljubavi koji je jako posvećujući i razlikovati ga od tjelesnih stigmata koje su besplatna milost i više su spektakularne ali imaju manju duhovnu vrijednost.

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu Mistični život milosti, o razvoju kontemplativne molitve od prvog do ovoga stupnja ovako piše“:

Sabranost duha i mir srca u bogu

Duh Sveti vodi dušu od običnog puta na mistični puteljak tako mirno i neupadno da često isprva ona čak »ni ne opaža stvarni prijelaz. Veoma često, možda u najviše slučajeva, duša biva uvedena u područje mistike i usto u mistično motrenje za vrijeme razmatranja.

Mistična sabranost duha i mistični mir srca u Bogu čine prvi stupanj mističnog života milosti. Ako, naime, Duh Sveti namjerava uvesti dušu u to područje, daje joj za vrijeme unutarnje molitve i razmatranja dar razuma u većoj mjeri. Tajne vjere, Božja savršenstva, osobito njegova ljubav prema nama postaju sve jasnijima duši koja sve više i više zapaža svoje tajanstvene odnose prema nebeskom Ocu, prema Spasitelju i prema Duhu Svetomu koji je poučava. Što je prije samo vjerovala, to sad može dohvatiti svojim iskustvom koje joj vjeru čini još življom. Obilje novih misli

potječe njezinim duhom, iskrena ljubav proniče joj srce. Osjeća se nehotice povučenom u nutrinu svome Bogu, prema komu upravlja spoznaju i svoju ljubav.

Bog joj je neobično blizu. To je značajna razlika među mističnim i asketskim motrenjem. Duša, naravno, ne može Boga niti vidjeti niti čuti. Ne razabire mi božanske Osobe. Ali se u Božjoj blizini osjeća duhovno tako sretnom te, u svojoj svijesti da je Spasitelj nju — bijedno ljudsko dijete — istinski toliko pomilovao, nema druge čežnje nego da se jasnim pogledom spozna i usrećujućim izljevom srca potpuno preda prisutnom Bogu koga je spoznala i ljepoti predmeta što ga njegovim sudjelovanjem tako jasno shvaća u razmatranju. Ona bi rado htjela uvijek tako kod Boga ostati.

U području mistične sabranosti na neki se način preraste svako sustavno razmatranje. Duša ima jasnu svijest da ne može svojim naporom postići tu sabranost kad ona hoće, nego samo kad istodobno Bog utječe.

Kod stečenog, asketskog motrenja ne opaža duša ovu blizinu Božju koja usrećuje. Ako Duh Sveti svojim pohodom učini glavni utisak, ne odveć tako da dušu poučava, nego da joj iskazuje ljubav, imamo molitvu mističnog mira srca u Bogu. Promotrimo bogoljubnu dušu kod molitve ili razmatranja. Ona teži, kao svaki koji ljubi, za predmetom svoje ljubavi, za Bogom. Ona zna da je on svagdje nazočan, dakle da joj je i sada blizu. Ali ona ga ne može zamijeniti nijednim svojim osjetilom. Ona ga ne može naći.

Tad joj Duh Sveti udijeli u većem stupnju dar mudrosti. On osposobi dušu da stvarno procijeni slatkoću Boga i božanskih istina. Kao što je jedrilica laganim povoljnim vjetrom nošena na mirnu pučinu, tako se duša u molitvi i razmatranju osjeća duhom uzdignuta do tihe poljane Božje blizine.

Kako li joj je najednom! Kad pomisli kako nije dostojna prebivati tako blizu svome Bogu, obuzme je osjećaj duboke poniznosti. A ipak joj je on zaista blizu i ljubi je. Ona to sada zna. Tjelesnim ga očima ili maštom ne vidi, ali duhom sasvim živo osjeća da joj je u nutrini blizu kao duh, ne kao jedna od tri božanske Osobe, niti u ljudskom liku. Njegovu posvudašnjost u koju je prije živo vjerovala sada može rukom pipati dokle god traje milost. Svijest da je on toliko udovoljio njezinoj čežnji čini je presretnom.

Ako je bila zabavljena razmatranjem, ne vodi više oštroumna razglabanja nego mirno slušajući stoji kod njega. Njezine se duševne moći sabiru unutra. One hoće da uživaju Boga i ono što ih on u tren oka uči. Duša je potpuno zadovoljena. Ona ima što želi i u onom času ne zna ni za koje dobro veće od onoga što uživa.

Nebeska rasvjetljenja i duhovne slasti struje duhom i srcem i u kratko vrijeme umnažaju u duši spoznaju i ljubav Božju. To i jest svrha radi koje duša prima ove milosti. Bog je iz nesabranog vanjskog svijeta pozivlje u mirnu unutrašnjost i hoće da se ona više negoli do sada bavi njime. A duša to čini nadasve rado. Uvijek i uvijek nanovo traži ona u nutrini svojega Boga i nema mira dok ga ponovno ne nađe.

U prvo vrijeme kako duša primi te nove milosti najprije ponekad, kasnije sve češće, a onda redovito, prelazi razmatranje u mistično motrenje, tako da duša gotovo više ne može razmatrati na običan način.

Dar razuma i dar mudrosti utječu na nju tako jako, i tako snažno je vuku k mirnoj spoznaji i k ljubavi Boga i božanskih stvari da joj postaje neobično teško odstraniti motrilački mir u Bogu i uspostaviti samostalno razmatranje ili samostalno pobuđivanje osjećaja ljubavi. Duh i srce prianjaju uz Boga i uza spoznate Božje istine takvom željom, takvim unutarnjim mirom i takvim oduševljenjem, da je slobodna volja gotovo nesposobna učiniti što drugo nego se potpuno, prividno ne radeći ništa, prepustiti unutrašnjem Božjem djelovanju.

Kod ove prividne nedjelatnosti duša nema nikakve želje da se poda bilo kakvim zemaljskim mislima ili osjećajima, pa niti besposlenom snatrenju. Naprotiv, ona hoće da spozna i ljubi samo božanske stvari. Ona hoće da sluša samo Boga i nikoga drugoga. Pravom strašću i požudom uživa duhovnu hranu koju joj Bog neposredno dijeli.

Ako se duša kod sata razmatranja, kod molitve ili inače, osjeti na opisani način povučena milošću u nutrinu i uzdignuta u tihu blizinu Božju, mora se ona i njezin vođa smiriti. Ona tada u

četvrt sata nauči više negoli kod višesatnog običnog razmatranja. Neka se sjeti Spasiteljevih riječi: »Marija je najbolji dio odabrala«. Ona se mora uvijek prepustiti Duhu Svetomu i ne treba joj nastaviti samostalno razmatranje dokle god unutarnje djelovanje traje. Ako ono nakon kratkog vremena prestane, tada treba da ponovno radi samostalno i da opet prihvati sustavno razmatranje. Bog uvijek dijeli ove milosti samo za kratko vrijeme, na primjer za vrijeme razmatranja. Ojačana njima, duša mora ispunjavati dužnosti svoga staleža i po mogućnosti hodati u prisutnosti Božjoj. Tako se priučava moliti bez prestanka.

Susret s Bogom u dubini duše – molitva smirenosti

U prednjem smo poglavlju vidjeli kako Gospodin pozivlje mističnu dušu iz buke vanjskog života, kako je vodi u nutrinu te joj tu daje donekle spoznati svoju nazočnost. On privodi njezin duh u mističnu sabranost, a njezino srce u mistični mir u sebi. Duša ga nešto pobliže poznaje iskustveno. Tako povećana spoznaja neizmjerne uzvišenosti i ljubavi proizvodi u duši bitnu promjenu na bolje u poniznosti i čežnji za Bogom. Pobuđena poniznost pruža joj spoznaju da ona sa svojim pogreškama i nesavršenostima još slabo pristaje Božjoj blizini koja joj je na dohvatu, i odmah u njoj proizvodi veću revnost da više negoli do sada teži za savršenošću.

Već na prvom stupnju asketskog života, na asketskom putu čišćenja, nastojala je izbrisati u sebi sve grijeha i nesavršenosti. Ali njezino oko tada još nije bilo kao sada izoštrano da vidi mnogobrojne male pogreške koje joj još uvijek smetaju. Stoga žurno ustaje na novu borbu i, s debelim asketskim knjigama u ruci, proučava svoje stanje da otkloni svoje naopake nazore, i nagnuća, i navike i da se vježba u njima protivnim krepostima i navikama koje joj moraju postati trajnom svojinom.

Pri tom je pomaže Duh Sveti unutarnjim poukama i nadahnućima. Uz slobodno sudjelovanje čovjeka Duh Sveti je nastoji pripremiti i odgojiti više negoli do sada za osobni saobraćaj s Bogom. Što naime bude sličnija Bogu, to će se lakše moći s njime sjediniti. I ovdje vrijedi poslovice: Svatko traži sebi slična.

Aktivno čišćenje, pripravljanje i odgajanje što duša, potpomagana običnim milostima, sama poduzima, ipak redovito nije dovoljno da se dublje prodre u mistično područje. Stoga Bog pohađa čovjeka nekim pasivnim čišćenjem.

U duši je još uvijek duboko ukorijenjeno naopako sebezljublje, privezanost uz vlastito ja, privrženost starim nazorima, sklonostima, navikama predrasudama, samodopadnosti, častoljublju, udobnosti, lagodnosti, prijateljstvima i mnogim drugim stvarima koje se ne daju ljudskim sredstvima iščupati. A ipak toga mora nestati da mjesto toga Bog zavlada u svome stvoru. To on hoće.

Zato on primjenjuje oštrija sredstva. On pripušta da ljubljenu dušu stignu tjelesne i duševne patnje i pohodi svake vrste, duševna suhoća, nesreće da je davao prethodno muči napastima i nekim mukama. Duša biva pred sobom i pred drugima ponižena, ugnjetena, utučena, izbrušena i prokušana u vatri, da ostavi sva vlastita naziranja i želje svaku privezanost na sebe, na ljude i na svijet; jednom riječju, da ostavi sve što nije Bog. Tako može lakše i tjesnije uz njega prionuti. Bitno je kod svega toga da se duša, kod ove pripreme, svome Bogu s ljubavlju posve predaje, da on s njome čini što hoće, da je učini takvom kakvom je želi imati. Na taj način on u njoj postaje gospodar.

Presretnima treba smatrati one u kojima je on to postao. Ipak on te patnje šalje svojoj djeci iz istinske ljubavi da ih usreći, Ta nadnaravna sreća leži duboko u duši i ne biva pogažena od naravnih patnja.

Iz gornjih napomena može čitatelj i čitateljica razumjeti da je pripravljanje duše i tijela za mistično jedinstvo oštrije vrsti. Nadnaravne radosti u druženju sa Svevišnjim jesu zaista velike. Ali su i naravne i nadnaravne patnje, koje su s njima povezane, tako velike da se ne preporučuje težiti za mističnim sjedinjenjem samo iz želje za radostima koje se očekuju. To neka zapamte oni koji nepozvani žele takve radosti i koji traže mistične milosti iz sklonosti za izvanrednim.

Mistične duše treba, pače, da budu spremne slijediti Spasitelja na pregorkom putu muka, u danom slučaju sve do smrti na križu. Pravoj ljubavi nije ništa teško. Bogu je ugodno ako mu i u teškim časovima rado služimo. A to možemo, ako pravo spoznamo nadnaravnu vrijednost naravnih patnja kad ih podnašamo njemu za ljubav.

Razmjerno kako se Bog duši na unutarnji način daje spoznati, tako u duši raste želja za njim. Ako su duša i njezin duhovni vođa nakon savjesnog ispitivanja utvrdili da je Duh Sveti sigurno uveo dušu u područje mistike tada ona smije mirno težiti naprijed na započetom putu.

Ne smije, dakako, težiti za viđenjima, nagovorima, ushitima i sličnim popratnim pojavama mističnog života. Ne smije ih niti moliti u Boga. Još manje ih smije vještački pobuđivati.

Ali, u svojoj poniznosti i odanosti u Božju volju, smije prihvatiti svako spremanje koje se traži s njezine strane za postignuće višeg mističnog života. Ona se, pače, mora obilnijom uporabom sredstava milosti resiti božanskom ljepotom i božanskom se ljubavlju ispunjati, da božanski Ljubavnik u njoj ne nađe zapreke nego ugodno ukrašeno boravište, ako je pohodi više negoli do sada. Kad je izvršila sve što je rečeno, nije potrebno mirno iščekivati njegov pohod. Ona smije tražiti svog Boga. To on voli. Spasitelj i veli: »Tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se«.

Duša nastoji oko toga da se nauči sve više i više hodati u prisutnosti Boga koji u njoj prebiva, da bude u što življem druženju sa Svevišnjim. Živom vjerom sve više shvaća da je onaj koga ona tako srdačno ljubi stvarno uvijek uz nju, da sve čuje što govori i da je prati svuda kuda god pođe. Privikava se da tako bliskog Boga uvijek moli za pomoć ako je u nevolji, da traži u njega utjehe, ako je u žalosti, i da mu prikazuje tjelesne i duševne patnje što je danomice snalaze.

Svime time ona Boga časti. Sve to ostvaruje sve življi i sve tješnji saobraćaj između nje i Boga: isprva samo u živoj vjeri, kasnije putem mističkih doživljaja.

Što se duša više trudi oko unutarnjeg saobraćaja s Bogom, to više opaža nešto što joj je do tada bilo nepoznato. Sve više zapaža da je ona sama neobično duboka, da u njezinom dnu stanuje Bog. Sad, ako se ona potisne k svome Bogu a on je povuče k sebi u nutrinu, ona stupa na drugi stupanj mističnog života milosti. Ona nalazi Boga u najdubljoj svojoj nutрини.

Kako je već spomenuto, oni koji u tom nemaju iskustva ne mogu zamisliti kako Bog u njima stanuje a ipak im od godine do godine postaje mnogo bliži negoli je sada. Dva prijatelja ili dvije prijateljice mogu o tom stvoriti neki pojam. Što naime, češće u svojim razgovorima nađu da imaju jednaka mišljenja i načela, to se više duhovno među sobom približuju, to više nalaze sebe u drugom.

Na ovom stupnju razvoja duša, nadalje, sve više opaža da, kao što ima vanjska tjelesna osjetila tako posjeduje unutarnja mistična. Tražeći Boga i nehotice prenaša svoje težište od vanjskih osjetila na unutrašnja. Trudi se ne bi li kako unutrašnjim osjetilima dohvatila božanstvo.

Prema shvaćanju duše, Bog trajno prebiva u najdubljem njezinom dnu. Tako možemo i ovdje govoriti o težištu duše u kojem su njezina osjetila i njezine težnje najviše djelatne.

Ljudima ovoga svijeta koji teže za uživanjem težište duše leži u vanjskim stvarima; njihovi osjeti i težnje upravljani su poglavito na to da gladauju, mirišu, kušaju i pipaju. Znanstveni radnik živi u prvom redu u djelatnosti svog duha, umjetnik u djelatnosti svoje mašte.

Ovdje moramo dobro naglasiti da je Bog čisti duh i da se zato onima koje ljubi najradije podaje na božanski način, čisto duhovno. Samo, na ovom stupnju razvoja, duše još ne mogu to primiti. Ovdje one doživljavaju božanske pohode na ljudski način koji odgovara njihovoj osobnosti. Stoga kod čitanja životopisa mistično obdarenih moramo imati dobro na pameti da iz njihovog opisivanja ne možemo doznati kako im se je Bog stvarno predavao, nego samo kako je usrećena duša osobno doživjela to Božje predanje. Možemo zamisliti kako ih sasvim zanese taj izvanredni neočekivani doživljaj, a osobito sigurna svijest: Bog me je stvarno pohodio.

Duša tada često opisuje svoja uzbuđenja uzvišenim izrazima koji dobro pristaju višim mističnim stupnjevima, te se ne smiju njezini izrazi shvatiti doslovno. Takvi opisi zadaju teoretskim mističarima velike poteškoće.

Praktički, mistici kod sve većeg približavanja k Bogu na drugom stupnju proživljavaju život milosti pun doživljaja koje nam teoretski mističari s pravom slikaju blještavim bojama.

Iz mistične sabranosti u Bogu proizlazi, na primjer, duševni muk slušanja, koji odgovara riječima Svetog pisma: »Slušat ću što govori u meni Gospodin Bog, jer on naviješta mir puku svome«. Iz mističnog mira srca u Bogu slijedi otrgnuće srca od svake zemaljske ljubavi, nagnuće čitavog srca prema Bogu, neka nadnaravna bolest ljubavi, koja si daje oduška riječima: »Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske, ako nađete dragoga moga, što ćete mu reći? Da sam bolna od ljubavi«.

Ova bolest ljubavi nagoni dušu da revno je traži Boga, prema riječima Pjesme nad pjesmama: »Ustat ću dakle... tražiti koga ljubi duša moja«. Ali budući da duša još uvijek ne nalazi svog Boga kako želi, sve se više i više trudi da mu sve bolje i bolje dokaže svoju iskrenu ljubav povećanim žarom u njegovoj službi i preuzimanjem većih patnja njemu na čast. Jer »ljubav je jaka kao smrt«. Kao nagradu za to pojačava joj Bog ljubavnu žeđ, tako da vapi: »Kao što košuta žudi za izvor-vodom, tako duša moja čezne, Bože, za tobom«.

Ovi osjećaji mogu nastupiti najrazličitijim slijedom. Stoga se ne mogu smatrati stvarnim stupnjevima života.

Duševne moći prodiru sve više i više u nutrinu k Bogu i sve više čeznu da ga nađu. A Boga naći i uživati, za čovjeka je najviše uživanje. Stoga se takve duše neće više nikada i nikada smiriti dok ga ne nađu.

Tad Gospodin daje duši milost da ga u svojoj nutрини zaista nađe. Od radosti i udivljenja nad time ona pada u ushit. Ovaj se doživljaj može nazvati susretom Boga u tami. Jer kad se duša nakon kratkog vremena probudi iz ushita te se povrati k svojoj vanjskoj svijesti, ona više ne zna pojedinosti svog susreta.

Ipak joj činjenica da je stvarno bila kod Boga i Bog kod nje jest i ostaje tako čvrsto usječena u duši da ona ni časka o tom ne sumnja niti joj tko može to uvjerenje pobiti. Ona je presretna što je svog Boga napokon našla.

U svom duhu i srcu opaža, k tome, trajne nadnaravne učinke koje joj je Svevišnji ostavio kao dar svoje ljubavi. Mnogi usrećeni sad misle da su stigli do cilja svih mističnih težnja. Njihovo je srce zadovoljeno. Budući iz iskustva ne poznaju viših mističnih milosti, označuju ovaj susret s Bogom najuzvišenijim mističnim izrazima što su ih čuli ili čitali. Među ostalim kažu da je duša nestala u Bogu, da se je najtjesnije sjedinila s Bogom, da se je u Bogu potpuno preobrazila, da je postala božanskom. Neki, pače, nazivlju ovaj susret mističnim zarukama ili mističnim vjenčanjem, premda se nije desilo ništa od toga.

Stoga treba mirno uzeti da gornji izrazi očituju samo dojam što ga je ushit ostavio, tako da usrećene duše tim izrazima opisuju samo gore označeni, a ne neki novi trajni stupanj molitve. Susret s Bogom u ushitu, uživanje Boga uz gubitak vanjske svijesti, izgubiti se u Bogu jesu velike milosti koje duši donose mnoge učinke. Ipak one još nisu svakog truda vrijedan mistični ideal, kako bi se moglo misliti čitajući neke mistike. U dva slijedeća poglavlja vidjet ćemo, dapače, da se oni koji su postigli oba rečena stupnja više ne gube u Bogu nego da na sate i sate unutaršnjim načinom saobraćaju s Ocem, Sinom i Duhom Svetim usred vanjskog života u svome zvanju. Uz trajnu jasnu svijest žive oni zajedno s Trojedinim Bogom onim nadnaravnim životom kojim on u njima i s njima hoće da živi.

To je cilj do kojeg Bog želi dovesti sve ljude, najuzvišeniji ideal prema kojemu svi moraju uredno težiti. To bi moralo biti pravilo. Traženje Boga i susret s njim, što smo mi uzeli kao jedan stupanj razvoja, neki mistici dijele u više stupnjeva. Oni, naime, ta i druga stanja molitve koja mogu nastupiti u posve različitom slijedu, shvaćaju kao tolike nove stupnjeve.

Ali takvo shvaćanje, kako je već rečeno, nije zgodno, jer duši daje priliku da odviše svraća pažnju na manje važne promjene. Pri tom smetne s očiju plan Božjeg vodstva, koji je ipak najvažniji.

Dosad je duša općila samo s božanstvom, a da se nije mistično susrela s pojedinim božanskim osobama. Ona doista može s Ocem, Sinom i Duhom Svetim saobraćati živom vjerom u njihovu prisutnost. Ali joj se oni ne predaju pojedinačno, kako ćemo vidjeti u daljnjim poglavljima. Tu novu mističnu milost treba cijeniti mnogo više negoli mistični susret s Bogom. O tom više u slijedećim poglavljima.

Mistično prijateljstvo sa spasiteljem – molitva sjedinjenja

Prije negoli uđe u mistično područje, duša se u saobraćaju s Bogom nalazi na neki način u tamnoj noći. Tek naporno se može postaviti nešto malo u njegovu prisutnost činom vjere. Kad je pak uvedena u mistično područje, zapaža uz slabo duhovno osvjetljenje prvih dvaju mističnih stupnjeva, najprije malo a onda sve stvarnije, Božju prisutnost te joj se raduje.

Kako druženje s Bogom uzima većeg maha, tako raste i čežnja za saobraćajem s pojedinim Božanskim Osobama. Već se je duša u molitvi često i mnogo obraćala Ocu, Sinu i Duhu Svetomu da im se kao božanskim Osobama pokloni, da im se moli, da im se zahvali i slično. Ali nijednu joj do sada nije bilo dano naći onako kako je mistički našla Božanstvo.

Razumljivo je da duša u molitvi čezne napose za Spasiteljem, da osobno saobraća s njime, da mu zahvali na mnogome što je za nju učinio i pretrpio. Ali, osim u svetoj pričesti, ona ga ne nalazi. Ipak duša, raspaljena ljubavlju, ne miruje i čezne za njim. Moleći, radeći, osobito trpeći za njega, hoće da mu dođe blizu, pod njegov pogled, na njegovo Srce.

Ali ona ga ne nalazi, kako želi. Između njega i nje postoji nešto što ona ne može ukloniti. Za vrijeme bezutješnosti to je kao santa leda koja je obuhvaća, a za vrijeme utjehe kao veo magle kroz koji više ili manje prodire svijetlo božansko sunce.

Ona se protiv tih zapreka osjeća posve nemoćnom, dok je jednog dana Spasitelj u nutrini ne iznenadi udovolji joj posve rado želji koju joj je sam udahnuo, te je uvede u treći stupanj mističnog života milosti.

Promotrimo kako Spasitelj u tom slučaju saobraća, na primjer, s jednom dušom koja je velika štovateljica presvetog Oltarskog Sakramenta.

Nakon pričesti zadrži se ona neko vrijeme u crkvi. Izmoli zahvalnu molitvu. Služba Božja je pri kraju, vjernici napuštaju hram. Treba li da i ona ide? Ona ne može, nešto je zadržava. Ima vremena da još ostane. Ostaje i otvara molitvenik, ali ni tako ne može moliti. Hvata se krunice, ali ni tako ne ide. Duh i srce zahvati milost mističnog motrenja, ali se ne zna od koga milost dolazi. Tada nehotice upravi svoje oči k oltaru. Tamo u svetohraništu je Spasitelj. Ona tu misao najednom poveze s mišlju o osobnom dodiru sa Spasiteljem, kao još nikada do sada. Ona osjeća da je on drži. Ona je posve kod njega svojim mislima, svojim ljubećim srcem. Čini se da je nestalo daljine do svetohraništa. Ona želi da na vanjštini ne bude ništa poremećeno. Zato podupire lice rukama. Već je često čeznula za Spasiteljem da mu se posve razotkrije. Ali još ga nije nikad ovako našla kao sada najednom. Osjeća se presretnom što mu je tako blizu. Mnogo joj je toga na srcu. Toliko toga imaju oni reći jedno drugome. Ali nitko ne govori. Oboje šuti. Ona osjeća da ova usrećujuća, često oduža šutnja govori više nego mnoge riječi. Oni se tako dobro razumiju!

Najednom se prene. Pogleda na sat i vidi da je vrijeme polaska. Brzo ustaje, baci još jedan pogled duboke zahvalnosti na svetohranište i požuri dalje, a uz to još osuši i vlažne oči da joj ne izdaju tihu unutarnju sreću.

Čitatelj će, kad točnije promotri pojedinosti doživljaja, lako opaziti da se ovaj pohod veoma razlikuje od duhovnih utjeha i unutarnjih nadahnuća, što ih mnogi pobožni kršćani često primaju kod svete pričesti.

Uzmimo jedan drugi primjer, koji će ujedno pružiti čitatelju jedan veoma jasan primjer posredno-imaginativnog viđenja. Neka duša je dosad na osobiti način ljubila i častila Mariju. U svojoj velikoj čežnji za Spasiteljem zaklinje ona svoju nebesku Majku za njezin zagovor u ovoj stvari, te je od nje i uslišana.

Usrećena duša bila je već primila mistične milosti obaju prvih stupnjeva te je već mnogo mjeseci čeznula da osobno sa Spasiteljem saobraća.

Tad je zahvati jedne večeri u njezinoj tamnoj sobi takva čežnja za Spasiteljem i takvo pouzdanje u Marijinu pomoć u ovoj stvari da se, ponukana nekom nutarnjom pobudom, baci na koljena neposredno pred sobnim zidom, te zaklinjaše: »Nebeska moja Majko! Kad bi dijete ovako zaklinjalo svoju zemaljsku majku da mu podijeli neku milost koju mu ona lako može podijeliti, kao što sam te ja često molio da me povedeš k Spasitelju, sigurno bi ta zemaljska majka uslišila svoje dijete«.

Jedva što je duša ovo izrekla, ugleda pri zatvorenim očima u svojoj mašti Mariju gdje u naravnoj veličini stoji pred sobom. Neko unutarne rasvjetljenje kaza joj da je to Marija. Na pomisao da ju je ona stvarno na taj način došla pohoditi zato da joj pomogne, zahvati je silna radost. Ali tad se prene li pomisli: Kako tu Marija može stajati? Ta tu je sobni zid! Treba da samo pruži ruku da se o tom uvjeriš. Izgled, oblik ni boja zida se nisu vidjeli. Ali je ipak zid bio tu, i to tako sigurno da je pipanje rukom bilo besmisleno. Tada radost nad pohodom premaši sve druge misli.

Ona se podigne i ugleda svojom maštom pokraj sebe Spasitelja u naravnoj veličini. Podupre se rukama, a on je prihvati na svoje ruke. I najednom iščeznu sve slike mašte. Ništa nije bilo rečeno.

Duša je neprekidno ostala pri punoj svijesti.

Duhovno veselje i uvjerenje da je, konačno, našla Spasitelja bijahu tako veliki da usrećena duša ostatak večeri nije mogla ništa raditi od duhovne opojnosti.

Pokušajmo ovaj doživljaj mistički objasniti. Isus i Marija sigurno nisu tijelom s neba sašli da pohode dušu. Razloge za to naveli smo u pogl. 4. II odsjeka. Oni nisu sve ni mašti neposredno utisnuli. Inače bi bile slike mašte jasnije i bistrije. Zato držimo ispravnim slijedeće shvaćanje:

Budući da su kod duše o kojoj je ovdje govor bili ispunjeni svi uvjeti potrebni za uvođenje u viši mistični stupanj, Spasitelj i Blažena Djevica zaključuje da udovolje njezinoj čežnji i molbi. , x Rafi toga su malo po malo razumu usrećene duše udahnuli misli koje smo maločas prije upoznali, naime: Marija pohađa dušu da joj ispuni molbu i stoji neposredno pred njom. Marija predaje dušu Spasitelju. Spasitelj se rado daje naći duši na opisani način.

Ali budući da duša još ne bijaše tako savršena da bi mogla ove duhovne misli shvatiti bez pomoći mašte, pomogli su i maštu usrećene osobe, da ona prema svojoj naravi i zadaći slikama dovede k svijesti one misli koje je razum primio.

Tako, dakle, Isus, Marija i usrećena duša zajedno stvaraju u njezinom razumu i mašti doživljaj koji duši pruža izvanredno veliku i izvan svake sumnje uzdignutu utjehu.

Sto se tiče udaljenosti, to je svejedno uzeti da su Isus i Marija izvršili svoj utjecaj s neba ili da su se radi toga približili duši. Kod takvih božanskih utjecaja udaljenosti ne znače ništa.

Već smo spomenuli, u zadnjem poglavlju II odsjeka, da kod posredno-imaginativnih viđenja, koja

nisu drugo nego slikovito podavanje misli u mašti, duša ništa drugo ne vidi osim tih misli. Tako usrećena duša u gornjem doživljaju nije vidjela Isusu i Mariji crte lica, ni boju njihova odijela i slično. Duša je mogla shvatiti cio doživljaj a da ne primi saopćenja o tim pojedinostima. Budući da razum nije o tom primio nikakve ideje, nije mogla ni mašta predočiti nikakve odgovarajuće slike. Isus i Marija nisu progovorili niti jedne riječi. Za opisani pohod to nije bilo ni potrebno. Duša je putem duhovnog rasvjetljenja znala posve izvjesno da su osobe koje su je pohodile bile Isus i Marija.

Usrećenik mora sada dugo, možda mnoge mjesece, čekati dok ga Spasitelj po drugi put na sličan način ne pohodi. Ostane li duša vjerna, dolazi on sve češće.

Osobito rado pohađa Spasitelj dušu, kad ona razmatra njegovu muku. Uzmimo za to slijedeći primjer.

Duša u molitvi na nekom samotnom mjestu baci se na koljena da obavi razmatranje o Spasiteljevom mukama u Maslinskom vrtu. Kako nitko ne može na naravni način o nečem promišljati bez slike u mašti, tako duša nehotice stvori u svojoj mašti sliku Spasitelja u mukama kako, prema opisu Svetog pisma, u vrtu oboren na koljena moli i kako se u svojoj tjeskobi znoji krvavim znojem. Tom se je slikom bavila u svojoj nutrini. Pri tom je znala vrlo dobro da ova slika nije Spasitelj, ali je znala i to da je on kao Bog prisutan svagdje, dakle i tu. Stoga se klanjala svom prisutnom Bogu, dok ga je uz pomoć slike u mašti promatrala, sažaljivala i nastojala utješiti u njegovim mukama. Duh i srce su shvatili događaj jasno i sa žarom, tako da duša potpuno zaposlena u svojoj nutrini kroz kratko vrijeme više nije mislila na ništa drugo nego na Spasitelja koji je pred 1900 godina bio u mukama u Maslinskom vrtu. Sve to ona radi pomoću običnih milosti ili, još lakše, u stanju mistične sabranosti i mira, milosti koje je ona već ranije primila.

Dosad još nije opazila kakvo Spasiteljevo sudjelovanje kod slike u mašti. Slika se drži još uvijek posve pasivno. Ona sve vidi samo kao u slici koju je sama pobudila.

Tad je najednom zahvati na neobičan način jasna i neobična spoznaja i usrećujući osjećaj da je sam Otkupitelj u nutrini kod nje, i to ondje gdje je prije bila njegova slika. Ona je već jednako vjerovala da je on kao Bog tu prisutan, jer Crkva naučava Božju posvudašnjost. Ali sada ona znade i iz iskustva da je on u njoj prisutan i da je dao da ga ona nađe.

Ljudi veoma žive mašte mogu se lako prenijeti u prisutnost drugoga. Ali ova duša odmah upoznaje da ovo što ona sada doživljava nije njezino vlastito djelo. Izvan svake sumnje znade sigurno da je Spasitelj svojim božanstvom začas na neobičan unutarnji način kod nje, da s njom duhovno saobraća.

Presretna da ga ima tako blizu, odmah se k njemu obraća. Ali, budući da još ne može saobraćati s njime čisto razumski, ta dva duha, Spasitelj i ona, među sobom saobraćaju uz pomoć mašte usrećene duše. Pomoću predodžbene moći u duši nastavljaju svoj saobraćaj u Maslinskom vrtu. Duša je presretna što može, kao prijatelj prijatelja, tješiti svog Otkupitelja u njegovim mukama.

Od sada se osobe u predodžbi mašte ne čine više kao naslikane, kako to biva u razmatranju, nego poprimaju pokretljive tjelesne oblike. Jer, premda je Spasitelj samo kao Bog prisutan, ipak ga duša predstavlja kao Bogočovjeka, budući da u svojoj mašti ne može imati predodžbe o božanskome duhu.

Božanska je ljubav magnet koji je Boga i dušu međusobno privukao i za kratak čas sjedinio. Iako ovo sjedinjenje traje samo nekoliko časaka, ipak ostavlja u duši velik utisak i velike unutarnje milosti koje joj Spasitelj poklanja. Usrećena se duša dugo sjeća ovog časa, jednog od najsretnijih u svom dosadašnjem životu.

Ako Spasitelj osobno pohodi dušu, kako smo na nekoliko primjera vidjeli, daje joj time na znanje da je on sa svoje strane pripravan stupiti u tješnje odnose s njome, s njome češće saobraćati i sklopiti mistično prijateljstvo. Jednog dana reče jednoj takvoj duši: »Mi ćemo biti prijatelji: ja tvoj prijatelj, a ti moj!«

Daljnji razvoj mističnog prijateljstva, trećeg stupnja mističnog života, koji je sad nastupio, mnogo ovisi o duši.

Bog je neizmerno dobar i on uvijek želi da sva njegova djeca mogu biti sretna. On zna koliko nama vrijedi njegovo prijateljstvo. Stoga on rado pomaže duši da odstrani sve zapreke i da upotrijebi sva sredstva za još daljnji napredak u prijateljstvu s njime.

Poglavita sredstva da se pribavi naklonost Isusova Srca jesu: potpuno predanje čitavog čovjeka Bogu, iskrena poniznost i bezuvjetna čistoća srca, samoprijegorno i požrtvovno nastojanje oko časti Božje i oko spasa duša kao i razmišljanje puno ljubavi o životu i mukama Spasiteljevima. Držimo se, dragi čitatelju i čitateljice, uvijek nevrijednima izvanrednih Božjih milosti. Usprkos tome, uvijek i u svim okolnostima posvetimo glavnu pažnju tome da držimo daleko od sebe sve što bi moglo rastužiti Spasitelja, a činimo koliko je moguće više ono što ga razveseljuje. U osjećaju svog ništavila bacimo mu se k nogama. Tada će se i on prikloniti k naima i možda će nas privući k sebi na svoje Srce. Ali i tad se još moramo pred njim poniziti u punom osjećaju svoje nevrijednosti. Molimo ga da dopusti da iskustveno procijenimo veličinu njegove ljubavi, da se tom slatkom spoznajom naše malodušno srce uspali na herojsku ljubav. Recimo mu, ako možemo iskreno reći, da nas ništa na zemlji osim njega ne veseli i da bez njegove ljubavi ne možemo živjeti. Premda ga nismo dostojni posjedovati, niti imamo na nj kakvog prava, neka nam se ipak poda već na zemlji iz čiste ljubavi.

Što se savršenije duša uživi u ove misli, što se podatnije dade voditi od Duha Svetoga u ovom razdoblju, što bolje sudjeluje s primljenim Božjim milostima, to njezin unutarnji život postaje ljepši i dostojniji ljubavi.

Unutrašnji mistični saobraćaj neprestano raste. Unutrašnji Božji pohodi postaju sve jasniji, jer Bog duši daje da uvijek sve jasnije upoznaje njegovu ljepotu i ljubav. Pohodi postaju također sve dublji te osvijetljavaju u duši sve veći i dublji utisak.

Spasitelj je osobito dobar onima koji iskazuju veliko štovanje njegovoj mucu i presvetom Oltarskom Sakramentu, koji često razmišljaju kako je on uzeo svoje patnje na sebe dragovoljno i u preobilnoj mjeri iz ljubavi prema nama te promišljaju da on u svetohraništu čeka na nas i da se želi

često, ako je moguće svaki dan, k nama svratiti da nas sve više i više preobrazi, da postane s nama jedno, koliko na ovoj zemlji duša može biti jedno s njime“. (*Mistični život milosti II pog 1-5*)

DODATCI ZA PETE ODAJE:

Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte:

DODATCI ZA PETE ODAJE:

1. Klasični i praktični katolički nauk o dinamikama iskustva ulivene kontemplacije

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu *Mistični život milosti*, ovako piše“:

Razvoj mističnog života milosti

Kao što su asketičari postavili ljestvicu stupnjeva kod težnja za savršenstvom, tako i mističari razlikuju puteve koji vode uz brdo mističnog života, u čijem broju i nazivima još nema jedinstvenosti.

Sveta Terezi ja u svom djelu *Zamak duše* razlikuje četiri mistična stupnja, što ih ona nazivlje stanovima Božjim u duši, naime: molitva mira ili sabranosti, potpuno sjedinjenje, ushiti i duhovno vjenčanje.

Scaramelli nabraja dvanaest stupnjeva.

Već smo spomenuli (II odsjek, pogl. 3.) da se većina mistično obdarenih, prema mišljenju priznatih mističara, ne uspinje preko prvog stupnja, jer se ne uzdižu do većih žrtava koje se za to traže. Ali da se olakša uspinjanje sve na više, dijele se manje proživljeni stupnjevi na više podstupnjeva i razna se stanja molitve promatraju kao posebni stupnjevi, kako vidimo kod Scaramellija.

No nije preporučljivo uvoditi tako mnoge umjetne stupnjeve, jer će to dušama biti prigoda da dadu odveć veliku pažnju nevažnim promjenama kod molitve. Kod tih se rasprava također polaže odveć važnosti na to koje djelovanje mistične milosti proizvode u duši, dok bi trebalo da ostane mjerodavno koje je djelovanje Božje.

Prema onom što se reklo o biti mističnog života, njegov se porast sastoji u tom da duša sve češće nalazi Gospodina Boga i da sve jasnije, duhovnije, tješnje saobraća s njime. Bog je upravo hoće da dovede do sve veće spoznaje i ljubavi prema sebi. Svrha mu je što moguće tjesnije jedinstvo ljubavi duše s Bogom koji joj se predaje.

Prema tome razlikujemo na ljestvici mističnog života šest stupnjeva.

Ovdje moramo napomenuti slijedeće: Bog se predaje duši u sve većoj mjeri na svoj način. Čovjek pak mora to rastuće Božje darivanje prevesti u ljudske pojmove da ga drugi mogu razumjeti.

Isprva saobraća mistična duša s Božanstvom, a da ne zamjećuje nijedne Božanske Osobe kao takve Prije nego Spasitelj, Druga Božanska Osoba sklopi prijateljstvo s dušom, približava se Bog sve više svome stvoru. Ovdje imamo dva stupnja: sabranost duha i mir srca u Bogu, te susret Boga u dubini duše.

Najviši pojmovi ljudske ljubavi i predanja jesu prijateljstvo, zaruke i vjenčanje. Mistici ih prenose na mistični život.

No budući da sjedinjenje između Boga i duše može biti još mnogo tješnje negoli između muža i žene, novi pojmovi izmiču našim ljudskim predodžbama. Zato osim tri stupnja: prijateljstva, zaruka i vjenčanja — koja skupa s dva spomenuta čine pet stupnjeva — još kao šesti stupanj razlikujemo jedinstvo s Bogom u kojem Svevišnji postizava potpuno gospodstvo nad dušom, a ona još živi samo uzvišenim životom kojim on hoće da živi u njoj i s njome.

U svemu, dakle, imamo šest stupnjeva.

Na prvom stupnju saobraća s dušom poglavito Duh Sveti, Božja Ljubav, ali tako da se Treća Osoba ne zamjećuje kao takva. O tome rade dva slijedeća poglavlja. Tu ćemo upoznati znakove koji

duši i njezinom duhovnom vođi pokazuju da li je Duh Sveti čovjeka uveo u područje mistike ili ne. Posvetnom je, naime, milošću čovjek podignut iznad sve stvorene naravi, te on u stanovitom smislu učestvuje u božanskoj naravi. S porastom milosti Duh Sveti, djelatelj milosti, uzima priliku da se sve više i više u nama nastani i da nas prožme. Mi sami postajemo sve više i više sposobni da s njime saobraćamo i da se uživimo u njegovu božansku ljubav. To se sve može zbivati na putu askeze pomoću božanskih rasvjetljenja i nadahnuća. — U mističnom životu zbiva se to na savršeniji način koji je duši jasnije u svijesti. Duh Sveti je kod uvođenja u mistični život uzeo vodstvo duše na poseban način u svoje ruke. Stoga joj već na prvom stupnju daje znati više negoli do sada da je on želi na unutarnji način voditi. On nastoji da je izvede iz buke vanjskih osjetila tako daleko koliko to dopušta vršenje staleških dužnosti, da je tako povuče više u se, u njezinu nutrinu. On hoće da joj sabere duh i smiri srce.

Kad je to postignuto, on joj napominje i pokazuje da treba i na koji način treba da u svojoj nutрини sve više traži svog Boga. Tako je vodi na drugi stupanj. Duša u svojoj nutрини čezne za Bogom. On je zove. Tako dva duha postaju sve bliži i bliži jedan drugome.

Tko u tom nema iskustva ne shvaća kako se može biti Bogu tako blizu, a ipak tako daleko da se k njemu dolazi od mjeseca do mjeseca, od godine do godine sve bliže i bliže. Ovdje nemamo posla s ljudskim nego s božanskim pojmovima.

Spoznaja i ljubav rastu kod traženja Boga na drugom stupnju uvijek sve više. Stoga mnogi mistici ovaj stupanj dijele u više podrazdijela. Ali mi držimo da to nije nužno, kako ćemo još vidjeti u 3. poglavlju.

Kad se duša na drugom stupnju bitno približi Bogu, počinju tri Božanske Osobe pojedinačno otkrivati svoju prisutnost. To je nova mistična milost.

Duh Sveti, naime, nastoji u prvom redu dovesti dušu u naročitu vezu s utjelovljenim Sinom Božjim. On je na to pripravlja i na trećem stupnju vodi je k Spasitelju. Neprestano je rasvjetljuje i jača da bi postigla uvijek sve tješnje prijateljstvo sa Spasiteljem, a na slijedeća dva stupnja da postigne mistične zaruke, odnosno mistično vjenčanje s njime.

Kad se, konačno, Spasitelj na šestom stupnju, u drugom razdoblju mističnog vjenčanja, na neki osobit način trajno nastani u duši, tada on kao mistični Zaručnik vodi svoju mističnu zaručnicu k svome nebeskom Ocu.

On se već na zemlji skupa s njome nastanjuje kod nebeskog Oca, a nebeski Otac kod njih. Duša već ne živi svojim starim životom, nego s Trojedinim Bogom živi božanskim životom, kao što on hoće da živi u njoj i s njome u uzvišenom mističnom sjedinjenju svog božanstva s njezinim čovječanstvom.

To je u glavnim crtama tok mističnog života milosti.

Nebitna su ovdje — kako je već rečeno — sredstva kojima se Bog i duša služe da omoguće ovaj saobraćaj, kao i vanjske posljedice koje se kod ovog božansko-ljudskog saobraćaja pojavljuju. Naravno, u pojedinim momentima neće zbog ljudskih slabosti pomanjkati sredstva, a niti će se izbjeći posljedice ljudskih slabosti.

Bog kao duh teži za čisto duhovnim saobraćajem. To isto treba da želi i duša. Zato ona mora ta sredstva, to jest viđenja i nagovore što se zamjećuju vanjskim osjetilima i maštom, ne samo ne tražiti nego čim prije ukloniti, i to u tolikoj mjeri ukoliko — uzdižući se od stupnja do stupnja — može biti bez sredstava koja su joj prije bila potrebna.

Na najvišem stupnju jedinstva s Bogom razumski saobraćaj, kako je već rečeno, postaje pravilom. Suradnja vanjskih osjetila ovdje redovno otpada; mašta je rjeđe djelatna, a ushiti se još dešavaju veoma rijetko.

Motrenje (ili kontemplacija) općenito

Motrenje ima veliku važnost u mistici. Stoga se treba na njem nešto zaustaviti da se svladaju mnoga razilaženja i nejasnoće.

Mnogi, naime, pod motrenjem razumiju općenito život molitve. Tako imamo u svako doba Redova koji su poglavito djelatni, zatim Redova jednostavno djelatnih te, konačno, onih koji su poglavito posvećeni molitvi, a zovu se motrilački, kontemplativni Redovi.

Drugi mistici razumiju pod motrenjem čitav mistični život milosti.

Sveti Augustin nazivlje motrenjem »prijatno divljenje nekoj jasnoj istini«.

Sveti Bernard kaže: »Motrilački pogled je slaganje našeg razuma s nekom božanskom istinom, o-basjano nekom jasnom svjetlošću tako da je duh potpuno privezan uz predmet i neodrešivo ovisi o njemu«.

Sveti Ivan od Križa objašnjava: Motrenje je smiren pogled pun ljubavi na Boga«.

Sveti Franjo Saleški se izražava:«Motrenje nije drugo nego jednostavna i puna ljubavi pozornost duha prema božanskim stvarima, koju je lako razumjeti kad je usporedimo s razmatranjem«.

Uđimo u neke pojedinosti.

Mnogi duhovni učitelji razlikuju dvije glavne vrsti motrenja: stečeno, koje pripada području askeze, i uliveno, koje se ubraja u mistiku.

Radi veće jasnoće preporučuje se prvo nazivati asketskim, a drugo mističnim motrenjem, a kod toga mistično motrenje ograničiti na dva najniža stupnja mističnog života. Gore, naime, navedene i mnoge druge definicije više pristaju ovim nižim negoli višim stupnjevima mističnog života milosti. Stoga nije uputno nazivati motrenjem cijeli mistični život milosti.

Važno je da čitatelj stvori što jasniji pojam motrenja. U tu svrhu kušat ćemo pokazati na koji se način stečeno asketsko i uliveno mistično motrenje razvija iz razmatranja.

Duše koje vode revan duhovni život redovito obavljaju razmatranje na stanovite načine koji su opisani u asketskim knjigama.

U skladu s predmetom molitve razum vodi svoja razmišljanja, srce se uzdiže u molitvi i u osjećajima ljubavi, a volja stvara odluke da će provesti ono što je duša u razmatranju upoznala kao dobro i vrijedno nasljedovanja. Tako su duh, srce i volja djelatni sve do svršetka molitve. K tomu može nastupiti nešto drugo negoli je u molitvi dano.

Uzmimo slijedeći primjer. Duša sklona unutarnjem životu molitve obavlja razmatranje, kod kojeg se lako desi da je se jedna točka doimlje više od drugih. Dogodi joj se nešto slično kao posjetiocu zbirke slika. Odmjerenim korakom ide ispred pojedinih slika i promatra ih sa stanovitim zanimanjem dok nehotice ne zastane pred slikom koja ga se osobito dojmila. Pozorno promatra jedan dio za drugim. Njegovo udivljenje nad ljepotom slike sve više i više raste. Oduševljeno se predaje užitku promatranja i za nekoliko časaka zaboravlja svoju okolinu. Za neko mu vrijeme ne treba ići dalje.

Duša, na primjer, razmatra muku Isusovu. Pamćenje, mašta i razum marljivo rade da stvore što življu predodžbu prizora muke o kojem se radi. Srce pobuđuje živa čuvstva susjećanja, ljubavi i zahvalnosti. Tako se stvara u duhu onoga koji razmatra slika Spasitelja u mukama. Kod toga djeluju vanjske i unutarnje duševne kreposti koje su stečene dugotrajnom duhovnom borbom, a na prvom mjestu ljubav prema Bogu, koja utječe na razmatranje tako da se duša ništa ne zbunjuje. Ona je potpuno kod svog predmeta. Nehotice se zadrži duže vremena kod kojeg prizora muke. Neprekinutim duševnim pogledom promatra prizor, srce se u njem oduševljava trajnim predanjam i zadržava se tako duže vremena. Nije joj potrebno razmatrati daljnje točke.

Osobnim marom uz pomoć redovite milosti prešla je redovna molitva u stanje koje se nazivlje stečenim asketskim motrenjem. Svatko smije težiti za njim i moliti ga u Boga, jer je ono redovito bolje negoli obično razmatranje. Ono još potpuno pripada askezi, ne mistici.

Kad stečeno asketsko motrenje usporedimo s ulivenim, mističnim, upoznat ćemo značajne razlike. Stečeno motrenje može se postići dugim vježbanjem u razmatranju uz pomoć obične, svakom pristupačne milosti Božje. Ono nastupa samo za vrijeme razmatranja ili slične unutarnje molitve i odnosi se samo na predmet o kojem se upravo razmatra, pa je dakle posljedica vlastite djelatnosti.

Uliveno se, naprotiv, motrenje ne može postići vlastitim naporom. Ono uvijek nastupa uz naročit zahvat Božji, kojim je duša privučena k Bogu, te ga u stanovitoj mjeri nalazi i na neko

vrijeme ne može se odalečiti od njega. Nadalje, ono može nastupiti ne samo za vrijeme molitve nego i u svako drugo vrijeme, kako Bog ustljedne. Sadržaj motrenja, konačno, ne ovisi nužno o razmatranju koje se, možda, prije obavljalo, nego samo o djelovanju Božjem.

Po čemu sad mogu duša i njezin duhovni vođa spoznati da li je Duh Sveti uveo dušu u područje mistike? To je jedno od najvažnijih pitanja mističnog života milosti.

To se - kako kažu duhovni učitelji - događa onda kad Bog duši, koja se je njegujući askezu dovoljno pripravila, udijeli milost mističnog motrenja na gore opisani način. Tada se jasno i sa sigurnošću ističu tri slijedeća znaka:

1. — Duša biva od Duha Svetoga tako snažno povučena k Bogu i k božanskim stvarima da se duh nekim jednostavnim zadivljenim pogledom sabere u Bogu, a srce se u Bogu smiri božanskim mirom.

2. — Ovo privlačenje k Bogu je tako veliko da je duša uz najbolju volju gotovo nesposobna da ga se otrese i da samostalno povede neko razmatranje.

3. — Duša kod svoje prividne nedjelotvornosti ne osjeća želju da se prepusti nekom naravnom miru ni zemaljskim mislima i zemaljskim užicima.

Smijemo li težiti za mističnim motrenjem? Smijemo li ga u Boga moliti?

Budući da uliveno motrenje spada u bitne mistične milosti, treba uvažiti sve što je već prije rečeno o sticanju mističnih milosti.

Mistično motrenje sadrži u sebi mnoge prednosti. Zato ga smijemo željeti i molitvom tražiti. Kod toga, naravno, moramo biti dragovoljno sporazumni sa svime što će dragi Bog odrediti pa i s time da u danom slučaju on neće uslišiti naše molitve. Dokle god Gospodar milosti zasad ne udovoljava našoj težnji, moramo ostati spokojni i misliti da on ima opravdanih razloga što s nama tako postupa. Ako pak, usprkos duge i žarke čežnje za savršenstvom, ne postignemo mistično motrenje, moramo biti uvjereni da je tako bolje za naše spasenje.

Možda dragi Bog predviđa naše grešno nesudjelovanje s tako velikim milostima te nam u svom milosrđu ne daje što ga mi u svojoj sljepoći molimo. Možda ima i drugih razloga.

Smijemo li u svojoj čežnji za Bogom, možda, nastojati da se vještački prenesemo u mistično stanje motrenja, sabranosti duha i mira srca?

To bi bilo porazno. Jer mistično stanje ima svoj smisao i svoju vrijednost ukoliko Bog djeluje na dušu. Bog joj se približuje u mističnom pohodu, da bi ga upoznala bolje negoli do sada i, na temelju povećane spoznaje njegove ljepote i ljubavi, da bi ga također više negoli do sada uzljubila. Stoga, ako duša hoće da sve to sama od sebe učini, brzo će osjetiti dosadu, snatrit će o zemaljskim stvarima i u vještačkoj besposlici gubit će vrijeme. Ili će joj se i đavao pridružiti i oponašat će Božja djela. Ona će sama držati da saobraća s Bogom, dok je đavao zadržava na svoj naopaki način.

Tko nerazborito teži za sličnim milostima lako povjeruje, kod duševne izmorenosti i pospanosti koja ga kod molitve obuzme, da se nalazi u stanju mistične sabranosti i mira. Samo što je takva besposlica s kojom ljubavnom mišlju prema Bogu i s s kojom osjećajnom slatkoćom u srcu vrlo daleko od mističnog motrenja.

Sveti Ivan od Križa kudi one duhovne vođe koji sile svoje pokornike da produžuju sa sustavnim razmatranjem i onda kad su, prema gore spomenutim znakovima, uvedeni u mistično motrenje. Razmatranja na koja smo obavezni dužnošću, naravno, čine iznimku.

Mora li, dakle, duhovni vođa čovjeku, koji je prema njegovom uvjerenju uveden u mistični život, to saopćiti?

Uvođenje u mistično područje je velika milost. Svaka je duša dužna sudjelovati s milostima primljenim od Boga. Zato mora i poznavati primljenu milost. Stoga ako je, zbog pomanjkanja iskustva,

Sveta Terezija u svojim spisima žali što isprva nije s primljenim mističnim milostima sudjelovala na pravi način, jer u ono doba ona nije pravo shvaćala stanje svoje duše, njezini joj ispovjednici nisu dali odgovarajuću pouku jer ni oni nisu dovoljno ili pravo razumjeli njezino duševno stanje. Duhovni vođa neka poučava dušu s potrebnim oprezom i suzdržljivošću. Neka potakne pokornika na poniznost i na vjerno sudjelovanje u pravcu primljene milosti. U danom

slučaju neka mu pruži i koju mističnu knjigu za daljnju pouku koja mu kod sadašnjeg stanja može koristiti, a ne može mu biti na štetu. Tada će se pokornik znati i jasnije izražavati.

Duhovni vođa mora dušu ispravno voditi i poučavati. Zato mu ona mora neprekidno pružati uvid u svoje stanje. Mora mu priznati ne samo zlo koje čini već i dobro koje prima. Bilo bi naopako iz poniznosti ne reći ispovjedniku neobične milosti što se od Boga primaju. Jer duhovni vođa treba da poučava i kontrolira i mistički obdarene duše.

Dragi Bog daje čovjeku koju mističnu milost najnižeg stupnja, ako ima namjeru na njega neobično djelovati.

On, na primjer, želi potresti i poučiti kojega grešnika. Ili hoće da nagradi dušu za koje junačko djelo učinjeno njemu za ljubav. Ili hoće da je ojača za buduće tjelesne ili duhovne patnje. Ipak u puni mistični život uvodi Bog dušu samo po onim načelima koje smo naveli u 3. poglavlju I. odsjeka.

Opetovano smo uspoređivali težnju za kršćanskim savršenstvom s uspinjanjem na brdo. Kad se duša uspane dosta visoko te dobrim dijelom prođe put čišćenja i rasvjetljenja, kad je, dakle gotovo iskorijenila svoje grijehe, uresila se mnogim krepostima, trajno i odlučno se obratila Bogu te mu se punim povjerenjem predala, tad brzo dospije do mjesta gdje se od dosadašnjeg puta odvaja jedan drugi, strmiji puteljak koji kroz područje mistike vodi do vrha brda k mističkom savršenstvu.

Oni koji se uspinju ne vide taj drugi put ako ih Duh Sveti ne vodi na nj. Oni i dalje ostaju na putu askeze da i dalje teže za kršćanskim savršenstvom koje je svakome pristupačno, a sastoji se u što većoj sličnosti i u što tješnjem sjedinjenju čovjeka s Bogom.

Na mističnom se putu, pomoću unutarnjih mističnih Božjih utjecaja, vrši upriličivanje Bogu i sjedinjavanje s njime brže, savršenije i tješnje negoli na običnom putu.

Dragi Bog neće ove milosti dati nijednoj duši kojoj manjka samo jedan od slijedećih uvjeta:

1. — moraš biti u svemu kroz duhovnu borbu dovoljno pripravljen;
2. — Boga moraš istinski i od srca ljubiti;
3. — neobične milosti moraju biti korisne spasu tvoje duše, prema Božjem predviđanju;
4. — moraš biti iskreno i duboko ponizan i čist. Jer Bog u svoju blizinu pripušta samo one koji su čudoreдно posve čisti.

Većinom se ljudi drže boljima negoli jesu. Mnogi koji još ne stupaju ni putem čišćenja tvrde da već žarko ljube Boga pa stoga očekuju od njega osobitu naklonost. Takvi lako mogu privući pažnju sotone koji rado prilazi k duši kao anđeo svjetla da je zavede lažnim rasvjetljenjima i nagovorima. Ako takvi imaju još osobitu naklonost prema neobičnim milostima, oni upravo izazivlju đavla da oponaša Božje milosti. Budi, dakle, oprezan, dragi čitatelju i čitateljice! Ne taji svome ispovjedniku ništa neobično što se u tvojoj duši možda zbililo. Ako se tebi i čini da ti je sam Spasitelj zabranio išta reći ispovjedniku, ti mu upravo reci. Jer tada sigurno nije bio Spasitelj nego đavao koji te je na to nagovarao.

Po koja duša, koja je dosta napredovala u duhovnom životu te istinski i žarko ljubi Boga, neće primiti ove milosti, jer Gospodin predviđa da bi ova milost vršila loš utjecaj na dušu, osobito na njezinu poniznost. Takvi treba da se potpuno užive u volju Božju i da teže za sjedinjenjem s njime na nebu. Tamo ih čeka velika plaća.

Možda je glavni uvjet uz koji se Bog vezuje s dušom na vanredan način iskrena i duboko ukorijenjena poniznost. Zato mora duša, koliko god puta molila Boga za unutarnje sjedinjenje, u isto vrijeme pobuditi čin najiskrenije poniznosti i najunutarnijeg prezira prema sebi povezan s velikim poštovanjem Boga koji je neizmerno visoko nad njome uzvišen. Tada, dok Bog ne udovoljava čežnju duše za njime, mora ona ostati spokojna i misliti da dragi Bog ima opravdane razloge što s njome tako postupa. Ona treba da i nadalje teži za sjedinjenjem s njime, i kod toga da potpuno njemu pripusti da li će toj težnji udovoljiti već za njezina života ili tek na smrti“. (*Mistični život milosti*, II 2)

Ulivena kontemplacija je jednostavni, čuvstveni i produljeni pogled na Boga ili na Božje stvari koji se odvija pod utjecajem Duha Svetoga i posebne milosti koja zahvaća dušu i utječe na nju tako da ona to proživljava više pasivno nego li aktivno.

BOŽJI UDIO U KONTEMPLACIJI

Bog ima glavni udio jer nas On jedini može povezati uza Se i staviti nas u pasivno stanje. Bog je Onaj koji poziva dušu na kontemplaciju. Jer po priznanju svih mistika je bitno dragovoljni, čisti Božji dar. To uči sv. Terezija: ona često zove tu molitvu nadnaravnom.

U svojem drugom izvještaju o. Alvarezu ona ovako tumači tu riječ: *"Nadnaravnim zovemo ono, što se ne može postići svojim radom i trudom pa stajalo to ne znam kakve muke. Što se pak ti dispozicije za to, da to se može, i to je bez: sumnje vrlo važno". (II izvješće)*

To nam ona još ljepša tumači li ovoj svojoj krasnoj usporedbi: "Jer Gospodin hoće, da ova ptičica uzlijeće od stupnja do stupnja, napokon je uzme to je metne u gnijezdo, da počine."

To je i nauka sv. Ivana od Križa. On razlikuje dvije metode jednu aktivnu, i drugu pasivnu; ova druga, naime pasivna, je baš kontemplacija, i to je metoda veli on - "gdje duša nema niti inicijative niti vlastite aktivnosti, Bog djeluje u njoj dok se ona drži pasivno". (U I, 13)

U kontemplaciji Bog djeluje posebno na što mističari zovu naj izvrsnijim dijelom duše, vrhuncem duše, vrhuncem volje ili intimnom dubinom duše. Pod tim imenima treba razumjeti ono što ima najuzvišenijeg u razumu i u volji. To je razum ali ne u koliko, on razumski djeluje, nego u koliko on prima istinu na prvi jednostavni pogled, pod utjecajem nebeskih darova Duha Svetoga razuma i mudrosti; to je volja u svom najjednostavnijem činu, koji se sastoji u tome, da ljubi i da uživa u božanskim stvarima.

To središte duše je izvor i samih tih sposobnosti volje i razuma. U njemu su te sposobnosti kao nešto jedno. Tamo vlada potpuni mir i savršena šutnja, jer nikada nijedna slika ne ože tamo doprijeti. U tom se središtu krije slika Božja u nama.

U tom središtu duše Bog izvodi na jedan put i spoznaju i ljubav. **Kontemplativna spoznaja nastaje afirmacijom ili negacijom.**

1. Prva, kontemplativna afirmativna spoznaja (to znači da ima neki spoznajni sadržaj) koja je jasna iako i dalje: ostaje jednako tamna živo djeluje na dušu, jer je eksperimentalne ili na neki način se može pozitivno kušati. Bog je može izvesti u nama na četiri osnovna načina!

a. Tako da svrati našu pažnju svijetlom svojih darova na jednu misao koju sam već imali u sebi koja do sada nije na nas posebno djelovala. Tako na primjer znademo već od prije, da je Bog ljubav ali evo sada nas božansko svijetlo pomogne, da shvatimo i upravo osjetimo tu misao, tako jako, da nas ona posve prožme posve zaokupi.

b. Tako da iz dvije misli, koje smo već imali, pomoću istoga ulivenog svijetla stvorimo jedan zaključak koji nas posve osvoji. Tako na primjer iz istine da je Bog sve, a mi da nismo ništa, Duh Sveti nam daje, da shvatimo, da je poniznost za nas jedna nužna krepost: "Ja sam onaj, koji jesam, a Ti si onaj, koji nisi!

c. Tako da nam ulije neke misli, koje jer dolaze od Boga predstavljaju na savršeni i jasniji način božanske stvari. To se događa kod nekih viđenja ili objava.

d. Tako da Bog na neki trenutačni čas dade duši blaženo gledanje, kako to sv. Toma Akvinski tvrdi za Mojsija i za sv. Pavla a neki oci za Blaženu Djevicu Mariju.

2. Što se tiče spoznaje koju stječemo kontemplativna spoznaja nastaje negacije ona nam pokazuje transcendentalnost Božju (nadilaženje) i njemu nam pruža vrlo visoki pojam.

U vrhovnim mističnim iskustvima se redovito koristi izraz „neshvatljivo, neizrecivo“ kao način za iskazati nešto od toga iskustva kako bi se naglasila veličina doživljaja. Tako i u Svetom

pismu apostol Pavao poručuje: „Što oko nije vidjelo, što uho nije čulo, što čovjeku ne pada na pamet, to je Bog pripremio onima koji ga ljube“ (1 Kor 2,9)

Pogledajmo prije svega što sve podrazumijevamo pod izrazom božanska tama, koji je uzeo sv. Dionizije Areopagita

„Duša oslobođena osjetilnog i intelektualnog svijeta ulazi u tajanstvenu sferu svetog ne znana, i otklanjajući svaki znanstveni podatak gubi se onomu koga ne možemo vidjeti niti shvatiti. Ona je posve uronjena u tom predmetu i ne pripada ni sebi ni drugima. Sjedinjena sa nepoznatim naj izvrsnijim dijelom same sebe, potpuno se odriče znanja i crpi konačno, u tom apsolutno ne znanju neku spoznaju koju razum ne bi mogao niti znati.“

Da čovjek dođe do te kontemplacije, treba se dakle uzdići iznad osjetilne spoznaja Boga koje zadobiva sam razmišljanjem, indukcijom i apstrakcijom. I to možemo Boga zapaziti samo s najfinijim dijelom intelekta. Ali Ga ovdje na zemlji ne možemo vidjeti direktno, preostaje nam samo to, da Ga dohvatimo putem negacije.

To tumači sv. Toma Akvinski još jasnije: "Od negacije do negacije duša se uspinje iznad najizvrsnijih stvorenja i sjedinjuje se s Bogom, koliko je samo to ovdje na zemlji moguće. Jer u svom sadašnjem živo nas razum nikada ne postiže to da vidi Božju bit, nego samo da upozna ono što ona nije. Jedinstvo se dakle našega duha s Bogom, - kakvo je moguće ovdje na zemlji – dovršuje kad spoznamo da Bog nadilazi najodličnije stvorove."

Sam pojam bitka, kako ga mi shvaćamo je vrlo nesavršen da ga pripisujemo Bogu. To je zapravo bitak, koji naš razum pripisuje Bogu nakon što je eliminirao svaki bitak, koji poznaje. Tada se on nalazi u božanskoj tami i baš u njoj stanuje Bog.

Pitamo se kako nam ta negativna intuicija može nešto osvijetliti o Bogu i na to možemo odgovoriti, da spoznavajući, ne doduše što Bog jest, nego spoznavajući što On nije dobivamo o Njemu jedan vrlo visoki pojam koji izvodi u višem dijelu duše duboki utisak Božje transcendentnosti i u isto vrijeme neizmjernu ljubav prema Onomu Bogu, čija se veličina i dobrota ne može ničim izraziti i koji jedini može ispuniti dušu. Takva nejasna i čuvstvena kontemplacija je dovoljna, izazove u duši, po utjecajem milosti, implicitne čine vjere, pouzdanja, ljubavi, dubokog poštovanja, koji ispunjaju cijelu dušu i bude u njoj općenito veliku radost.

Bog izvodi duši i neizrecivu ljubav na neki intuitivni način daje duši razumijeti da je On i to jedini On najveće dobro i privlači je tako jako i neodoljivo kao što magnet privući željezo a da joj pri tome ne oduzima slobode. Tada duša žarko teži za Bogom, kao što teži za srećom, ali slobodno, jer joj taj pogled, iako taman - ne oduzima njezine slobode.

Tada, prema duša izlazi iz same sebe, da posve preda Bogu, i da se izgubi u bezdanu vječne ljubavi. I tada, mrtva za samu sebe, ona živi u Bogu a da ništa ne spoznaje i osjeća osim ljubavi, kojom je opijena. Ona se gubi u neizmjernosti pustinje i božanskih tmina. Ali, tu se izgubiti, to radije znači. Naći sebe Jer duša odbacuje zapravo sve zemaljsko i ljusko, da se obuče Bogom. Ona ja. sva izmijenjena i pretvorena u Boga kao što željezo pod utjecajem vatre prima izgled vatre i mijenja se u nju. Ali bit duše koja je tako pobožanstvenjena ostaje ista kao što usijano željezo ne prestaje biti željezo.

U toj je duši do tada bila sama studen, a sada je ona sva raspaljena. Iz tame prešla je u najsjajnije svjetlo, nekad neosjetljiva postala je sada sama nježnost... Sva nestala i iščezla na ognju božanske ljubavi, ona se pretvorila u Boga i neposredno se sjedinjujući s Njime sačinjava samo jedan duh. Nadalje oni koji se na taj način izgubili nestali u Bogu, postižu u tome različite, visine. Jer svaki ponire toliko dublje u dubine Božanstva, koliko se iskrenije, žarče s više ljubavi okreće prema Božanstvu i koliko se potpunije odriče, pritom samom traženju Boga svake osobne koristi.

UDIO DUŠE U KONTEMPLACIJI

Pretečena milošću Božjom, duša slobodno odgovara na Božanski poticaj. Ona se prepušta, da Bog zgrabi i pokreće, kao što se dijete prepušta, rukama i na to pristaje slobodno i veselo. Duša je u isto vrijeme i pasivna i aktivna.

a) Ona je pasivna u tom smislu, što je nemoćna da radi samoinicijativnoj kako je to činila do sada. Ona više ne može - u času kontemplacija vježbati svoje sposobnosti na diskurzivni način (ne može razmatrati). Ona je ovisna o jednom višem počelu (početna kontemplacija), koje njome ravna, koje upravlja njenim pogledom, njezinim razumom i srcem prema predmetu koji kontemplira, to počelo joj pomaže da u predmetu uživa i da ga ljubi, koje joj šapće, što mora činiti i koje joj daje jaki utjecaj za djelovanje. Međutim to nije u prvim stupnjevima potpuna nemoć. Pojava vezanih moći nastaje postepeno i postoji potpuno samo u višim stupnjevima kontemplacije, posebno u zanosu.

Tako na primjer u stanju mira, usmeno moliti i razmatrati za dušu predstavlja umor, ali nije posve nemoguće, u stanju potpunog jedinstva Bog zaustavlja djelovanje razuma - ne potpuno - sprečavajući ga da djeluje, ali sprečavajući ga da diskurzivno djeluje (razmatra). On zaustavlja misli i usredotočuje ih na određeni predmet. On djeluje u tom pravcu da zamiru riječi na usnama tako, da ih čovjek može. izgovoriti samo . velikom mukom.

Ali duša, koja ne može diskurzivno djelovati, kao što je mogla prije, nije zato ne aktivna, besposlena. Pod utjecajem božanskog podražaja ona djeluje gledajući Boga i ljubeći Ga, iako čin ima, koji su katkada vrlo jednostavni. Što više, ona djeluje više nego prije, jer ona djeluje pod utjecajem duhovne snage, koja podsetorostručuje njezine vlastite snage. Djeluje kao preobražena od nekog višeg bića, koje je - da se tako izrazimo - duša njezine duše, koje ju diže i nosi prema Bogu; to je učinak djelatne milosti (gratiae operantis), na koju sva sretna, slobodno pristaje.

U tom nam se stanju Bog pokazuje pod jednim novim vidom, kao jedna živa stvarnost, koju shvaćamo nekom eksperimentalnom spoznajom koju ljudski rječnik ne može izraziti. To više nije induktivna ni deduktivna spoznaja, kojom, spoznajem Boga nego Ga spoznajemo jednostavnom intuicijom, koja ipak nije jasno gledanje Boga. Ona ostaje i dalje tamna i zbiva se kao nekim dodirrom s Bogom, koji nam daje da osjećamo njegovu prisutnost i da uživamo u njegovim naklonostima.

Nitko nije ljepše od sv. Bernarda opisao tu eksperimentalnu spoznaju: "Riječ je došla u mene, (nisam sposoban da izrazim te stvari) i došla je više puta. Iako me je posjetila često, nisam osjetio točno časa, kada je došla. Ali sam osjetio, sjećam se toga dobro, da je bila tu. Katkada sam mogao unaprijed osjetiti njezin dolazak, ali nikad nisam mogao osjetiti njezin dolazak ni odlazak. Međutim sam spoznao, da je istina ono što sam čitao, naime da u njoj živimo, da se u njoj mičemo i jesmo. Sretan je onaj, u kome Ona živi, koji živi za Nju i koga Ona pokreće. Ali budući, ča su njezini putevi nedokučivi i neistraživi, pitate me, kako sam mogao spoznati njezinu prisutnost. Budući da je Riječ puna života i snage, čim je prisutna, budi moju pospanu dušu. Pokreće, mekša, ranjava moje kao kamen tvrdo i vrlo bolesno srce. Riječ tada stane u njem čupati i rušiti, graditi i saditi, zalijevati, ono što je suho, rasvjetljavati ono, što je tamno, otvarati, što je zatvoreno, zagrijavati što je hladno, ispravljati ono što je grbavo, izravnavati ono što je hrapavo, tako da moja duša blagoslivlja Gospodina i da sve moje moći hvale njegovo sveto ime. Tako dakle, kad dolazi k meni moj nebeski Zaručnik, On ne daje osjetiti svoj, dolazak nekim vanjskim znakovima, galamom svoga glasa ili tutnjavom svoga koraka. Ne poznajem dakle njegovu prisutnost niti po njegovim pokretima, niti po svojim sjetilima, nego kako san; vam rekao - po pokretima svoga srca osjećajući strah od grijeha ili od tjelesnih čuvstava, prepoznajem moć njegove milosti. Otkrivajući i mrzeći svoje skrivene pogreške, divim se dubini njegove mudrosti. Obnavljajući svoj život iskustveno

osjećam njegovu dobrotu i blagost i nutarnja obnova, koja je plod toga omogućuje mi, da vidim njegovu neizmjernu dobro tu i ljepotu"«

Tako duša, koja promatra Riječ, osjeća u sto vrijeme i njegovu prisutnost i njegovo posvećujuće djelovanje. To je dakle kao neka spoznaja na sredini između obične vjere i blaženog gledanja, ali koja se u svojoj posljednjoj analizi svodi, na vjeru i ima dio na njezinoj tajnovitosti.

Često duša ljubi više, što ne pozna: To je serafska kontemplacija, za razliku od kerubinske, gdje prevladava spoznaja. Volja postiže naime svoj učinak na drugi način, nego li razum, razum, spoznaje samo predodžbi, slici, jasnom obliku, koji prima od objekta. Volje ili srce odnosi se prema realnosti takvoj, kakva je ona u samoj sebi. I poradi toga možemo ljubiti Boga baš takvog, kakav je sam u sebi, iako naš razum ne otkriva, dok smo na zemlji, njegove intimne naravi. Što više, tajnovitost, u koju se krije, samo oživljuje našu ljubav prema Njemu i žarku zelju za njegovom prisutnošću. Mistik, koji ne može vidjeti Boga, žarom srca raskida tajnu, koja mu krije njegovo lice i ljubi Boga u sebi, u njegovoj beskrajnoj biti. Ipak, uvijek postoji neka spoznaja, koja prethodi ljubavi. Ako se dakle čini, da je neki mistici niječu, to je zato, što oni posebno naglašuju ono, što je na njih djelovalo. Ali ostaje istina, i za mistično stanje, da ne možemo ljubiti ono, čega nikako ne poznajemo,

U kontemplaciji postoji neka mješavina radosti i tjeskobe. Neiskazana radost obuzima dušu, što uživa u prisutnosti božanskog Gosta. Tjeskoba opet zato, što Ga ne može posjedovati posve. Čas prevladava jedan osjećaj, čas opet drugi, prema Božjim nacrtima, stupnju mističnog života i temperamentima. Tako ima posebno žalosnih razdoblja, koja zovemo noćima, i razdoblja koja su ispunjena radostima i milinom. Ima temperamenata, koji vide i opisuju posebno iskušenje mističnog puta, kao sv. Ivan od Križa i sv. Franciska de Chantal, a drugi se opet s više uživanja obaziru na radosti i zanos kontemplacije kao sv. Terezija i sv. Franjo Saleški.

Ta se kontemplacija ne može iskazati ni izraziti kako to mistici jednodušno priznaju, "Nemoguće je duši, da je raspoznata, veli sv. Ivan od Križa da joj dade ime. Ona nema o njoj nikakve karakteristične oznake, ne bi znala pronaći ni oblik, ni način, ni usporedbu, po čemu bi omogućila i drugima da upoznaju tu tako uzvišenu spoznaju, i taj tako nježni duhovni osjećaj. Tako da bi tajna ostala čitava i trebalo bi je uvijek otkrivati i onda, kad bi duša osjećala najveću, želju da se izrazi i kad bi nagomilala tumačenja. Ona je u položaju nekoga, tko bi tumačio nekome nešto - posve novo o, čemu dotični nema nikakve ekvivalentne spoznaje. Dotični čovjek uočava da je kontemplacija tu, da mu se sviđa, ali uzalud se trudi i ne može joj pronaći niti imena, niti je opisati, pa radilo se u mojoj pretpostavci i osjetilnom zapažanju". (N II,17)

Dva osnovna razloga tumače činjenicu da je čovjeku nemoguće opisati ono što je iskusio. S jedne strane duh se nalazi u božanskoj tami i shvaća Boga samo konfuzno i nejasno, iako vrlo živo a s druge strane najizrazitija je pojava kod toga intenzivna ljubav prema Bogu, koju duša osjeća, ali i ne može opisati.

Pogledajmo prije svega što sve podrazumijevamo pod izrazom božanska tama, koji je uzeo sv. Dionizije Areopagita

„Duša oslobođena osjetilnog i intelektualnog svijeta ulazi u tajanstvenu sferu svetog ne znana, i otklanjajući svaki znanstveni podatak gubi se onomu koga ne možemo vidjeti niti shvatiti. Ona je posve uronjena u tom predmetu i ne pripada ni sebi ni drugima. Sjedinjena sa nepoznatim naj izvrsnijim dijelom same sebe, potpuno se odriče znanja i crpi konačno, u tom apsolutno ne znanju neku spoznaju koju razum ne bi mogao niti znati steći“.

Da čovjek dođe do te kontemplacije, treba se dakle uzdići iznad osjetilne spoznaje Boga koje zadobiva sam razmišljanjem, indukcijom i apstrakcijom. I to možemo Boga zapaziti samo s

najfinijim dijelom intelekta. Ali Ga ovdje na zemlji ne možemo vidjeti direktno, preostaje nam samo to, da Ga dohvatimo putem negacije.

To tumači' sv. Toma Akvinski još jasnije: "Od negacije do negacije duša se uspinje iznad najizvrsnijih stvorenja i sjedinjuje se s Bogom, koliko je samo to ovdje na zemlji moguće. Jer u svom sadašnjem živo nas razum nikada ne postiže to da vidi Božju bit, nego samo da upozna ono što ona nije. Jedinstvo se dakle našega duha s Bogom, - kakvo je moguće ovdje na zemlji – dovršuje kad spoznamo da Bog nadilazi najodličnije stvorove."

Sam pojam bitka, kako ga mi shvaćamo je vrlo nesavršen da ga pripisujemo Bogu. To je zapravo bitak, koji naš razum pripisuje Bogu nakon što je eliminirao svaki bitak, koji poznaje. Tada se on nalazi u božanskoj tami i baš u njoj stanuje Bog.

Pitamo se kako nam ta negativna intuicija može nešto osvijetliti o Bogu i na to možemo odgovoriti, da spoznavajući, ne doduše što Bog jest, nego spoznavajući što On nije dobivamo o Njemu jedan vrlo visoki pojam koji izvodi u višem dijelu duše duboki utisak Božje transcendentnosti i u isto vrijeme neizmjerenu ljubav prema Onomu Bogu, čija se veličina i dobrota ne može ničim izraziti i koji jedini može ispuniti dušu. Takva nejasna i čuvstvena kontemplacija je dovoljna, izazove u duši, po utjecajem milosti, implicitne čine vjere, pouzdanja, ljubavi, dubokog poštovanja, koji ispunjaju cijelu dušu i bude u njoj općenito veliku radost.

Drugi element radi kojega je teško opisati kontemplaciju, je velika ljubav, koju čovjek osjeća u njoj, ali ne zna kako bi je izrazio.

Sv. Bernard tvrdi: „To je pjesma ljubavi nitko je ne razumije, ako ga nije poučilo pomazanje, ako ga nije podučilo iskustvo. Oni, koji su je iskusili poznaju je, a oni, koji je nisu iskusili, nemaju želje da je upoznaju nego da je osjete. To nije micanje usana, to je pjev srca. To nije glas usnica, to je osjećaj veselja. Tu harmoniziraju volje, a ne glasovi. Ne čuje ga se nazivan, ne širi se u javu, nitko ga ne čuje, osim duše koja ga pjeva i onoga, kome ga pjeva, nitko dakle osim zaručnika i zaručnice. To je svadbena pjesma koja izražava čisto i prekrasno spajanje duša, sklad osjećaja i međusobno slijevanje čuvstava. Duša, koja je početnica, koja je još dijete ili koja se je tek obratila, ne može pjevati te pjesme. Ona je povlašćena za duše, koje su već uznapredovale i koje su izgrađene, koje su ostvarenim napretkom pod utjecajem Božje milosti - postigle savršenu dob, dob, koja je puna zasluga, koje su stekle, i koje su - po svojim krepostima - -postale dostojne Zaručnika“.

Kad je kontemplacija suha i slaba, kao u noći sjetila sv. Ivana od Križa, čovjek je nije sasvim svjestan. Tek kasnije proučavajući učinke, koje je ona izvela u duši, može se utvrditi njezina opstojnost. A kad je povezana sa slašću izgleda da se ne može uvijek prijetiti ti u svoji počecima dok je još slaba, jer je teško tu vidjeti neku razliku od pojednostavnjene molitve i jer se polako i ne opažajući čovjek prebacuje od jedne na drugu. Ali kad ona postane intenzivna, tada je čovjek toga svjestan. Možemo reći, da su sve nadnaravne molitva, koje je opisala sv. Terezija baš te vrste a kako ćemo to reći, kad budemo tumačili različite stupnjeva kontemplacije.

Iz onog što smo do sad rekli sijedi da je glavna značajka ulivene kontemplacije pasivnost i to onakva kako smo je opisali i koja se sastoji u tome, da Duh Sveti dušu vodi, pokreće s na djelovanja a nuka i upravlja, umjesto da duša sama sebe vodi i pokreće nuka i upravlja, a da ipak pri tome ne izgubi slobode ni svoje djelatnosti.

Ne možemo reći da je svijest o Božjoj prisutnosti ili prisutnost Božja koja se osjeća, bitna značajka kontemplacije jer toga katkada nema posebno u suhoj kontemplaciji, koju je opisao sv. Ivan od Križa, za vrijeme prve noći. Ali je to jedna od glavnih oznaka, jer se nalazi u svim stupnjevima kontemplacije, koje je opisala sv. Terezija, počevši od molitve mira pa do preobražajnog sjedinjenja.

KORISTI KONTEMPLACIJE

Te koristi još nadilaze one, što ih imamo od pojednostavnjene molitve razmatranja i molitva smirenosti i to zato, jer je tu duša više sjedinjena s Bogom i jer je pod utjecaj em jedne milosti, koja je djelotvornija.

1. U kontemplaciji više slavimo Boga.

a) Budući. da po kontemplacija i iskustveno doživljujemo neizmjernu Božju transcendentnost, ulivena. kontemplacija baca na koljena pred njegovim veličanstvom cijelo naše biće i omogućava nam da Ga hvalimo i blagoslivamo ne sam u času, kada Ga kontempliramo, nego još i preko cijeloga dana kad se je čovjek našao oči u oči s tom božanskom veličinom, ostaje i dalje obuzet udivljenjem i poštovanjem pred Njom. To je u toliko istina, da se takav čovjek, jer ne može sam u sebi zadržati te osjećaje - osjeća da prisiljenim, da pozove u pomoć sva stvorenja, da zajedno s njime blagoslivlju i da se zahvaljuju Bogu, kako osmo to reći malo kasnije, reći.

b) Ti izrazi štovanja su toliko draži Bogu i toliko Ga više časte, što se oni nalaze pod direktnijim utjecajem nadahnuća Duha. Svetoga. On se klanja u nama, ili bolje; pomaže nas, da se klanjamo s osjećajima velikog žara i poniznosti. On nam omogućava, da se klanjamo Bogu takvom, kakav je u sebi, i pomaže nam da shvatimo da je to prema tome jedina naša staleška dužnost, i da smo stvoreni jedino zato, da pjevamo hvale Njemu li čast. I da bi nam pomogao, da ih pjevamo s više žara, napunja nam dušu novim dobrima i velikom ugodnošću.

2. Duša se u kontemplaciji više posvećuje

Kontemplacija zaista pruža toliko svijetla, toliko ljubavi i kreposti da je možemo s pravom nazvati skraćenim putenu da postignemo savršenost.

a. Kontemplacija nam omogućava, da spoznamo Boga na neki neiskazani način, koji vrlo posvećuje dušu. Tada Bog, mirno u dnu duše, priopćuje joj mudrost i spoznanje ljubavi, bez specifičnih čina, iako katkada dopušta i takve čine ali kratkotrajno. Ova spoznaja jako posvećuje, jer nam ona omogućava, da iskustveno spoznamo, što smo prije naučili čitajući ili osobnim razmišljanjem, i što nam pomaže, da vidimo jednim zaokruženim pogledom što smo prije analizirali postepenim činima.

To vrlo lijepo tumači sv. Ivan-od Križa: „Bog u svojem jednom jedinom i jednostavnom bitku ima sadržaje sve kreposti i svu veličinu svojih Božanskih svojstava. On je svemoguć, mudar i dobar; milosrdan, pravedan i jak. On je ljubav, itd. da ne nabrajamo svojstva i neizmjerne savršenosti, kojih ni ne znamo. A budući da je sve to u njegovom jednostavnom bitku, ako se s dušom sjedinjuje, i ako se udostoji, da joj se očituje, tada ta duša opaža distinktno u Njemu sve njegove kreposti i svu njegovu veličinu... I kako je svaka od tih stvari sam Bitak Božji, u jednoj od njegovih Hipostaza, koje su ili Otac ili Sin ili Duh Svet i kako je svako od njihovih svojstava sam Bog, i kako je Bog neizmjerno svijetlo i neizmjerna božanska vatra... događa se, da svako od njihovih svojstava ima ih neizmjerno - i da svaka od njihovih kreposti, osvjetljuju dušu i daju joj žar, kao i Bog". (P 3,1)

Sada možemo razumjeti i ono, što veli sv. Terezija: A kad Bog obustavi razum i zaustavi mu djelatnost, dade mu nešto, što će ga zapanjiti i čime će se baviti, pa će bez promišljanja više razumjeti, dok bi izmolijo Vjeronanje, nego što mi možemo spoznati sa svim svojim zemaljskim naporima u mnogo godina".

Ima bez sumnje slučajeva, kada svjetlost nije tako jasna, gdje ona ostaje nejasna i konfuzna. Ali i tada ona živo djeluje na dušu, kao što smo to već izložili.

b. Ali kontemplacija posebno budi veliku i žarku ljubav koja se prema sv. Ivanu od Križa, karakterizira posebnim osobinama.

Duša prije svega ljubi Boga, ne sama po sebi, nego po Njemu. To je divljenja vrijedna osobitost te ljubavi jer duša tako ljubi po Duhu Svetome, kao što se ljube Otac i Sin. To i sam Sin Božji izjavljuje u Evanđelju po Ivana: "... da ljubav, kojom si mene ljubio, bude i u njima, i ja u njima".

Druga je osobitost te ljubavi, da duša ljubi Boga u Bogu. Budući da se u toj žarkoj ljubavi i jedinstvu duša gubi u ljubavi prema Bogu i Bog se predaje duši a velikim žarom.

Treća osobitost te najveće ljubavi je u tome, što duša u tom stanju ljubi Boga radi, onoga, što je On u Sebi, to znaci, da Ga ljubimo ne samo zato što se On prema njoj pokazuje plemenitim, dobrim i slavnim, nego Ga ljubi mnogo žarče radi toga, što je On takav u sebi, po svojoj biti.

Možemo nadodati sa sv. Franjom Saleškim da je ta ljubav prema Bogu toliko žarča što se temelji na stanovitoj eksperimentalnoj spoznaji. Isto kao što netko, "koji svojim jasnim, pogledom osjeća i proživljuje ugodno svijetlo divnoga sunca pri izlazu više ljubi to svijetlo od slijepca od rođenja, koji ga poznaje samo po opisivanju, tako isto i onaj, koji uživa u po kontemplaciji, spoznaje ga mnogo bolje, nego li onaj, koji Ga spoznaje samo studijem, jer nam iskustvo stanovito dobro čini mnogo dražim i ugodnijim, nego li sve znanosti, koje bi nam o njemu mogle nešto reci".

Tako je na primjer - nadodajte isti svetac sveta. Katarina Đenovska ljubila Boga više nego li suptilni teolog Očam. Ovaj Ga je bolje poznao po znanosti, a ona opet po iskustvu i to ju je iskustvo dovelo još bliže serafskoj ljubavi.

Povećana ljubav olakšava kontemplaciju, a ova opet sa svoje strane povećava ljubav. Jer ta ljubav, nakon što je u, nama probudila kontemplativnu pažnju; ta pažnja opet rađa sa svoje strane većom i žarčom ljubavlju koju konačno kruni savršenost, kad uživa u onom, što ljubi... ljubav opet sili oči da gledaju sve pažljivije ljepotu ljubljenog dobra, a pogled sili srce da ljubi sve žarče. Tako tumačimo, zašto su Sveci toliko ljubili.

c. Tu ljubav prati vježbanje, u jednom višem stupnju, u svim moralnim krepostima, posebno u poniznosti, slaganju s voljom Božjom i svetom ravnodušnosti, a prema tome i u veselju i duhovnom miru, pa i u kušnjama - katkada, strasnim i velikim kakva doživljavaj u mistici. To ćemo vidjeti u pojedinostima, kad budemo govorili o različitim stupnjevima kontemplacije.

BLIŽI POZIV NA KONTEMPLACIJU

Ostavljamo po strani pitanje, koje je prijeporno, to jest za sada, ostavljamo po strani pitanje općem i daljnjem pozivu svih krštenih na kontemplaciju. Ostajemo koliko je to samo moguće na području činjenica, i želimo ispitati ova dva pitanja:

1. Komu Bog općenito daje milost kontemplacije
2. Koji su znakovi poziva na kontemplaciju

1. Komu Bog općenito daje milost kontemplacije

Budući da je kontemplacija - kako je rečeno dar p svojoj biti darovan bez ikakvih zasluga. Bog .ga daje kome hoće, kada hoće i onako, kako hoće. Ipak, govoreći onako općenito i govoreći o normalnom načinu. On ga daje samo dušama, koje su na to dobro pripravljene. Iznimno i samo izvanredno, daje ga katkada i dušama, koje nemaju kreposti, da b ih iščupao iz đavolskih šapa.

Ovako to opisuje sv. Terezija: "Ima duša, koje Bog znade pridobiti za se svojim darovima. On ih gleda, kako su prepuštene svojim velikim zabludama u lošem su stanju, bez kreposti, a ipak im daje svoje milosti, utjehe, iskazuje im nježne osjećaje, koji počinju buditi njihove želje. Katkada

im što više, daje da stupe na put kontemplacije. Ali tom je rijetko i ne traje dugo. On tako djeluje – ponavljam da vidi, da li će se one htjeti radi te milosti tako raspoložiti da često uživaju u njegovoj prisutnosti“. (P 16,..)

Ima povlaštenih duša, koje Bog zove na kontemplaciju od njihova djetinjstva. Tako na primjer sv. Ružu Limsku, i u naše vrijeme sv. Tereziju od Maloga Isusa. Ima ih opet i drugih, koje su na taj put dovedene, i na njemu tako naglo napreduju, da izgleda, da taj napredak nije u razmjeru s njihovim krepostima.

To ovako pripovijeda sv. Terezija tvrdi: "Ima jedna duša, koje se sjećam u ovaj čas, u tri dana Bog ju je obdario i obogatio tolikim darovima, da bih ja to smatrala nemogućim, da mi već višegodišnje iskustvo, povezano s neprestanim napretkom, nije tu stvar učinilo vjerojatnom, Jedna druga, bila je tu za tri mjeseca. Obadvije su bile još vrlo mlade. Vidjela sam opet i drugih, koje su primile tu milost tek nakon duga vremena... Ne možemo postavljati nikakvih ograničenja tako velikom Učitelju i koji nas tako želi obasuti svojim dobrima". (Misli 6.)

Ali općenito govoreći i govoreći o normalnom zbivanju, Bog prvenstveno zove na kontemplaciju duše, koje su na to pripravljene svojim potpunim odreknućem od svijeta, svojim vježbanjem u krepostima i u mislenoj molitvi, osobito u afektivnoj mislenoj molitvi.

To je nauka sv. Tome Akvinskog, koji uči, da do stupnja kontemplacije možemo doći samo nakon što smo umrtvili svoje strasti i vježbali se u moralnim krepostima.

Sveti Ivan od Križa tvrdi to isto. On razlaže tu nauku na dugo i široko u svojem djelu Uspon na goru Karmel i u djelu Tamna noć duše i pokazuje, da se treba vježbati u najpotpunijem i najopćenitijem odricanju, želi li duša doći do kontemplacije, i nadodaj e, da je razlog zašto ima tako malo kontemplativaca, u činjenici, da ih je jako malo, koji su se posve odrekli samih sebe i stvorenja: "učinite tako - nadodaje on - da duša bude stavljena u čistu duhovnu neovisnost, i tada - nakon što je postala čista i jednostavna - pretvorit će se u jednostavnu i čistu mudrost Božju, i ta je Sin Božji". (U II, 13)

Sveta se Terezija na to često vraća i na posebni način preporučuje poniznost: "učinite najprije ono, što smo savjetovali stanovnicima prijašnjih odaja, -a zatim: poniznost! Poniznosti Samo po njoj Gospodin ispunja, sve naše želje... Moje je mišljenje, da Bog izabire, da obdari kontemplacijom, one osobe, koje su se odrekle svijeta jer ako to nisu učinile, njihovo ih stanje u tom priječi, barem svojom željom. On ih tada poziva, da se na neki posebni način bave nutarnjim stvarima. Uvjerena sam i u to da Bog - ostavimo li Ga, da djeluje po svojoj slobodnoj volji, ne će ograničiti svoju darežljivost prema dušama., koje je očito pozvao da se više popnu“. (Z IV, 2,3)

Glavne kreposti, koje treba vježbati su sljedeće:

a. Veliku Čistoću srca i potpuno odricanje od svega, što bi čovjeka moglo navesti na grijeh i uznemiriti dušu. Kao primjere navika nesavršenosti koje smetaju savršenom jedinstvu s Bogom sv. Ivan od Križa nabroja: "brbljavost, laganu povezanost uz nešto, koju čovjek ne mari raskinuti kojom je privezan uz neku osobu, uz kakvo odijelo, uz knjigu uz kakvu sobicu kakvo jelo, koje čovjek više voli, pa male familijarnosti i male privezanosti uz ono, što čovjeku godi, pa konačno želja sve znati i sve čuti i druge znatiželje ovakve vrste". On daje tome razlog: »Nije toliko važno, da li je kakva ptica vezane za nogu tankim, koncem ili debelom špagom. Ona će moći odlediti samo onda, kada to raskine... Isto je tako i s privezanostima duše. Ona se uzalud vježba u krepostima, treba da bude slobodna, prije nego dođe do sjedinjenja“ (U I,2)

b. Druga krepost, koja se traži, je čistoća duha. To znači mrtvenje u znatiželji, koja uznemiruje i zbunjuje dušu, rastresa je i raskida na sve strane, eto zašto oni koji - po svojoj staleškoj dužnosti moraju mnogo čitati ili studirati moraju često mrtvi ti svoju znatiželju i zaustaviti se od vremena do vremena, da bi očistili, svoju nakanu sveli sve svoje studije na ljubav prema Bogu.

Ova čistoća zahtijeva, da znademo katkada umanjiti, ili u zgodno vrijeme posve pustiti na stranu djelovanje razuma, kod molitve i pojednostavniti svoja čuvstva da bismo došli malo po malo do pojednostavnjenog čuvstvenog gledanja Boga. U tom predmetu sv. Ivan od Križa oštro napada nevjeste duhovne vođe koji - poznavajući samo diskurzivno razmatranje - žele obvezati sve svoje pokornike, da neprestano, paze na to da djeluju njihov e moći.

c. Nadalje se traži velika čistoća volje koja se zadobiva mrtvljenjem, vlastite volje i svetim odricanjem.

d. živa vjera, koja nam omogućava, da živimo u svemu prema načelima evanđelja.

e. Religiozna šutnja koja nam pomaže da pretvorimo sve svoje cine u molitvu.

f. Konačno i na posebni način se traži plemenita i žarka ljubav, koja ide sve do vlastitog žrtvovanja samoga sebe i koja veselo prihvaća sva iskušenja.

ZNAKOVI BLIŽEG NEPOSREDNOG POZIVA NA KONTEMPLACIJU

Kad se je tako jedna duša pripremila za kontemplaciju, svjesno ili nesvjesno - dolazi čas, kada joj Bog daje razumjeti, da mora napustiti diskurzivna razmatranje. A sveti nam Ivan od Križa (133) veli, da ima tri znaka koji obilježavaju taj čas:

1. Razmatranje postaje nepraktično, mašta ostaje nepokretna, uživanja u toj vježbi je nestalo, i slast, koju je nekad u duši budio predmet, uz koji se je povezivala mašta, promijenila se je u suhoću.

Tako dugo dok čovjek osjeća tu slast, i dok može prelaziti iz jedne misli na drugu u razmatranju, ne treba ga napustiti osim u času,- kada duša osjeća mir i spokojstvo, u čemu će biti - riječ uz treći znak.

„Razlog nedostatka tog uživanja leži u tome – nadoda je Svetac - što je duša već izvukla iz božanskih stvari gotovo posve ono duhovno dobro, koje je mogla iz njih izvući pomoću diskurzivnog razmatranja. Ona se više ne zna time baviti, slast i uživanje se više ne vraća. Potreban joj je dakle neki novi način“. (U XII)

2. Drugi se znak očituje u potpunom nedostatku želje da čovjek usredotoči bilo maštu bilo sjetilo na bilo koji posebni predmet nutarnji ili vanjski.

Ne velim, da mašta, ne će više dolaziti do izražaja u lutanju amo tamo, što je njoj vlastito - I koja djeluje bez naprezanja i u dubokoj sabranosti, - nego velim, da duša ne će imati nikakve želje da se namjerno usmjeri na vanjske predmete.

To ovako tumači Svetac: "U tom se novom stanju događa da duša kada se daje na mislenu molitvu slični nekomu, koji ima uza se vode i uživajući pije bez napora, a ne mora je crpsti cijevima starih dozivanja u pamet forma i figura. Čim se takva duša stavi u Božju prisutnost, odmah se nalazi u čustvenoj spoznaji, miru sreći i ona tu gasi svoju žeđ za mudrošću, ljubavi i užitkom. Nije dakle nikakvo čudo, da takva duša osjeća teret, i neraspoloženje, ako je netko sili, da se prihvati razmatranja, kad ona već osjeća taj mir. Njezin je slučaj sličan slučaju djeteta, koje siše mlijeko iz prsiju, što mu ih daje majka. I kad ga majka odvikne od prsiju, ono se baca, nastoji opet svojim ručicama doći do prsiju i da opet nastavi, da se nadoji".

3. Najodlučniji znak je ovaj: Duša uživa u tome da se sama nađe s Bogom, ona usmjeruje prema njemu svoju čuvstvenu pažnju bez posebnog razmišljanja s unutrašnjim mirom, tišinom i lakoćom bez pravih diskurzivnih čina vježba moćiju - razuma, volje i mašte - povezivanjem ideja. Ona se zadovoljava općom i čuvstvenom spoznajom i pažnjom, o kojoj govorimo. Bez posebnog zapažanja druge stvari“.

"Ona se očituje katkada tako tiho, nježno, tako suptilno, osobito kad je doista čista, nutarnja i savršena kad je uistinu duhovna i nutarnja, da je duša kada je posjeduje - ne zapaža iskustveno ne doživljava. I posebno dolazi slučaj prema nama – kad je ta spoznaja u sebi posebno jasna, čista,

jednostavna i savršena. Prodirući posve u čistu dušu, ona je strana spoznajama i pojmovnih, koji su partikularni. koji mogu spoznajama i pojmovima djelovati na razum i na osjetila. A kako ta spoznaje nadilazi u čistoći, jednostavnosti i savršenosti sve druge razum je ne zapaža i ne vidi ništa osim nejasnoće. Naprotiv kad je ta spoznaja manje čista i manje jednostavna, razum je smatra jasnom i prihvatljivom, zbog omota inteligibilnih forma, koje ona u sebi nosi i koje se prilagođuju zapažanju razuma ili sjetila“.

To svetac tumači jednom usporedbom: kad kakva sunčana zraka prodre kroz prozor, mi je toliko bolje vidimo, što ima više prašine u toj sobi. Kad u sobi nema čestica prašine, tada manje vidimo i zraku. Tako je isto i s duhovnom svjetlošću: što je ona življa i čišća, ona je i manje vidljiva, tako da duša misli, da je u mraku. Ako je naprotiv puna slika koje se daju shvatiti, lakše se može zapaziti i duša drži,.. da je bolje rasvijetljena.

Primijetimo ovdje, zajedno sa sv. Ivanom od Križa, da sva ova tri znaka moraju postojati zajedno, da bismo posve sigurno mogli napustiti razmatranje i prijeći na kontemplaciju. Nadodajmo s istim svecem - da je korisno u prvo vrijeme, kad čovjek obavlja kontemplaciju, da katkada opet obavlja i diskurzivno razmatranje. To što više postaje i potrebno, ako duša opazi da je besposlena miru kontemplacije. Onda se razmatranje i nameće, sve dok duša ne stekne naviku, kontemplacije.

ŽELJA ZA KONTEMPLACIJOM

Budući da je ulivena kontemplacija izvrsno sredstvo savršenosti, dopušteno je, da je priželjkujemo, ali samo ponizno, i uvjetno, sa svetim predanijem u volju Božju.

Da je možemo želiti, slijedi iz njezinih velikih koristi kako je bilo govora u broju kontemplacija je kao zalijevanje, po kojem rastu kreposti, jačaju i gdje one dobivaju svoju zadnju savršenost.

Ali je potrebno, da ta želja bude ponizna, to jest, popraćena uvjerenjem, da smo toga vrlo nedostojni i željom, da se njome poslužimo samo Bogu na slavu i na dobro duša.

Ona mora biti i uvjetna to znači, posve prepuštena volji Božjoj Ne smijemo je dakle ni silom željeti, niti si je utvarati. Moramo imati na pameti, da ona u redovitom slučaju pretpostavlja vježbanje u moralnim i bogoslovskim krepostima, i da bi bilo' preuzetno, da je čovjek želi, a da se nije prije toga vježbao u krepostima, koje smo naveli. Treba osim toga imati na pameti i to, da - ako kontemplacija čovjeku donosi neiskazane radosti - donosi također i strašne kušnje, koje mogu podnijeti samo odvažne duše dakako uz milost Božju. To ćemo još bolje pokazati, kad budemo detaljnije govorili i opisivali različite stupnjeve kontemplacije.

SAŽETAK O RAZLIČITIM STUPNJEVIMA KONTEMPLACIJE

Ulivena kontemplacija nije kod svih jednaka. Bog, kojemu se sviđjela, da na različiti način dijeli svoje darove, i da ih prilagođuje, različitim temperamentima i karakterima, ne stavlja svoje djelovanje u ukočene okvire i zato, kad čitamo mistike, nalazimo različite oblike kontemplacije.

Ipak, izgleda točno, da i u tom mnoštvu postoji neko jedinstvo, koje je omogućilo duhovnim piscima da svrstaju u stupnjeve različite oblike, kojima prolaze mistici.

Ne ćemo ovdje iznositi različite podjele koje su iznijeli različiti pisci. Držeći se zajedničkog gledišta u kojem se svi slažu, razlikuju manje ili više brojne stupnjeve i katkada uzimaju kao različite stupnjeve ono, što u stvari predstavlja samo različite oblike jednog te istog stanja.

Kako su sv. Terezija i sv. Ivan od Križa dva velika učitelja mističnog sjedinjenja, držat ćemo se razdiobe, koju oni daju, kušajući da jedno i drugo zajedno harmonični povežemo. Različiti su stupnjevi kontemplacije obilježeni sve većim i većim uplivom Boga na dušu a mogu se svesti na četiri stupnja.

1. Kad Bog u motrenju dohvati onaj viši dio duše, volju i razuma, puštajući da se nutarnje naše sposobnosti mašta i pamćenje drže svoga naravnog djelovanja, to je **molitva smirenosti**.

2. U kontemplaciji kod **molitve sjedinjenja** sve duševne moći, uključujući maštu i sjećanje su zahvaćene Bogom, dok su nezahvaćena vanjska tjelesna sjetila.

3. Ako pak zahvati kontemplacija u isto vrijeme i nutarnje moći i vanjska osjetila, tada je to **molitva ekstatičnog sjedinjenja** - zanosno sjedinjenje, koje nazivamo **duhovnim zarukama** jer u jednom od tih zanos Bog obećava duši da će se s njim trajno sjediniti. Dakle kod zanosa čak i vanjske moći, naša sjetilna spoznaja. Duša je tako uronjena u Boga da zaboravlja, ne vidi i ne osjeća vanjski svijet. Živi u zanosu, extazi, neosjetljiva je za pojavni svijet.

4. Na vrhuncu je **molitva trajnog sjedinjenja** duše sa svojim Stvoriteljem u ulivenoj kontemplaciji- **duhovni brak ili duhovno vjenčanje**. Jer na neki način duša se pretapa u Boga, ta kontemplacija zove se i "molitva preobraženja". Izvršuje se potpuno obostrano predanje: duše Bogu, Boga duši. Čovjek je pobožanstvenjen u najvećoj mjeri mogućoj na zemlji. Prestaju kušnje i "noći", želje i nemiri. Sada su rijetke čak i extaze, jer je savršenome život s Bogom na neki način ušao u krv. Nema više egoizma, svijet je savršenome mrtav, a Bog sve. U duši vlada pravi božanski mir, vedrina, sreća. Nepomućeno blaženstvo u najvećim patnjama. Kao da su se duša i tijelo konačno našli u svojoj punoj harmoniji. Brišu se međaši između neba i zemlje. Čovjek je na vrhuncu zemaljske svetosti. Dušu još čeka posljednje i konačno sjedinjenje, ono na nebu - blaženo gledanje Boga.

2. NAUK SV. IVANA OD KRIŽA O PONAŠANJU DUŠE U RAZDOBLJU PRIJELAZA IZMEĐU TAMNE NOĆI SJETILA I TAMNE NOĆI DUHA

Otkako je duša izašla iz suhoće "Noći osjetila", Bog joj, prije nego li će je staviti u ovu daleko strahovitiju i očišćavajuću "Noć duha", udjeljuje dosta dugo vremensko razdoblje odmora i utjehe.

Ovo prelazno razdoblje može trajati i mnogo godina... u koje vrijeme duša s mnogo lakoće ulazi u motrenje vedro i zaljubljeno... bez zamornog razmišljanja...

Nutarnji užitak, koji kroz ovo vrijeme duša polako uživa u svom duhu, odrazuje se i na osjetila koja, očišćenija nego li u prošlosti nanovo osjećaju s većom lakoćom ove nutarnje užitke.

Međutim, budući da čišćenje još nije savršeno (manjka mu u stvari glavni dio, tj. čišćenje duha), ono će trebati podnijeti i iskušenja, suhoće, napasti, tame i tjeskobe katkada intenzivnije od onih kroz koje je prošla; ipak ne će trajati više od nekoliko sati ili nekoliko dana te samo najavljuju "Noć duha" koja će nenadano nastupiti". (2 TN 1)

U ovom razdoblju duša može upasti u fatalnu zabludu koja ju može veoma unazaditi na putu sjedinjenja s Bogom: riječ je o iluziji koju ima o sebi, smatrajući se od sada svetom.

Zbog toga sv. Ivan od Križa naglo vraća dušu u stvarnost podsjećajući je na to kako svi učinjeni naponi i sve primljene milosti nisu do sada uspjele da je sjedine s Bogom u čistoći ljubavi; one su je pripremile tek na negativan način na to sjedinjenje uklanjajući najgrublje zapreke.

Zaista, u "Pasivnoj noći osjetila", sjetilne su navezanosti očišćene tek površno, sačuvavši još uvijek duboke korijene pače i onda ako se duša ne obazire na njih. Ovo korijenje iz kojega bi neočekivano iznova mogli izbiti izdanci svih navezanosti prema stvorenim radostima, istrijebiti može istom najstrašnija "Pasivna noć duha" koja slijedi za njom.

Brojne duše u ovom razdoblju imaju također viđenja ili objave Isusa ili svetih, katkada vjerodostojne, ali mnogo češće izazvane "od đavla i naše vlastite mašte". (2 TN 2)

Na taj način u njima se uvrježuje iluzija da će u buduće biti svete te ih vodi k tomu da izgube poniznost i sveti Božji strah koji je "ključ i čuvar svih kreposti".(Id.)

Pravi način ponašanja kod takvih fenomena je onaj kako nam ga sv. Ivan od Križa opetuje (sve do mučnine u želucu) u drugoj knjizi "Uspona na Goru Karmel" i koji ovako sažima za upotrebu ispovjednicima:

"Neka ove duše vode u vjeri, poučavajući ih blago da svoje oči odvrte od svega (tj. viđenja, itd.), učeći ih kako treba odvojiti želju i duh za njima da bi napredovale u savršenosti.

Neka im poruče kako su jedno djelo ili jedan čin volje učinjeni s ljubavlju ugodniji Bogu od svih viđenja i priopćenja koja bi mogle primiti s neba... te da su mnoge duše koje nemaju ove milosti neusporedivo naprednije od drugih koje ih imaju u izobilju". (2 US 22)

A u trećoj knjizi "Uspona" dodaje:

"U svim viđenjima nagovorima ili objavama, duša treba nastojati da im ne pridaje važnosti, već da njima gleda Božju ljubav na koju one pobuđuju iznutra. Ne treba svraćati pažnju na užitak, slast, izgled, nego na ljubav koju one prouzrokuju". (3 US 13)

Nalazimo se ovdje osim toga, kako se to vidi, potpuno u učenju "Nada y Todo", učenju "Ništa i Sve" te u jednostavnom i lišenom vježbanju bogoslovnih kreposti. Sve ostalo nema više težine na Božjoj vagi. Bog, ako hoće, uvodi dušu koja je doprla do ove točke, u tunel "Noći duha" gdje će joj za jedinog vodiča ostaviti svjetiljku vjere koja je tamna ali i vrlo sigurna.

3. Mistika i mistično iskustvo kao takvo

A što je mistika? Promatrano studijski, to je onaj dio duhovnog bogoslovlja koji se bavi oblicima ulivene kontemplacije. Uzeta životno, to je novi i najviši način spoznaje Boga na zemlji. Sastoji se u nadnaravnom i neposrednom iskustvu božanskoga, u doživljaju Apsolutnoga. Mistika je intimna spoznaja transcendentalnoga svijeta. Religiozni doživljaj najvišeg reda. Časovito ujedinjenje s Bogom, prije smrti, dakle u tijelu. Prate ga estetski, emocionalni, intelektualni, a često i fiziološki elementi, tako da obuhvaća čitava čovjeka. Mistik se osjeća sjedinjen s Bogom po nadnaravnom gledanju i iskustvu, oslobođen od svojih ograničenosti i uzdignut nad sama sebe. Mističko doživljavanje je puni rascvat milosnog života u kršćanskoj duši, kruna sveg asketskog nastojanja. To je zemaljski predujam nebeske sreće. Uvod u blaženo gledanje.

Mistika je vjerski prafenomen, poznat svim religijama (taoizam, brahmanizam, zen, orfejski i dionizijski misterij, gnosis/. To je tzv. "naravna mistika" . U bilo kojem obliku da nam se predstavlja, naravna mistika se nalazi na krivom putu, jer drži da čovjek može sam po sebi, svojim naravnim sposobnostima, izvjesnim metodama i određenim tehnikama - većinom tajnovitim i simboličnim - postići sjedinjenje s Božanstvom. Zanimljivo je da Stari Zavjet ne zna za mistiku. Bog se ljudima objavljuje, proroci imaju vizije i nadahnuća, ali nikada u privatne ili mističke svrhe. Evanđelja govore o eshatološkom, ali ne o mističkom sjedinjenju s Bogom. Kod Ivana se naslućuju prvi mistički elementi. Pavao ima mističke zanose, ali o njima nerado govori (II Kor. 12, 2). Njegova mistika je pneumatska i eshatološka.

Prvi kršćani se bore s krivim gnostičkim misticizmom. Kršćanska mistika dobiva svoj zamah nastankom monaštva. Ali već Kasijan upozorava: nema mistike bez asketskog života. Areopagita stvara kršćansku mističku terminologiju. U srednjem vijeku se pojavljuju dva mistička pravca (dominikanski i franjevački) i veliki broj duša obdarenih mističkim znakovima (sv. Franjo Asiški, sv. Brigita, dvije Mehtilde, sv. Katarina Sijenska., sv. M. M. Pazzi, Tauler, bl. H. Suso, sv. Ignacije Loyola., sv. Terezija Avilska, sv. Ivan od Križa...) U novije doba su poznati kao mistici: sv. Ivan Vianey, sv. Mala Terezija, bl. Elizabeta od pr. Trojstva, Ch. de Foucauld, G. Galgani, Newman, K. Emmerich, Edith Stein i dr. Mistički se doživljaji mogu teško izreći ljudskim jezikom. U tu svrhu se mistici obično služe slikama, simbolima i metaforama.

Objekt mističkog iskustva je gledanje sakrivenog Boga. Premda je u sebi "svjetlo", na zemlji nam Bog ostaje sakriven . Bog naime nije predmet naših sjetila niti ga preko njih možemo upoznati. Uza sve to - kako tvrdi većina teologa - svi su kršćani pozvani na mistički život. Mnogi ga, doduše, nikada ne postignu. Pače niti svi sveci (npr. mučenici). Postoji i velik broj mistika koje Crkva nije

kanonizirala. Neki od njih su imali samo kratkotrajne i prolazne mističke doživljaje, a neki su uživali trajna mistička stanja ("duhovne zaruke").

Mistika promatrana kao teološko istraživanje dio je teologije duhovnosti koja se bavi ulivenim i nadnaravnim dijelom puta duhovnog iskustva do kojega vjernik ne može doći nikakvim svojim nastojanjem jer se radi o čistom Božjem daru. A ako govorimo o mistici kao mističnom iskustvu, onda je to novi i viši stupanj spoznaje i sjedinjenja s Bogom na zemlji, a sastoji se od nadnaravnoga i neposrednoga iskustva Božje prisutnosti u duši. Mistična duša živi u potpunom predanju i osjeća se vođena Duhom Svetim, sjedinjena s Bogom po nadnaravnom kontemplativnom motrenju i iskustvu, uzdignuta iznad same sebe, preobražena u Krista.⁵⁹ Put kojim Bog vodi dušu do vrhunaca mističnog iskustva obično počinje iskustvom početne kontemplacije i pasivnih čišćenja duše u tamnim noćima u kojima Bog ulijeva svoj Duh u dušu, a ona ga ne može potpuno prihvatiti zbog vlastite nepročišćenosti. U tom iskustvu duša doživljava duhovni život kao pasivno iskustvo, tj. svojim molitvama, naporima volje i razuma ne može u ta iskustava niti ući, niti iz njih pronaći izlaz, nego ih prihvaća i prikazuje Bogu čekajući da on učini svoje djelo u njoj. Kontemplativna molitva u kojoj se Bog očituje i daruje duši je sastavni dio čišćenja i preobraženja duše, prati je i duhovno jača u svim iskustvima prolaska kroz tame i suhoće, pa i onda kada se osjeća ostavljenom, ta dinamika prati dušu sve do sjedinjenja.

Osim karmelskih svetaca i sv. Alfons Liguori navodi i rast same kontemplativne molitve koji od početnog stupnja molitve sabranosti ili čisto kontemplativnog mirovanja, preko pozitivne (potvrđne) i negativne (niječne) kontemplacije, kontemplacije nadnaravne sabranosti i smirenosti (mira), te negativne kontemplacije jasnog potamnjenja vodi dušu do mističnog sjedinjenja s Bogom. A i u samom sjedinjenju svetac ukazuje na rastuću dinamiku triju vrsta sjedinjenja s Bogom te razlikuje: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva u kojem duša sjedinjenje s Bogom još ne kuša kao trajno stanje, i duhovni brak kao vrhunac mističnog preobraženja u kojem duša kuša sjedinjenje s Bogom kao trajno mistično stanje.⁶⁰ Upravo o tom vrhunskom mističnom iskustvu je sv. Ljudevit govorio kada je kazao prijatelju Blainu da osjeća u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.

Taj postupni duhovni rast u iskustvu mističnog sjedinjenja s Bogom može se karakterizirati kao pojednostavljenje cjelokupnog duhovnog života. Duša koja kroči tim putem, doživljava ljubav prema Bogu i sjedinjenje s njime kao isključivu privlačnost, kao žarku želju i čežnju za Bogom koja se kuša kao jedna vrsta nutarnjeg mučeništva te ljubav postaje primarni motiv svih svojih nastojanja.

Ako bismo htjeli općenito opisati mistično iskustvo, onda treba kazati da se radi o neposrednom iskustvu sjedinjenja s Bogom gledanog kao prisutnog i transcendentnog. To iskustvo duša živi u potpunom predanju, a doživljava ga kao čisti Božji dar koji je zahvaća i potpuno preobražava u sjedinjenju bića, života, djelovanja po ljubavi s Bogom. Duša ima potpuni osjećaj Božje prisutnosti kao novost u duhovnom životu koji je preobražava, osjećaj pasivnosti ili besplatnog dara tog iskustva, te osjećaj neizrecivosti kako se Boga daruje ili objavljuje, ili onoga kako to ona sama proživljava te korištenje simbola i slika da bi to izrazila.

Uz mistična iskustva se obično povezuju i posebni mistični fenomeni kao što su viđenja, nutarnji govori, krvarenja, izbijanje svjetla, stigme, lebdenja, bilokoacije i druge slične pojave koje su samo popratne stvari i manifestacije mističnog iskustva, nipošto bit mistike, a još manje bilo kakav dokaz svetosti osobe. Bit mistike nije u tim fenomenima koji kod nekih mistika mogu potpuno izostati kao kod sv. Terezije od Djeteta Isusa ili sv. Dominika Savia.

---

⁵⁹ C.V. Truhlar, *L'esperienza mistica*, Rim, 1985., Izvrsna studija o svim bitnim elementima mističnog iskustva; J. Jaegen, *Mistični život milosti*, Split, 1983., donosi opis rastućeg mističnog iskustva sve do vrhunaca mistike ili mističnog braka.

⁶⁰ Sv. Alfons Liguori, nav. dj. str. 24-45. Na samo njemu svojstven genijalno jednostavan način opisuje teme koje smo ovdje spomenuli.

Srž mistike je neposredno, izravno i osobno ulijevanje Boga u dušu koji osobno čisti, prožima, preobražava, misli, volju, osjeća, pamćenje i maštu te sjedinjuje duše sa sobom po ljubavi. Ni mistična iskustva nisu sva ista. Ona se razlikuju po naglascima i opisima samoga iskustva.

Tipologiju mističnoga iskustva možemo podijeliti u tri velike skupine prema dominantnim naglascima, a u opisu jednoga mističnoga iskustva mogu biti prisutni elementi iz drugih skupina. Prva je mistika usredotočena na objekt svoga iskustva.

U tu skupinu spadaju: kozmička mistika u kojoj je naglašen skladan odnos sa stvorenim svemirom; spekulativna ili intelektualna mistika koja naglašava misaoni, spoznajni proces duše, te afektivna mistika koja inzistira na osobnom odnosu s Bogom ljubavi, a u svojem klasičnom obliku postaje zaručnička. Brojni sveci su predstavnici upravo ovog mističnog iskustva.

Druga skupina, manje poznata, je mistika usredotočena na djelovanje i apostolat, a usmjerena je na iskustvo sudjelovanja u Božjem djelovanju u povijesnom trenutku i sudjelovanje mistika u tom djelovanju. Kao predstavnike te mistike, autor navodi sv. Ignacija Loyolskog, sv. Vinka Paulskog i bl. Tereziju iz Kalkute.

Treća skupina je mistika usredotočena na subjekt, na samu osobu koja proživljava mistično iskustvo s opisom temeljnih unutarnjih stavova duše koja ide putem sjedinjenja s Bogom u mističnom iskustvu. U ovu kategoriju spada mistika koja inzistira na posveti Bogu i sudjelovanje u Isusovu životu, čiji je glavni predstavnik kardinal de Berulle te mistika koja opisuje ne toliko objekt svoga iskustva, nego njegov unutarnji proces. Sv. Terezija Avilska je najveći predstavnik ove mistične struje.⁶¹

Grativni elementi mističkog fenomena

Mistični je fenomen kompleksan. Pa ipak, možemo u njemu razlikovati nekoliko gradivnih elemenata koji će nam pomoći da prodremo u njegovu bit. U praksi će ipak biti teško označiti linije razdvajanja koje odvajaju pojedine elemente.

1. Mistično je iskustvo prije svega iskustvo radikalne PASIVNOSTI: onostrano, otajstveno osvaja i preplavljuje ljudsko postojanje. Neki u tome vide plod jedne posve slobodne milosti Božje; drugi pak to tumače kao rezultat praznine i suspenzije duševnih moći što si je mistik sam priskrbio i koje ostavljaju čovjeka u jednom novom identitetu, svjetlu u koje je uronjeno njegovo biće. U oba slučaja se aktivno jastvo gubi i rasipa; uspostavlja se nov način življenja u ovisnosti o otkrivenom otajstvu. Postoji diskontinuitet i lom između redovitog života i novog postojanja koje je osvojeno nečim ili nekim koji od toga časa ima inicijativu u životu mistika.

Ova pasivnost razlikuje mistiku od magije, koja je pokušaj dominiranja Drugim ili manipuliranja otajstvom. Pasivnost mistike nije inercija niti odsutnost aktivnosti. Dno čovjeka ne ostaje neaktivno, štoviše, aktivnije je nego ranije; no sad je to jedan drugi, različiti subjekt koji ravna i vodi tu aktivnost; to je i iskustvo jedne nove sile koja proizlazi iz Drugog ili iz otajstva koje je osvojilo čovjeka, odnosno iz svjetla koje ga je preobrazilo. Ova nova sila uspostavlja egzistencijalnu promjenu i sve skupa postaje unutarnji izvor religiozne energije. Mistik je skupa najpasivniji čovjek i najjači u kozmičkoj i duhovnoj domeni, dajući tom pridjevu prošireno značenje. Iskustvo se ugrađuje u život i na neki ga dinamični način transformira.

2. U svim tipovima mističnog iskustva nalazimo ideju TOTALITETA: bilo da se radi o nekoj vrsti proširenja svijesti s nekom sposobnošću sveopćeg spoznavanja, bilo da se radi o integriranoj kozmičkoj percepciji ili da se radi o nekom obuhvaćanju totaliteta bitka, pojam koji pripada navlastito konceptu božanskog života. Ovaj totalitet daje odjednom pristup ontološkoj, psihološkoj i duhovnoj punini. Ima se osjećaj da mu ništa ne izmiče. Različite tipologije mistike stavljaju naglasak na taj odnos sa sveopćim i s totalitetom u mističnom iskustvu. Onaj koji ga uživa ima svijest - a to je neka nova stvar - da je nadvladao stanje podvojenosti: dano mu je razriješiti sve suprotnosti svijeta fenomena i on ostvaruje koincidenciju suprotnosti.

⁶¹ Ch. A. Bernard, nav. dj. str. 496- 498.

3. SPOZNAJA u mističnom iskustvu nije filozofska i ne da se svesti ni na jedan oblik redovite spoznaje. Pa ipak, lako je otkriti u mističnom iskustvu jedan novi tip intuitivne i unitivne (sjedinjjuće) spoznaje. Gotovo uvijek mistici tvrde da su otkrili istinu ili pravo lice stvari, ili pak narav Bude, ili da su vidjeli slavu Božju. Mistično je iskustvo karakterizirano jednim novim, intenzivnim i stabilnim načinom spoznavanja stvarnosti. Radi se o novom tipu spoznavanja skrivene i otajstvene stvarnosti. Redovita, diskurzivna, apstraktna i sastavljena spoznaja nestaje, daje mjesta izravnom i jednostavnom pogledu koji se istovremeno identificira sa spoznatim i nadilazi dvojstvo subjekta i objekta. Radi se o intuitivnoj spoznaji koja nema ništa zajedničko s razmišljanjem. Ova nova spoznaja nosi sa sobom novu vlastitu vrstu sigurnosti, ona je istovremeno iskustvena i ukusna (slasna).

Da li ova spoznaja i ovo iskustvo pretpostavljaju jedan istinski kontakt s apsolutnim, odnosno Apsolutnim? Spoznajno je iskustvo ovdje bez sumnje, transcendentnog karaktera; prelazi se s redovitog iskustva duše na izvanredno iskustvo koje doseže tu istu dušu u njenim dubinama. Ljudska duša posjeduje jednu refleksivnu spoznaju sposobnu percipirati nematerijalni objekt, neku vrijednost, apsolutno, Boga samoga.

Do koje mjere ova iskustva mogu doprijeti do Boga? Svaki mistik, dopirući do posljednje granice svoga bića, ulazi u svojoj intimnoj dubini u dodir s Bogom, i to u tom smislu da se u najdubljem dnu njegovoga (mistikovoga) jastva vrši Božja djelatnost po kojoj sve postoji (sveti Ivan od Križa bi rekao da je Bog u svakoj duši prisutan po biti, to jest po tome što je dinamički stvara i održava u postojanju). Bog i najsržnije dno čovjeka su ujedinjeni uzročnom vezom, koja se združuje s prisutnošću Boga neizmjernosti, a ne radi se o prisutnosti po milosti (jer će i Ivan od Križa reći da je drugi način prisutnosti Boga u čovjeku po milosti [sakramentalnoj, posvetnoj, aktualnoj...] i treći je način mistični, to jest osobni, izravni i neposredni...). Božje djelovanje nije zamjećeno na izravan način niti putem razmišljanja, nego u svome učinku. U slučaju kršćanskih mistika, na najvišim stupnjevima ovoga iskustva može se govoriti o "neposrednoj intuiciji Boga" po J. Marechalu. Ova intuicija (kontakt) nije plod osobnog procesa interiorizacije nego je slobodni dar Božji.

4. Mistično iskustvo ima svoje izuzetne, JAKE TRENUTKE (momente). To su odlučujuća iskustva koja se daju i precizno datirati jer su povijesnoga karaktera. Ponekad, ali ne uvijek, popraćena su psiho-somatskim manifestacijama koja su kao znak, izražajni govor jakih trenutaka: to si na primjer ekstaze, ugrabljenja, svjetlucavost, mirisavost i tako redom. Potrebno je reći da ima istinskih mističnih iskustava i bez tih fenomena, pa stoga mistika nije sve što je a-normalno. Ne sastoji se u tim fenomenima "mistični čin", neobjašnjiv s običnog psihološkog stajališta. Odakle dolaze onda ti fenomeni? Oni su posljedica ljudske slabosti i razlike koja postoji između ljudskog, imanentnog, i božanskog, transcendentnog. Ono što se događa u srži bića ponekad se, zbog jedinstva ljudskog bića i veza koje postoje među pojedinim njegovim dijelovima, i zbog naravi samog mističnog događanja, prelijeva i na "rubne dijelove" čovjeka, a to su psiha i tijelo.

5. U mistici se prelazi IZ ISKUSTVA K "BIĆU". Mistika se ne svodi na prolazna iskustva, ona završava tako da stvara jedno "stanje" koje daje utisak da se već nadvladalo vrijeme i da se koincidira s časom vječnosti; u tom smislu ona podvlači povijesnost sadašnjeg ljudskog života i već omogućuje čovjeku doprijeti do stanja vječnosti. Kršćanski mistici, držeći se Biblije, govore o smrti, umiranju svijetu, osjetima, grijehu i svemu što nije Bog. Ovo novo stanje kršćanski i općenito teistički se opisuje i simbolikom braka, duhovne zaruke, duhovno vjenčanje....

4. Prikaz krivog nauka o kontemplaciji koji je crkva osudila i katolički nauk o tim pitanjima

Lažni misticizam ili kvijetizam: Uz prave mistike, čiju smo nauku izložili, našlo se katkada i lažnih mistika, koji su pod različitim imenima, strašno iskrivili pojam pasivnog stanja i upali u čuvstvene, zablude, opasne za ćudoređe. Takvi su bili na primjer: Montanisti, Beghardsovc. Ali najznačajnija- zabluda je kvijetizam.

On se pojavio u tri različita oblika.

1. Molinin grubi, prosti kvijetizam
2. Fenelonov profinjeni i produhovljeni kvijetizam
3. Polu-kvijetističke težnje

Molinin Kvijetizam

Mihael Molina se rodio godine 1640 u Španjolskoj. Najveći i dio života je proboravio u Rimu i upravo u tom je gradu rasijao svoje zablude u dva djela, koja su imala veliki, uspjeh: Guida espiritual i Orazione de quietude".

Njegova je temeljna zabluda u tvrdnju, da se savršenstvo sastao u posvemašnjoj pasivnosti duše, u neprestanom činu kontemplacije i ljubavi, koji kad je jednom izvršen, čovjeka oslobađa od svih drugih čina, pa čak i od opiranja napastima. Njegove je geslo: Pustimo, da Bog djeluje!

Da bismo bolje shvatili pojedinosti njegovih zabluda donosimo paralelno, katoličku nauku i Molinine zablude:

Molinina zabluda: 1. *Postoji samo jedan put, nutarnji put, ili put pasivne kontemplacije, koju može čovjek steći s običnom milošću. Treba dakle odmah stupiti na pasivni put i tako uništiti svoje strasti.*

Katolička nauka: 1. Postoji pasivno stanje u kojom Bog djeluje svojom djelanom milošću. Ali do tog se stanja redovito i normalno dolazi tek nakon dugog vježbanja u krepostima i razmatranju.

Molinina zabluda: 2. *Čin kontemplacije može trajati i nekoliko godina, pa i cijeli život, i u snu, tako da ga ne treba obnavljati.*

Katolička nauka: 2. Čini kontemplacije traje veoma kratko, iako duševno stanje koje iz tog nastaje može potrajati nekoliko dana.

Molinina zabluda: 3. *Budući da je kontemplacija trajna, ona nas oslobađa od svih izričitih čina pojedinih kreposti, koji su samo za početnike, na pr. čini vjere, ufanja, religioznosti, mrtvenja, ispovijedanja, itd.*

Katolička nauka: 3. Kontemplacija u sebi sadržava na izvanredan način čine svih kršćanskih kreposti, ali nas ne oslobađa da vršimo izričite čine tih kreposti izvan vremena kontemplacije.

Molinina zabluda: 4. *Nesavršeno je misliti na Isusa i na njegova otajstva. Treba i dovoljno je izgubiti se u božanskoj Biti. Onaj koji se služi slikama ili idejama ne klanja se Bogu u duhu i istini.*

Katolička nauka: 4. Prvotni objekt kontemplacije je Bog sam, dok je Isus u njoj sekundarni objekt, i izvan kontemplativnog čina čovjek nije oslobođen od toga, da misli na Isusa Krista, koji je nužni posrednik, niti od toga, da ide k Bogu po Njemu.

Molinina zabluda: 5. *U stanju kontemplacije treba biti ravnodušan prema svemu, što više i prema posvećenju, svojem spasenju, treba gubiti i nadu, samo da ljubav bude nesebična.*

Katolička nauka: 5. Sveto je predanje vrlo savršena krepost, ali ne smije ići do ravnodušnosti u pogledu vječnog spasenja. Naprotiv to spasenje treba željeti, nadati mu se i za nj moliti.

Molinina zabluda: 6. *Ne treba si zadavati brige, da se opiremo napastima. I najprljavije slike mašte kao i za čine, koji iz njih slijede, ne treba se prekoravati, jer su đavlovo djelo. To su pasivne kušnje, koje su imali i Sveci, i treba se kloniti da ih ispovijedamo. Tako se dolazi do savršene čistoće i uskog sjedinjenja s Begom.*

Katolička nauka: 6. Treba ići dotle, da u nutarnjim iskušenjima, mašta i osjećajnost bude duboko potrošena dok najviši dio duše uživa duboki mir. Ali volja se uvijek mora opirati napastima.

Ono, što smo iznijeli o pravoj katoličkoj nauci, oslobađa nas da pobijamo tu zabludu. Ali iz povijesti kvijetizma možemo iako izvući zaključak, da kad čovjek hoće, da dođe na stupanj kontemplacije prerano, i da se taj posao prisvaja sebi, a k tome, ako nije prije toga umrtvio svoje strasti i vježbao se u kršćanskim, krepostima, tada pada toliko niže, koliko je htio, da se uzdigne više.

Fenelonov profinjeni i produhovljeni kvijetizam

Ovaj Molinin kvijetizam je ponovo oživjela, u jednom umjerenijem obliku i bez nemoralnih posljedica koje je iz njega izvlačio njegov začetnik, gospođa Guyon (1648-1717) koja se, postavši još posve mlada udovicom bacala svim žarom na emotivnu pobožnost i pobožnost mašte, koju ona naziva putem čiste ljubavi. Ona pridobije za svoje ideje najprije o. Lacombe barnabitu, a zatim u nekoj mjeri i samoga Fenelona (1651- 1715). koji je u svojem djelu *L' explication des maximes des saints sur la vie interieure* formulirao umjereni kvijetizam i nastojao osvijetliti nauku o čistoj ljubavi, ljubavi čistoj i bez ikakve primjese kakvog motiva vlastite koristi.

Sve zablude, koje su sadržane u toj knjizi, mogu se prema sudu Bossuetu, svesti na ove četiri tvrdnje.

1. Postoji u ovom životu stalno stanje čiste ljubavi, u kojem želja za vječnim spasenjem više nema mjesta.
2. U posljednjim kušnjama nutarnjeg života može jedna duša biti uvjerljivo posve sigurna da je s pravom odbačena od Boga i u tom uvjerenju učiniti Bogu posvemašnju žrtvu svoje vječne sreće.
3. U stanju čiste ljubavi, duša je ravnodušna prema svojem savršenstvu i prema vježbanju u krepostima.
4. Kontemplativne duše gube, u nekim stanjima jasni, osjetni i zreli pogled Isusa Krista.

Sigurno je, da je taj kvijetizam mnogo manje opasan nego onaj Molinin. Ali spomenute četiri propozicije su lažne i mogle bi dovesti do loših posljedica.

1. Krivo je, da na zemlji postoji stalno stanje čiste ljubavi, koje isključuje nadu. Jer, kako to s pravom veli peti Issyčki članak: „svaki kršćanin u svakom stanju, iako ne u svakom času, mora htjeti, željeti i tražiti svoj vječni spas, kao stvar, koju Bog hoće i koju želi, da i mi hoćemo, Njemu na slavu". Istinito je to, da kod savršenih, želju za savršenošću podržava ljubav, i da ima časova, kad izričito ne misle na svoje spasenje.

2. Isto je tako kriva i druga propozicija. Bez sumnje je bilo svetaca, koji su imali u nižem dijelu svoje duše vrlo jaki utisak, da bi opravdano bili osuđeni. Ali to nije promišljeno uvjerenje višeg djela duše. Ako su neki i učinili uvjetnu žrtvu u pogledu svoga spasenja, to nije bila apsolutna žrtva.

3. Još je manje ispravno, da je duša u stanju čiste ljubavi ravnodušna prema svojem savršenstvu i prema vježbanju u krepostima. Vidjeli-smo baš naprotiv, da sv. Terezija neprestano naglašuje, i u najvišim stupnjevima savršenstva, brigu oko napretka i oko temeljnih kreposti.

4. Krivo je konačno i to, da u savršanim stanjima duša gubi distinktni pogled Isusa Krista. Sv. Terezija - u svom preobražajnom sjedinjenju, imala viđenje svetog čovječanstva. Isusa Krista. Istinito je to, da u nekim prolaznim časovima, duša ne misli, izričito na Njega.

Polu-kvijetističke težnje

Nade se katkada, u pojedinim duhovnim djelima, koja su inače izvrsna, više ili manje kvijetističkih težnja, koje bi, ako bi postale pravilom duhovnog vodstva za obične duše, dovele do velikih zloporaba.

Temeljna zabluda, koja se provlači u tim knjigama, što se nastoji usaditi u sve duše, pa i one, koje su malo uznapredovale dispozicije pasivnosti koje u stvari odgovaraju samo putu sjedinjenja. Hoće se prerano pojednostavniti duhovni život zaboravljajući da se za većinu duša pojednostavnjenje može korisno provesti, tek što su prošle putem diskurzivnog, razmatranja, posebnog ispitivanja savjesti i vježbanja u moralnim krepostima.

To je pretjeravanje dobrog svojstva. Htjelo bi se duše učiniti savršenima prije nego je to moguće, potiskujući one srednje stupnjeve i sugerirajući odmah s početka sredstva, koja uspijevaju dušama, koje su jače uznapredovale.

Na taj se način - pod izlikom gajenja nezainteresirane, ljubavi, ne daje kršćanskoj nadi ono mjesto koje ona mora zauzimati. Postavlja se, da je želja za vječnom srećom sporedna, i da je sve Božja slava. A u stvari su slava Božja i vječna sreća međusobno posve povezani: jer spoznanje Boga i ljubav prema Njemu, daje Mu se slava, a spoznaja i ljubav u isto vrijeme sačinjavaju našu sreću. Mjesto da ta dva sastavna dijela sastavljamo, treba ih sjediniti i pokazati kako se upotpunjuju i usklađuju, sve jednako imajući na pameti da slava Božja ima glavno mjesto, u koliko ih promatramo zasebno.

Isto se tako previše naglašuje pasivna, strana, pobožnosti: pustiti da Bog djeluje u nama, baciti se Njemu u ruke to su riječi koje se naglašavaju da se uz to ne nadoda da Bog to redovito i općenito ne čini, dok se sami kroz dugo vremena nismo vježbali u aktivnoj pobožnosti.

Kad se opet dođe do sredstava posvećenja, gotovo se isključivo iznose ona koja odgovaraju putu sjedinjenja. Kritizira se na primjer metodičko razmatranje i kako se veli ukalupljeno, posebne odluke, koje - tobože narušavaju jedinstvo duhovnog života posebno ispitivanje savjesti koje se može nadomjestiti jednostavnim pogledom. Ali se kod toga zaboravlja, da početnici redovito dolaze, do pojednostavnjene molitve i razmatranja baš metodičkim razmatranjima, da za njih općenite odluke, da će ljubiti Boga svim srcem, moraju biti točno određene i da moraj li zaći u pojedinosti, da bi upoznali svoje pogreške i da bi ih popravili. Oni se nalaze u jako velikoj pogibelji, da se zadovolje samo onako površnim, pogledom i osvrtom na sam, sebe i uslijed čega će i dalje ostati na životu sve njihove strasti i sve njihove slabosti. U biti neće biti borbe sa pojedenim strastima i grijesima da ih se iskorijeni.

Jednom riječi zaboravlja se na to da postoji više stupnjeva kojima treba proći, da bismo stigli do sjedinjenja s Bogom i do pasivnog stanja.

5. Krunica je i meditativna i kontemplativna molitva

Sv. Ljudevit Montforski je veliki učitelj marijanske pobožnosti i duhovnosti te on najbolje sabire tradicionalni svetački nauk o meditativnom ali i kontemplativnom karakteru molitve svete krunice. O tome je napisao i knjižicu *Čudesna tajna svete krunice za obratiti se i spasiti se* jedan od klasika svetačke tradicije o krunici. Evo njegova nauka.

„Na usmenu molitvu treba dodati i mislenu jer ona prosvjetljuje duh, raspaljuje srca i priprema dušu da bude sposobna poslušati glas Mudrosti, kušati njezine slasti i posjedovati njezino blago. Osobno ne nalazim ništa moćnijega da u naše duše privuče Kraljevstvo Božje, vječnu Mudrost, od mislene i usmene molitve združene zajedno dok molim sveti ružarij razmišljajući o petnaest otajstava koja su u njemu sadržana“ (LJVM 193).

O razvojnom putu molitve Montfort u svojim djelima govori i opširnije pa ćemo tu temu bolje objasniti. Poznato je da razvojni put molitve prati duhovni rast i sazrijevanje kao njegov

sastavni i bitni dio.⁶² Sv. Ljudevit je svima, pa i najokorijelijim grješnicima, na početku duhovnoga puta preporučivao molitvu, posebno molitvu svete krunice kao sredstvo oslobađanja od teških grijeha i kao početak autentičnog duhovnog puta.

„Ako budete vjerno i pobožno molili krunicu sve do svoje smrti, unatoč množine vaših grijeha, vjerujte mi: primit ćete neuveli vijenac slave“ (1 Pt 5, 4). Ako se nalazite na rubu ponora ili ste jednom nogom u paklu, čak i ako ste prodali dušu đavlu kao kakav vrač, ili ste okorjeli i tvrdokorni krivovjernik kao kakav demon, prije ili kasnije ćete se obratiti i spasiti. Samo ako, ponavljam i dobro pripazite na riječi moga savjeta, svakodnevno do smrti pobožno molite svetu krunicu, da biste upoznali istinu, zadobili milost pokajanja i oprostjenje svojih grijeha“ (TSK 4).

Osobama koje su se obratile i obnovile svoje krsne zavjete, Montfort kao u jednom dnevnom programu življenja vjere preporuča sredstva za duhovni rast i ustrajnost kako bi išle putem duhovnog sazrijevanja. U tom programu molitva je opisana kao vježba s asketskim naporima. Uz vrijeme posvećeno molitvi i meditaciji preporuča se često prikazanje Bogu i vježbanje življenja u njegovoj prisutnosti. Cilj je postići dobar kršćanski život.⁶³ Svetac traži od vjernika da njegov život odražava molitvu i obrnuto, uči da dobar život jača molitvu:

„Dobro moliti Boga nije lako, često molitva umjesto da ga umiri, udvostruči njegov gnjev. Dobru molitvu ćemo prepoznati po dobrom životu, ona prebiva u toj razboritosti ili se radi o prijevari. Molitva u kojoj se jasno vidi razboritost i uzoran život su dvije sestre koje zajedno idu i djeluju“ (P 15, 27-30).

Sv. Ljudevit slijedeći klasičnu katoličku nauku, jasno označava put duhovnoga rasta koji prati razvojni put molitve.

„Prije nego što se uzdignemo do najvišeg stupnja kontemplacije potrebno je proći ovu lakšu meditaciju. To je misao sv. Tome Akvinskog;⁶⁴ to je savjet koji on daje kada kaže da se prvo treba vježbati, kao na bojnopolju, u zadobivanju svih krijeposti, čiji savršeni uzorak imamo u otajstvima svete krunice. I upravo u toj meditaciji kaže učeni Kajetan, ostvarit ćemo sjedinjenje s Bogom, bez kojega je kontemplacija samo iluzija koja može zavesti duše“ (TSK 76).

Svetac je jasan. Razvojni put molitve kreće od početnog asketskog napora u meditaciji i vježbanju krijepostima i po čistoj, ustrajnoj i postojanoj vjeri sve više napreduje putem mistične molitve, u kojoj naglašeno djeluje Duh Sveti, a ta molitva je dar i vodi sjedinjenju s Bogom. Razmjerno jačini sjedinjenja s Mudroču jača čista vjera kao neophodni temelj puta duhovnog rasta koji vodi do sjedinjenja. Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više Mudrosti; što imamo više Mudrosti, to imamo i više vjere. A krajnji cilj molitvenog puta, sjedinjenje s Kristom Mudroču, ostaje čisti i nezasluzeni dar:

„Ako, dakle, želiš postići Mudrost, moli za nju i danju i noću. I ako ju je dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju“ (LJVM 188).

Za sv. Ljudevita je molitva krunice kako on preporuča meditativna molitva koja s vremenom kroz duhovni rast i sazrijevanje postaje i molitva kontemplacije:

„I upravo u toj meditaciji, kaže učeni Kajetan, ostvarit ćemo sjedinjenje s Bogom, bez kojega je kontemplacija samo iluzija koja može zavesti duše. Da su kvijetisti,⁶⁵ lažno prosvjetljeni

⁶² M. Herraiz, *Meditazione*, u DM str. 803 – 807.

⁶³ Molitvu u programu svakodnevnog življenja vjere opisali smo u 4.1.1. cjelini.

⁶⁴ *Summa Th. II. 2.q. 182, čl.3.*

⁶⁵ Kvijetizam je bio jedan duhovni pokret u Katoličkoj Crkvi koji ima svoje korijene u nauku M. Molinosa. A radi se o odnosu između kontemplacije i meditacije – akcije. Molinos je naučavao potpuno predanje u Boga a bitno umanjivao ljudsku odgovornost i držao suvišnima čine, djela i vježbe u vjeri. Papa Inocent XI. 1687. je osudio taj nauk kao krivovjerman. Montfort aludira na svoje suvremenike i njihove sljedbenike Madame Guyon (+ 1717.) i biskupa F. Fénelona (+ 1715.) koji su bili osuđeni kao kvijetisti.

naših dana, slijedili ovaj savjet, ne bi bili doživjeli tolike strašne padove niti uzrokovali toliko sablazni u pobožnosti. Posebne su đavolske zablude vjerovati da postoje uzvišenije molitve od *Oče naš* i *Zdravo Marijo*, i napustiti ove božanske molitve koje su oslonac, snaga i čuvar duše. Slažem se da nije uvijek potrebno moliti na glas, i da je nutarnja molitva, u određenom smislu, savršenija od usmene, ali uvjeravam vas da je vrlo opasno, da ne kažem pogubno, svojevolumeno napustiti molitvu krunice pod izgovorom jednog savršenijeg sjedinjenja s Bogom. Duša profinjeno ohola, prevarena od đavla što hara o podne (usp Ps 91, 6), nastoji koliko joj je to moguće u nutrini, uzdići se do uzvišenog stupnja molitve svetaca. Ona zato prezire i zanemaruje tradicionalne načine molitve koje smatra dobrima samo za obične duše; sama sebi zatvara uho anđeoskom pozdravu i čak molitvi koju je Bog sam sastavio, molio i zapovjedio: „A vi molite ovako: *Oče naš*...“ (Mt 6, 9). Na taj način ta duša pada iz obmane u obmanu, iz ponora u ponor. Vjeruj mi, dragi subrate svete krunice, želiš li doći do visokog stupnja molitve, bez pretvaranja i opasnosti od pada u đavolske obmane u koje redovito padaju pobožne osobe, moli svaki dan, ako možeš, cijeli ružarij ili barem jednu krunicu. Može biti da si s Božjom milošću već stigao do toga; onda ako želiš ostati i napredovati u poniznosti, moli svetu krunicu. Duša koja svakodnevno vjerno moli svetu krunicu, naime, nikada neće biti formalno krivovjerna niti je može đavao prevariti. Ovu tvrdnju bih potpisao svojom krvlju“ (TSK 77-78).

I Crkva izričito naglašava meditativni i kontemplativni karakter molitve svete krunice: „Kršćanska molitva prvenstveno nastoji razmatrati Kristova otajstva, kao u božanskom čitanju (lectio divina) ili u Gospinoj krunici“ (KKC 2708). Ali crkveno učiteljstvo dodaje i precizira da je krunica bitno kontemplativna molitva, moljenje koje zahtijeva miran ritam i gotovo misaono otezanje, što molitelju omogućuje razmatranje otajstava Gospodinova života.⁶⁶

„Krunica, upravo zato što polazi od Marijina osobnog iskustva, izrazito je kontemplativna molitva. Bez te kontemplativne protege, izgubila bi svoje značenje, kao što je to Pavao VI. jasno istaknuo: „Krunica je bez razmatranja kao tijelo bez duše, njeno moljenje u tom slučaju pada u pogibao da postane mehaničko opetovanje formula.“ Moljenje krunice po samoj svojoj naravi zahtijeva polagan ritam, pružanje dovoljnog vremena kako bi molitelj mogao razmišljati o otajstvima života Gospodinova, gledanima kroz srce one koja je bila Gospodinu najbliža, pa da bi se na taj način mogla odatle crpiti neslućena bogatstva. rijedi se zadržati na tom dubokom razmišljanju Pavla VI., da bi se istaknuli neki vidici krunice koji pokazuju da je doista Krist u središtu te kontemplativne molitve.“⁶⁷

Sv. Ljudevit, koji je sam bio veliki molitelj i promicatelj svete krunice, poziva vjernika da budno pazi da se pod isprikom uzvišenije kontemplativne molitve ne udalji od molitve svete krunice. Naime, i molitva krunice po čistom Božjem daru može prerasti u mističnu kontemplativnu molitvu.⁶⁸ Pri tome se svetac poziva na potrebu osobnog proživljenog iskustva u molitvi kao i na djelovanje Duha Svetoga.

„Ako se posavjetuješ s nekim od pobožnih molitelja, a takvih u svijetu ima puno, koji ne poznaju iz osobnog iskustva uzvišenost i važnost krunice, oni ne samo da je neće nikome preporučiti nego će radije uputiti na kontemplaciju, kao da su krunica i kontemplacija međusobno nespojive, te kao da mnogi sveci, koji su bili vjerni molitelji krunice, nisu bili uzdignuti do najuzvišenijih kontemplacija“ (TSK 149).

„Pobožne duše prosvijetljene Duhom Svetim, neka vam ne bude žao ako vam ponudim mali mistični ružičnjak koji je nebeskog porijekla, da biste ga vi presadili u vrt vaše duše. On neće škoditi miomirisnom cvijeću vaših kontemplacija. Jako je mirisan i posve božanstven: neće nimalo pokvariti plan vaših lijeha. Prečist i dobro uređen, on sve dovodi u sklad i blistavost. Ako ga svaki

⁶⁶ Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenta, *Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji*, Zagreb, 2003. str.159.

⁶⁷ Papa Ivan Pavao II., *Krunica Djevice Marije*, Zagreb 2003, str. 17-18.

⁶⁸ D. Mastalska, *Il Rosario via alla preghiera mistica secondo la Rosarium Viginis Marie*, u Associazione Mariologica Polacca, *La vergine Maria nel magistero di Giovanni Paolo II*, Vatikan, 2007, str. 123–143.

dan zalijevamo i pravilno obrađujemo, on čudesno raste i širi se tako ne samo da ne priječi sve ostale pobožnosti, već ih čuva i usavršava. Vi koji ste duhovni, razumijete me! Ovaj su ružičnjak Isus i Marija u životu, smrti, vječnosti. Ne prezrite, dakle, moju malu blagoslovljenu i božansku biljku u cvatu. Posadite je i vi sami u svoju dušu odlučni da ćete moliti krunicu. Uzgajajte i zalijevajte je moleći je vjerno svaki dan, čineći dobra djela. Primijetit ćete da će ovo sjeme, koje sada izgleda tako malo, s vremenom postati veliko stablo, gdje će se ugnijezditi i nastaniti nebeske ptice, odnosno predodređene duše visokih kontemplacija. U njegovom hladu bit će zaštićene od sunčeve žege, na njegovim će vrhovima naći utočište od divljih zemaljskih zvijeri i otkrit će fini ukus njegovog ploda; Isus dostojan štovanja, kojem neka je svaka čast i slava uvijek vjekova“ (TSK 4-5).

Na putu molitve, osobito kada se prelazi na kontemplaciju, mogu se javiti teške nutarnje borbe da se ustraje u molitvi krunice. One su plod Božjeg ulivenog samodarivanja, nepročišćenosti duše koja ga ne može prihvatiti i izraz nutarnjih poteškoća u preobraženju duševnih moći. Jer da bi se duša sjedinila s Bogom mora se pročistiti, a nutarnje moći volje, razuma, pamćenja, mašte i osjećaja preobraziti i pobožanstveniti kako bi bile osposobljenje za prihvaćanje Boga koji se ulijeva u dušu. Svetac daje i jedan kriteriji za razlučivanje jačinu tih nutarnjih napora. Taj napor je razmjernan većoj ili manjoj navezanosti duše na samu sebe, a napor preobraženja duše, prema svecu, još se povećava zbog napasti i sugestija đavla koje se miješaju s naravnim nutarnjim poteškoćama.

„Vaši kućni neprijatelji napast će vas toliko žešće koliko ste bili dublje s njima sjedinjeni. Kanim govoriti o duševnim moćima i tjelesnim osjetilima, o rastresenosti duha i dosadama volje, o suhoći srca, o potištenostima i bolestima; svi ovi protivnici sa zlim duhovima, koji će se među njih umiješati vikati će ti: Ma ostavi krunicu! Zbog krunice te boli glava! Dakle, pusti je! Ionako molitva krunice nije obavezna u savjesti te je izostaviti nije grijeh. Ili bolje, moli samo jedan njen dio. Tvoje su muke samo jedan dokaz da Bog ne želi da je moliš, ostavi krunicu za sutra, kada se budeš bolje osjećao, itd. Ukratko, dragi subrate, svakodnevna krunica od petnaest otajstava ima puno neprijatelja te ja držim da je jedan od najvećih Božjih darova milost da se ustrajno moli do smrti. Stoga, budi ustrajan u njoj i dobit ćeš divnu krunu, pripremljenu u nebu kao dar za tvoju vjernost: „Budi vjeran do smrti i dat ću ti vijenac života“ (Otk 2, 10) (TSK 149-150).

Iako sv. Ljudevit redovito na sve načine potiče vjernika na ustrajnost u svakodnevnoj molitvi krunice on je svjestan da mistična molitva ima svoje dinamike nekada teško razumljive i samoj duši. Naime, vjernik se može naći u nutarnjem stanju nemoći moliti krunicu, ne samo naravnom, zbog bolesti ili drugih sličnih razloga, nego i nadnaravnom kada Bog otajstvenim putovima čini nemoguću kontemplativnu molitvu krunice jer dušu vodi putem veće lišenosti, umiranja sebi i ogoljenja pred Bogom i spoznajom vlastitoga ništavila te je tako ukorijenjuje u poniznosti. Ipak duša koja živi posvetu u takvim iskustvima, kuša žalost što ne može moliti krunicu, drži je dragocjenom molitvom i redovno je preporuča drugim vjernicima. Svetac nas poučava:

„Ja ne znam kako to biva i zašto, ali je, međutim, ovo istina: da doznam da li je netko Božji, ja boljega sredstva nemam negoli ispitati da li mu je drago moliti *Zdravomariju* i krunicu. Velim: „je li mu drago“, jer se može dogoditi da se netko nađe u nemogućnosti, naravnoj ili dapače vrhunaravnoj, moliti je,⁶⁹ ali mu je ipak vazda draga i rado je preporučuje drugima“ (PP 251).

Kontemplacija se općenito smatra jednim od načina i središta cjelokupnog mističnog života.

Sv. Alfons Liguori govori o rastu same kontemplativne molitve koja prolazi kroz faze i događa se u različitim nutarnjim naizgled oprečnim iskustvima bilo osjećaja Božje prisutnosti i velike sabranosti bilo velike rastresenosti u sjetilima kada sama duša ne primjećuje nikakav učinak molitve. Kontemplacija prolazi kroz faze od početnog stupnja molitve sabranosti ili čisto kontemplativnog mirovanja, preko pozitivne (potvrđne) i negativne (niječne) kontemplacije, kontemplacije nadnaravne sabranosti i smirenosti (mira), te negativne kontemplacije jasnog

⁶⁹ Da napredak u milosti može zadavati poteškoće u molitvi vidi kod sv. Ivana od Križa, *Tamna noć*, II., 8, 1 i I., 8, 3.

potamnjenja što vodi dušu do mističnog sjedinjenja s Bogom. A i u samom sjedinjenju svetac ukazuje na rastuću dinamiku triju vrsta sjedinjenja s Bogom te razlikuje: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva u kojem je duša sjedinjena s Bogom, ali još ga ne kuša kao trajno stanje te duhovni brak kao vrhunac mističnog preobraženja u kojem je duša sjedinjena s Bogom kao trajno mistično stanje.⁷⁰

Upravo o tome vrhunskom mističnom iskustvu je sv. Ljudevit govorio kada je kazao prijatelju Blainu da osjeća u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost. Sv. Ljudevit je prema vlastitom pisanju došao do vrhunaca mističnog i kontemplativnog života, o čemu ćemo govoriti u sljedećem poglavlju, ali se nije htio upuštati u dublje analize kontemplativne molitve. Kao što smo vidjeli on priznaje vrijednost kontemplativne molitve kao Božjega dara i upućuje vjernika na molitvu krunice koja nakon perioda ozbiljnog duhovnog života u meditaciji i vježbanju u krijepostima postaje i kontemplativna molitva. U molitvi krunice duša s Marijom i po njenom zagovoru razmišlja o Isusu u otajstvima njegova života, a prema sv. Ljudevitu osobito o njegovim krijepostima (usp. TSK 65) i to je molitva meditacije, ali u molitvi krunice po čistom daru, kako to svetac s pravom naglašava, dolazi se i do kontemplacije u kojoj duša s Marijom i po njenom zagovoru, ljubavlju privučena motri Isusa, a to je kontemplativna molitva. U tom kontemplativnom pasivnom iskustvu Bog sam privlači dušu, djeluje i moli u duši. Dajmo riječ svecu:

„Ako te zatim Bog, po svojem milosrđu, privlači k sebi dok moliš krunicu, tako snažno kao što je to činio i s nekim svecima, pusti se privući, prepusti se njemu, pusti da on djeluje i moli u tebi, a na svoj način moli krunicu; i ovo će ti biti dovoljno za jedan dan. Međutim, ako si samo u aktivnoj kontemplaciji ili uobičajenoj molitvi i miru, u Božjoj prisutnosti i ljubavi, onda imaš još manje razloga ostaviti krunicu. Daleko od toga da ćeš moleći krunicu nazadovati u kontemplaciji i krijeposti, naprotiv ona će ti čudesno pomoći, kao prave Jakovljeve ljestve od petnaest stepenica po kojima ćeš se penjati iz krijeposti u krijepost, iz svjetla u svjetlo i stići ćeš jednostavno, bez obmana do zrele dobi Isusa Krista“ (TSK 78).

Krunica koju Katekizam katoličke Crkve naziva „sažetak svega Evandjelja“ (br. 971) upravo zbog toga ostaje neiscrpno blago za molitvu. Montfort koji je to i sam kušao tvrdi:

„Nitko nikada neće moći razumjeti čudesna bogatstva posvećenja koja su sadržana u molitvama i otajstvima svete krunice. Razmišljanje o otajstvima života i smrti našega Gospodina Isusa Krista jest izvor najčudesnijih plodova za onoga tko se tome posveti“ (TSK 75).

O svojim mističnim iskustvima molitve, svetac kao u jednom dahu kliče: „O moj Bože, želim te ljubiti, ljubav me potiče, počinjem izgarati. Ti me očaravaš. Pustite me da ljubim“ (P 138, 1).

6. Prijeporna pitanja među teozima o kontemplaciji

Iznijeti ćemo glavne točke, o kojima se raspravlja u duhovnoj i mističnoj teologiji o naravi i dinamikama kontemplacije. Mi ćemo to učiniti što je moguće više nepristrano - ne doduše tako, kao da bismo imali namjere uskladiti različita mišljenja (to je nemoguće), nego da pokušamo naći nerazličita zbliženja među umjerenim predstavnicima različitih škola.

Razlozi tih razilaženja

Najprije dvije tri o uzorcima tih glavnih razilaženja.

Prvi razlog sigurno leži u težnji i nejasnosti samih pitanja, o kojima je riječ. Pa doista nije laka stvar prodrijeti u tajne namjere Božje obzirom na općenitost poziva krštenih na ulivenu

---

⁷⁰ Sv. Alfons Liguori, nav. dj. str. 24-45. Na samo njemu svojstven genijalno jednostavan način opisuje teme koje smo ovdje spomenuli. Za cjelovitost razumijevanja te duhovne stvarnosti kod življenja posvete uz ovo poglavlje preporučamo proučiti i cijeline 5.8., 5.9., 7.1., 8.4. i 8.5.

kontemplaciju ili točno izraziti narav tog čudesnog čina, gdje glavnu ulogu ima Bog, i gdje je duša više pasivna nego li aktivna, gdje ona prima svjetlo i ljubav, a da pri tom ne gubi slobode. Nije dakle ni malo čudno da pisci, koji pokušavaju objašnjavati te divne Božje darove, ne tumače ih svi na isti način.

Drugi je razlog razilaženja različita metoda. Kako smo već rekli u početku, sve škole nastoje da zajedno povežu dvije metode: eksperimentalnu i deduktivnu. Ali, dok se jedni posebno pozivaju na iskustvo, dotle drugi više inzistiraju na deduktivnoj metodi. Iz tog nastaju razlike i razilaženja u zaključivanju! Jedni će, potaknuti činjenicom, da je veoma maleni broj kontemplativaca, to tumačiti tako, da svi ljudi nisu pozvani na kontemplaciju. Drugi će opet, iz činjenice, što svi imamo dostatne nadnaravne pretpostavke, da bismo se popeli do kontemplacije zaključiti iz toga, da zato ima malo kontemplativaca, što ima malo dovoljno velikodušnih duša, da čine potrebne žrtve, da bi do toga došle.

Ovo različita gledišta uvjetovana su nadalje i temperamentom, odgojem, načinom života, koji čovjek provodi. Ima naravi, koje su sklonije kontemplaciji od drugih, pa ako je tu sklonost još i povećava odgoj i način života, onda je takav čovjek sklon mišljenju, da je kontemplacija nešto normalno i redovito. Drugi opet, koji su aktivniji i koji po svom temperamentu, kao i po načinu svoga života, nalaze više zapreka u kontemplaciji, iz toga mogu lako zaključiti, da je to neko izvanredno i posebno stanje.

Konačno, ne smijemo zaboraviti, da su filozofski i teološki sistemi, koje čovjek slijedi u pogledu spoznaje, ljubavi, milosti djelatne (efficax) i dovoljne (sufficiens) prenijeli svoje obilježje i u mističnu teologiju. Tako, ako prihvaćamo, zajedno s Tomistima, da je milost djelatna sama po sebi, tada je čovjek više sklon da u pasivnom stanju duše promatra produljenje aktivnog stanja, jer i u tom stanju (naime aktivnom) već djelujemo na poticaj djelatne milosti. Ne smiju dakle čovjeka toliko smetati ta razilaženja u tako teškim točkama i neka svatko ostane slobodan, da prihvati sistem, koji mu izgleda utemeljen na boljim razlozima.

Ta razmimoilaženja možemo svesti danas na tri glavna pitanja:

1. Narav ulivene kontemplacije
2. Opći poziv na tu kontemplaciju
3. Redovito vrijeme, kad ona počinje

1. Razmimoilaženje o naravi kontemplacije

Svi prihvaćaju, da je ulivena ili mistična kontemplacija dragovoljni Božji dar, koji nas stavlja u pasivno stanje i koji nam daje spoznaju i ljubav prema Bogu, koju mi moramo samo primiti. Ali u čemu se sastoji ta spoznaja? Ona se očito razlikuje od spoznaje, koju stječemo pomoću svjetla vjere. Po priznanju svijuju, ona je iskustvena ili eksperimentalna Ali je li ona neposredna, bez posredovanja nekih slika, ili je ona posredna pomoću slika, bilo stečenih bilo ulivenih? Postoje dva suprotna sistema:

Teorija o naprednoj spoznaji: Ova teorija, koja se poziva na autoritet Pseudo-Dionizija, škole sv. Viktora i flamanske mistične škole, tvrdi, da je ulivena kontemplacija percepcija, ili intuicija ili neposredno gledanje Boga, iako tamno i nejasno. Budući da je neposredna, razlikuje se od redovite spozna svjetlom vjere. A budući da je tamna, razlikuje se od blaženog gledanja. Ima različitih načina, kako se to tumači.

Tako o. Poulain oslanjajući se na teoriju o duhovnim sjetilima, misli da duša u kontemplaciji direktno osjeća prisutnost Božju. "Za vrijeme tog sjedinjenja, kad ono nije suviše jako, slični smo čovjeku, koji je postavljen kraj svojeg kojeg prijatelja, ali na mjestu, gdje je posve mrak i gdje vlada posvemašnja šutnja. Ne vidi ga, ne čuje ga, on samo osjeća, da je on tu pomoću opipa, jer drži njegovu ruku u svojoj. Tako mu preostaje da na njega misli i da ga ljubi".

O. Marechal, nakon što je ustanovio, da mistici tvrde, u stanjima visoke kontemplacije da postoji neka intelektualna intuicija Boga i nerazdijeljenog Trojstva, misli, "da visoka kontemplacija

uključuje u sebi neki novi element, koji se kvalitetno razlikuje od normalnih aktivnosti i od redovite milosti... da ona uključuje aktivnu, ne simboličku predodžbu, Boga u duši, sa svojim psihološkim korelativom: neposrednom intuicijom Bogatu duši. To ne izgleda tako čudno, na dodaje on, ako se prihvati da je intuicija bitka, da tako kažemo, središte perspektive ljudske psihologije.

Ovu je teoriju usavršio o. Picard. Nakon što je izložio, da nije nemoguće, u naravnom pogledu, kakvo shvaćanje ili intuicija Boga, neposredna, ali zbrkana i nejasna, nakon što je jednom dokazana Božja opstojnost klasičnim dokazima, primjenjuje tu teoriju na mističnu kontemplaciju. Taj Bog, čija se je prisutnost oživjela u dnu duše, čas je zahvaća, djelujući na njezine spoznajne sposobnosti da se u tišini, divljenju i miru usredotoči na njega. A čas je opet zgrabi uglavnom za volju i za njezine afektivne moći. Kad to Božje djelovanje više zahvaća spoznajne moći, tada imamo molitvu sabranosti. A kad duša osjeća, da je zahvaćena u svojini voljnim i afektivnim činima, ona se nalazi u molitvi mira".

Pisac dalje pokazuje, da u onoj mjeri, u kojoj Bog povećava snagu svoga zahvaćanja, u kojoj daje potpuniji, žarči i veći utjecaj na dušu, u toj mjeri duša napreduje u višim stupnjevima kontemplacije.

Teorija posredne spoznaje: No općenito je prihvaćeno mišljenje, da je spoznaja jednog kontemplativca - kako god ona bila savršena - posredna, da je u isto vrijeme nejasna i tamna, sve ako je kao eksperimentalna. Na prvim se stupnjevima Bog zadovoljava time, da baci svoju svjetlost, svjetlost darova na naše pojmove, koje već imamo, bilo tako da privuče našu pažnju na koju ideju i to na posebno snažni način, bilo izvlačeći iz dviju pretpostavki kakav zaključak, koji nam živo udara u oči. U višim stupnjevima mistične molitve, kao na primjer kod zanosnog sjedinjenja, on stavlja u nas nove razumske slike, koje nam predočuju istine Božanske na mnogo jači način, nego li naši vlastiti pojmovi, i tada se duša zanosi promatrajući istine, koje su joj do tada bile nepoznate.

I budući da se ona zanosi i uživa u tim istinama, ima o njima skoro -eksperimentalnu spoznaju. Ta spoznaja ostaje dakle spoznaja vjere, samo što je ta spoznaja mnogo življa, a napose mnogo više prožeta ljubavlju od redovite spoznaje. I ona se razlikuje od te redovite, što je duša prima od Boga, i što duša, dok prima u isto vrijeme i spoznaju i ljubav, ima samo da pristane na Božansko djelovanje, koje provodi u njoj te tako dragocjene darove.

Mi se priključujemo ovoj nauci. Čini se, da ona bolje pazi na razliku bitnu između kontemplacije, koja ostaje posredna i tamna, u ogledalu i u zagonetki i blaženog gledanja, koje je neposredno i jasno. Ali ćemo se čuvati i toga, da ne bismo osuđivali one, koji drže vjerojatnim ono mišljenje, koje zastupa neposredno gledanje, samo kad oni u svom izlaganju naglašuju nejasno i tamno obilježje te spoznaje.

Bez sumnje, mnogi mistici upotrebljavaju izraze, koji su malo smioni, pa izgleda na prvi pogled, da možemo pretpostavljati da su oni u neposrednom dodiru s božanskom biti, da vide Boga. Ali, ako dobro ispitamo kontekst, posve se čini, da te riječi treba razumjeti i da se one odnose na učinke, koje je u duši izvelo božansko djelovanje. Po daru mudrosti osjećamo ljubav, veselje, duhovni mir, koji Bog stavlja u našu dušu. Baš zato je sveta Terezija nazvala molitvu mira "Božanskim okusima". U duhovnim dodirima misticima se čini, da je sama bit njihove duše zahvaćena, toliko je dubok utisak, što im ga u duši čini božanska ljubav! Ali, kad žele potanko opisati te utiske, sve što opisuju, može se svesti na različite učinke jedne žarke i velikodušne ljubavi. Možemo dakle misliti, da je razlog zbog čega oni upotrebljavaju tako jake izraze u siromaštvu ljudskog govora, da opiše utiske, koje milost izvodi u duši.

2. Opći poziv na kontemplaciju

Ovdje se ne radi o osobnom i bližem pozivu na ulivenu kontemplaciju. U toj točki svi prihvaćaju i slažu se sa naukom Taulera i sv. Ivana od Križa. Ovdje se radi o daljnjem i općem pozivu. Ili drugim riječima, pitamo se da li su sve duše, koje su u stanju milosti, pozvane na neki općeniti i daljnji način na ulivenu kontemplaciju?

U toj ovako izraženoj točki postoje dva oprečna rješenja, koja izlaze, barem u svojem velikom dijelu, iz različitog pojma, koji imaju jedni i drugi o kontemplaciji.

Opći poziv na kontemplaciju usvajaju i zastupaju - uz različite nijanse - mnogobrojni autori, koji pripadaju različitim redovničkim Redovima, kao Dominikanci, Benediktinci. Ima zastupnika toga mišljenja i među Franjevcima, Karmelićanima, Isusovcima, Eudistima kao i u svjetovnom kleru. Pokrenute su i neke Revije - posebno *La vie spirituelle*, da podrže i prošire to mišljenje. O. Garrigou-Lagrange izlaže snažno tu tezu, pokušavajući dokazati, da je mistični život normalni razvitak nutarnjeg života i da su, dosljedno, sve duše, koje su milosti, pozvane na taj život. Evo u kratko njegovih dokaza;

Temeljno počelo mističnog života je isto, kao i u običnom nutarnjem životu: a to je milost posvetna, ili kreposti i darovi. A ti darovi u nama s ljubavlju rastu i kad se posve razvijaju, djeluju u nama na svoj nadljudski način, i stavljaju nas u pasivno ili mistično stanje. Dakle, počelo redovitog kršćanskog nutarnjeg života sadržaje u sebi klicu mističnog života, koji je ovdje na zemlji kao cvijetak nadnaravnog života.

U razvijanju i napredovanju nutarnjeg života duša se posve čisti tek pasivnim čišćenjem. A ta su čišćenja upravo oznaka mističnog života. Dakle, nutarnji život može doseći svoj potpuni razvitak samo u mistici.

Cilj ili svrha nutarnjeg života je ista kao i svrha mističnog života, a to je što savršenija dispozicija da primimo svjetlo slave odmah poslije smrti, bez prolaženja kroz čistilište. A ovako savršeno raspoloženje i priprema da primimo blaženo gledanje odmah poslije zadnjeg izdisaja, može biti samo intenzivna ljubav jedna posve pročišćene duše, s žarkom željom da vidi Boga, a to jedno i drugo imamo kod mističnog sjedinjenja, a posebno kod preobražajnog sjedinjenja. To je sjedinjenje ovdje na zemlji vrhunac razvitka milosnog života.

Teorija posebnog i ograničenog poziva: Čini se međutim, da ovi dokazi, nisu za sve uvjerljivi. I veliki broj duhovnih pisaca, koji pripadaju Družbi Isusovoj, kao kardinal Billot, o. Maumigny. Poulain, Bainvel, T. de Guibert, drugi neobuvenim Karmelićanima, kao o. Marija-Josip od presvetog Srca, treći, koji se nalaze izvan škola, kao Msgr. Lojeune i Msgr. Farges, misle, da je ulivena kontemplacija dragovoljni dar Božji, kojega ne daje svima i koji osim toga nije ni potreban da bi se došlo do svetosti.

Ukratko ćemo iznijeti njihove dokaze. Sigurno je, da je prethodna, teorija krasna teološka konstrukcija. Ali se čina, da više kamenja te zgrade nije baš tako čvrsto ugrađeno. Tako nije dokazano, da sedmerostruki darovi odgovaraju sedmerostrukim ulivenim stanjima, a ne možda samo sedmorim vrstama različitih milosti, za koje se razum i volja da ih prime pripravlja svaka samo jednim jedinim raspoloženjem. I osim toga, kad bi to bilo i dokazano, trebalo bi još i to dokazati, da darovi Mudrosti i Razuma mogu u potpunosti izvesti svoju zadaću samo u kontemplaciji, a ne možda, i kod primanja svijetla i milosti, koja nije nužno vezana uz ovu vrstu molitve: a to ne izgleda neprijeporno.

Isto tako nije dokazano, da darovi djeluju uvijek na iznad ljudski način. Kardinal Billot misli, da darovi djeluju na dva načina, nekad na redovit, obični način, prilagođujući se ljudskom načinu djelovanja, a čas opet na jedan izvanredni način, izvodeći u nama ulivenu kontemplaciju.

Bez sumnje izgleda, da su pasivne kušnje najsnažnije sredstvo za čišćenje duše da po njima prođe kroz pravo čistilište. Ali, u ovoj suznoj dolini, u kojoj imamo toliko prilike da trpimo i da se mrtvimo, nije li moguće ostvariti svoje zemaljsko čistilište, poniznim predanjem u volju Božju i pozitivnim mrtvenjem, koje čovjek obavlja pod vodstvom Duha Svetoga i kakvog iskusnog duhovnog vođe? Je li dokazano, da su milosti kontemplacije jedini oblik posebnih milosti?

Svi priznaju, da ima duša, koje nisu još stigle do ulivene kontemplacije, savršenijih od drugih, koje Bog - svojom slobodnom voljom - uzdiže do kontemplacije, upravo zato, da bi time postale bolje. Budući da su savršenije, one su time i pročišćenije. Može se dakle dogoditi, da na smrtnom času njihovo očišćenje bude potpuno.

Istina je, da je svrha nutarnjeg, kao i mističnog života, da nas pripravlja za blaženo gledanje, i da je preobražajno sjedinjenje za neke duše najbolja priprema za to. Zar samo ono? Ima duša, koje

ostaju na putu diskurzivnog ili afektivnog razmatranja i koje su ipak uzori herojskih kreposti, i u očima onih koji ih poznaju, izgledaju isto tako, pa još i više, kreposne, kao i kontemplativne duše. Je li dokazano, da darovi Duha Svetoga ne pomažu na neki izvanredni način u tisućama strelovitih molitava, što ih izmole neke osobe u svojim svagdanjim poslovima, u stalnoj i nadnaravnoj vježbi u svojim staleškim dužnostima, koje traže, da bi ih čovjek stalno obavljao, herojsku snagu? Pa ipak, kad pitamo te osobe ne nalazimo kod njih nikakvih tragova kontemplacije, barem ne habitualne. Ne treba li iz toga zaključiti i priznati, da Bog, koji znade svoje milosti prilagoditi svačijem karakteru, odgoju, položaju, koji mu je Providnost namijenila, ne vodi sve duše istim putevima; da On, sve jednako doduše tražeći od svakoga, da se savršeno pokorava poticajima Duha Svetoga, ipak sebi ostavlja pravo, da ih posvećuje na različite načine.

Pokušaj, da se te dvije teorije približe jedna drugoj. Imajući na pameti razloge, koje iznosi za svoju tezu jedna i druga strana, čini se, da bi se ta dva mišljenja mogla jedno drugomu približiti. Pogledajmo najprije zajedničke dodirne točke u kojima se slažu umjereni elementi svakog pojedinog gledišta:

a) Bilo je i ima kontemplativaca svih temperamenata i svakog zvanja. Ipak je činjenica, da ima temperamenata i načina života, koji su zgodniji i prikladniji za ulivenu kontemplaciju od drugih. Razlog je u tome, što je kontemplacija dragovoljni Božji dar, koji Bog daje kome hoće i kad On to hoće i što Bog obično udešava svoje milosti prema temperamentu i staleškim dužnostima svakoga pojedinca.

b) Kontemplacija nije svetost, ali je jedno od najizvršnijih sredstava, da se do svetosti dođe. Znamo, da se svetost sastoji u ljubavi, u bliskom stalnom sjedinjenju s Bogom. A kontemplacija je u sebi skraćeni put da stignemo do tog bliskog sjedinjenja, ali nije jedini i ima ne kontemplativnih duša, koje mogu biti više uznapredovale u kreposti, u pravoj ljubavi, nego druge, koje su brže primile ulivenu kontemplaciju.

c) Svi smo na krštenju primili nadnaravni organizam (posvetnu milost, kreposti, darove), koji organizam, koji kad dođe do svog potpunog razvitka, normalno i redovito vodi do kontemplacije, u tom smislu, što nam daje onu gipkost, onu poslušnost, koja omogućuje Bogu, da nas stavi u pasivno stanje, kada hoće i onako kako hoće. Ali je činjenica, da ima duša, koje ovdje na zemlji ne stižu do kontemplacije bez ikakve krivnje sa svoje strane.

Unatoč slaganja u tim važnim točkama, ipak ostaju i neke razlike, koje izlaze, mi tako mislimo, iz različitih sklonosti prema mističnom stanju i više ili manje redovitom ili izvanrednom obilježju, koje se tome stanju pridaje. Izložiti ćemo čedno svoje rješenje, koje u sebi uključuje dvije tvrdnje:

a) ulivena je kontemplacija u sebi normalni produžetak kršćanskog života,

b) ipak je činjenica, da sve duše u stanju milosti, čini se nisu pozvane na kontemplaciju, mislimo na preobražajno sjedinjenje.

Ulivena kontemplacija, kad je promatramo neovisno o izvanrednim mističnim pojavama, koje je katkada prate, nije ništa čudnovatoga, nenormalnoga, nego slijedi iz dvaju uzroka njegovanja našeg nadnaravnog organizma, posebno darova Duha Svetoga, i djelatne milosti koja isto nema ništa čudnoga. Već smo rekli, da ulijevanje novih razumskih slika nije potrebno na prvim stupnjevima kontemplacije. Možemo također nadodati, s karmelićanskim Madridskim Kongresom, da je kontemplacija u sebi stanje sjedinjenja između Boga i duše, i to najsavršenije što se može postići u ovom životu, najuzvišeniji ideal i kao zadnji stupanj kršćanskog života na ovom svijetu kod duša koje su pozvane na mistično sjedinjenje s Bogom, redoviti put stalno herojske svetosti i kreposti. Ta je nauka, čini se, prava tradicionalna nauka kakvu nalazimo kod mističnih pisaca, od Klementa Aleksandrijskoga pa sve do sv. Franje Saleškog.

Ipak ne slijedi iz toga nužno, da su sve duše u stanju milosti uistinu pozvane, pa i na daljnji način, na preobražajno sjedinjenje. Isto, kao što na nebu ima različitih stupnjeva slave tako ima na zemlji različitih stupnjeva svetosti na koje su pozvane duše već u ovom životu. A Bog, koji je

slobodan uvijek u dijeljenju svojih darova, i koji znade prilagoditi svoje djelovanje temperamentu, odgoju i načinu života svakoga pojedinca može uzdići duše do stupnja svetosti, za koji ih određuje različitim putevima.

Onima, koje su po svojem življenju karakteru i po svojim poslovima, koji ih jače zaokupljaju u i stvoreni - čini se - više za djelovanje, nego li za kontemplaciju, dat će milosti, da se posebno vježbaju u aktivnim darovima. Te će duše živjeti u bliskom i stalnom sjedinjenju s Bogom, katkada će postostručiti svoje strelovite molitve toliko da se čini da to nadilazi njihove sile. A posebno će ispunjavati u Božjoj prisutnosti i iz ljubavi prema Njemu, tisuće malih, svakodnevnih dužnosti s herojskom ustrajnomu, stalno poslušni poticajima Duha Svetoga.

I na taj će način postići stupanj svetosti, za koji ih Bog određuje, i to bez pomoći - barem habitualno - ulivene kontemplacije. One će se nalaziti na jednostavnom putu sjedinjenja kako smo ga pisali. Kažu bez sumnje, da su to iznimke i da je kontemplacija normalni put svetosti. Ali, kad su te iznimke brojne, ne treba li o njima voditi računa kod problema daljnjeg poziva, jer su temperamenti i staleške dužnosti elementi koji pomažu rješavanje pitanja zvanja?

Na koncu konca slaganje između jedne i druge teorije je stvarnije nego kad se gleda na različito razlaganje. Jedni, stojeći na apstraktnom i formalnom stanovištu, dopuštaju da postoje mnogobrojne iznimke u pogledu općeg poziva na kontemplaciju, ali podržavaju načelo općenitosti. Drugi, promatrajući pod vidom činjenica, radije izjavljuju jednostavno, da poziv nije općenit, iako je kontemplacija naravni i prirodni produžetak kršćanskog života.

Rješenje, koje mi dajemo, čini nam se, da ima temelja u tradicionalnoj nauci. S jedne strane gotovo svi duhovni pisci, počevši od Klementa Aleksandrijskoga, pa sve do sv. Franje Saleškog, raspravljaju o kontemplaciji kao kruni i naravnom završetku duhovnog života.

S druge strane, vrlo mali broj među njima izričito i posebno ispituje pitanje općeg poziva na kontemplaciju. Oni koji to i čine obraća u se većinom upravo odabranim dušama, koje žive u kontemplativnim ili barem vrlo gorljivim zajednicama. Kad oni dakle tvrde, da svi ili gotovo svi mogu doći do izvora žive vode (kontemplacije), onda oni time misle na članove one zajednice, kojoj oni govore, a ne na sve duše u stanju milosti. Konačno, počevši od 17. stoljeća, kad su počeli ulaziti u točno preciziranje same stvari, veliki broj pisaca traži za ulivenu kontemplaciju posebni poziv, a više njih pozitivno tvrdi da se može doći k svetosti i bez te kontemplacije.

Na mjestu je dakle, da ne miješamo ta dva pitanja. Može se dopustiti i to, da je kontemplacija normalni produžetak duhovnog života kao i to da sve duše, koje su u stanju milosti, nisu pozvane na kontemplaciju što preobražava.

Nadodajmo da postizanje svetosti i vodstvo koje ide za tim, ne ovisi uopće o rješenju tog teškog, pitanja. Kad kod vodstva duša uporno stoji na njegovanju darova Duha Svetoga, kao i na posvemašnjom odricanju od samoga sebe i stvorenja, kad duhovni vođa duše malo po malo vodi u molitvu jednostavnosti, kad ih uči da slušaju glas Božji i da slijede njegove poticaje, time ih u isto vrijeme dovodi na put koji vodi u kontemplaciju. Ostalo pripada Bogu, koji jedini može zgrabiti te duše i prema krasnoj usporedbi svete Terezije, staviti ih u kontemplativni mir.

3. Kada počinje kontemplacija

Općenito i zajedno s većinom pisaca mislimo, da ulivena kontemplacija pripada putu sjedinjenja. Svakako ima iznimnih slučajeva, kada Bog uzdiže na kontemplaciju duše, koje su manje savršene, upravo zato da ih još bolje usavrši. Ali to On ne čini redovito.

Ipak ima uvažanih pisaca kao što je na primjer o. Garrigou-Lagrange, koji stavljaju čišćenje sjetila i molitvu mira na put prosvjetljenja. Oni se u tom oslanjahu na sv. Ivana od Kriza, koji piše u *Tamnoj noći*: "Pasivno čišćenje sjetila je općenito i ono se događa i zbiva kod velikog broja početnika... Po odmakli ili uznapredovali se nalaze na putu prosvjetljenja, to jest tamo, gdje Bog hrani i jača dušu ulivenom kontemplacijom." (N I, 8,14)

Znamo mi za taj tekst već odavno, ali s prevodiocem velikog mistika, H. Hoornaertom tumačimo taj stavak drugačije. Sveti Ivan od Kriza govori u svojim različitim djelima samo o

ulivenoj kontemplaciji. A u toj kontemplaciji (kao i onima, niže vrste) ima početnika, uznapredovanih i savršenih. Početnici su prema njemu oni koji ulaze u pasivno čišćenje sjetila. Eto, zato on govori već od prvog poglavlja o Tamnoj noći. Uznapredovali su oni koji su već ušli u ulivena kontemplaciju, molitvu mira i potpuno sjedinjenje. Savršeni su oni koji su već prebrodili noć duha i nalaže se u stanju zanosnog ili preobražajnog sjedinjenja. Tu je dakle različito stanovište s kojeg polazi.

Konačno sa stanovišta didaktike koja mora prevladavati u kratkom pregledu važno je zbliziti sve ono što se nalazi i što se odnosi na razne vrste kontemplacije, da bi iz toga bolje upoznali narav i različite vrste, stupnjeve. Ali zato smo mislili da nam se valja držati plana kojeg se općenito drže. Ali brzo na dodajem, da se Bog, čiji su pute vi isto tako mnogostruki, kao što su i divni, logičkih planova, koje smo pokušali ocrtati uvijek ne drži. Za duhovnog vođu je važno, da slijedi poticaje milosti, a ne da ide pred njima.

U XIX. stoljeću razvit će se polemika u kojoj će jedni postaviti u pitanje tri tvrdnje koje nas ovdje sad neposredno zanimaju:

- 1) specifična distinkcija između asketike i mistike
- 2) ne nuždan karakter ulivene kontemplacije za kršćansku svetost ili savršenstvo
- 3) postojanje jedne stečene kontemplacije, gornje granice redovnog i općeg puta.

To će osobito zastupati dominikanci J. Arintero i R. Garrigou- Lagrange. Drugim riječima, nikako Boga ne možemo nagnati ili nagovoriti da podari kontemplaciju. Ako se duša i ne znam kako pripravi, Bog joj se ne mora priopćiti. Stečenom kontemplacijom i aktivnim pročišćenjem (askezom) ne može se tako isprazniti i pripraviti da je nemoguće da se Bog ne priopći, to jest da je nužno da ga se primi.

Drugi su u gornje tri tvrdnje vidjeli izraz tradicije jedne škole kojoj su bili posebno privrženi i koju je trebalo braniti. To su uglavnom bili karmelićani, od kojih se može izdvojiti Krizogon od Sakramentalnog Isusa i Gabrijel od svete Marije Magdalene. Pozivali su se na tekst svetog Ivana od Križa (ŽP 3,46) daje Bog poput Sunca koje stoji nad dušama i upire u njih te je nemoguće da se ne priopći otvorenoj mu duši koja se na to priopćenje pripravila ispražnjenjem, askezom, odricanjem, i otvaranjem "prozora" Bogu. Stečena kontemplacija bila bi ljudska priprava na ulivenu kontemplaciju.

Kako je Boga uistinu nemoguće prisiliti na izravno i neposredno priopćenje, tako nikakvom stečenom kontemplacijom ne možemo pripraviti sebe ili svoju nutrinu na slobodno i mistično Božje samo priopćenje. K tome, stečena kontemplacija nije molitva koja bi imala isti karakter kao i ulivena kontemplacija. Stečena je kontemplacija molitva sabranosti u kojoj se ljudski subjekt vlastitim tehnikama usredotočuje na samo jedan objekt motrenja koji ga posve obuzima. No nad Božje se srce nikakvim stečenim kontemplacijama ne možemo nadвити. Stečena je kontemplacija molitva ili stanje koje se razvilo dugotrajnim vježbanjem koncentracije, sabiranja i usredotočivanja na jedan objekt koji može biti koji mu drago.

Može biti i Bog, ali ta koncentracija na Boga, to stečeno motrenje Boga nije drugo motrenje nekog njegovog kategorijalno izrečenog epiteta (ljubavi prema meni osobno, prema svijetu, prema grešnicima, Božjega milosrđa, pravde, mudrosti, blagosti...) kojega poznajemo na temelju javne Objave. Motri se Bog ne kakav je u sebi nego kakvim se očituje; motri se njegovo djelovanje prema svijetu i prema svakom pojedincu, učinci toga djelovanja i tako redom. U tom smislu se motri Boga kao što se može motriti i svaki drugi imanentni objekt u ovome svijetu.

Kao što se istočni grijeh koji je u svakom čovjeku koji se rađa na ovaj svijet samo analogno zove grijeh. Postoji *peccatum originale originans* i *peccatum originale originatum*. Onaj prvi je pravi grijeh, to je povjesno počinjen grijeh koji je kronološki i ontološki prvi, izvorni, koji ima sve odlike grijeha: punu svijest i slobodnu volju te tešku materiju. Radi se o stvarnom i povijesnom, konkretnom pokušaju samo dovršenja i samo spašavanja bez i/ili protiv Boga. Onaj drugi (*peccatum originale originatum*), onaj s kojim se svaki čovjek rađa, samo se analogno zove grijeh, jer iz

prvoga grijeha proizlazi i vodi ka konkretizaciji u svakom osobnom grijehu, ali se radi u stvari o stanju pomanjkanja one milosti koja bi trebala biti u čovjeku a koje sad nema zbog istočnoga grijeha prvih ljudi i čije pomanjkanje uzrokuje sasvim sigurno osobni grijeh i pad svakog pojedinog čovjeka koji se rodi u tom stanju, te je sudbina svakog takvog čovjeka propast.

Tako se i stečena kontemplacija analogno zove kontemplacijom jer se u ulivenoj kontemplaciji događa smirenost čovjeka u Bogu, obuzetost Bogom i usredotočenost na Boga, ali u ulivenoj kontemplaciji sam Bog pokazuje svoje biće, sebe transcendentnog, te tako zaokuplja čovjekovo biće. Stečena i ulivena kontemplacija su posve različite stvarnosti i stoga bi trebalo izbjegavati uporabu izraza "stečena kontemplacija" da se izbjegne svaki mogući nesporazum. Kao što je i izraz "istočni grijeh" vrlo opasan ako se ne objasni na koji je to analogni način nazvan grijehom.

Analogna tvrdnja tvrdi da se neka stvarnost posve podudara i posve razlikuje u isto vrijeme od njoj analogne stvarnosti, to jest da se istim pravom može nazivati imenom analogne stvarnosti i nekim drugim imenom. U slučaju istočnoga grijeha je vrlo teško uvesti sad novu terminologiju pa se upotrebljava stara, ali uz dužna objašnjenja i ograde. Tako bi trebalo biti i sa "stečenom kontemplacijom".

Rekli smo da su i dominikanci i karmelićani imali pravo jer su jedni i drugi izrazili po jedan aspekt otajstva koje je sastavljeno od dviju naizgled nepomirljivih tvrdnji. Istina je da Boga ne možemo pripremom prisiliti na darivanje, i da duša ne mora primiti Boga kad je sa svoje strane učinila sve da se na božansko priopćenje pripravi (a kad možemo biti sigurni da je sve napravila?). Ali je isto tako istina da je nevjerovatnije da se Bog ustegne duši koja je ogoljena i očišćena negoli da zraka Sunca ne uđe u sobu kojoj su prozori širom otvoreni. Kao što zraka svjetla odmah ulazi u prostoriju kojoj su otvoreni kapci i prozori, tako se i Bog odmah priopćuje duši koja je za to priopćenje spremna, koja mu se posve otvorila. Izlaz je u tome da se veli da je mistično priopćenje Božje uzrok a ne posljedica askeze, da je ono dar i prije askeze, to jest predviđeno je da se ostvari. Bog vodi putem askeze one kojima se želi priopćiti da bi im se priopćio. Ne može im se neprepravljeno priopćiti, ali njegovo priopćenje nije plod ili posljedica pripreme nego slobodne odluke da se priopći. Bog ne može ne dati se, ne može se ustegnuti duši koja se na nj pripravila, ne zbog pripreme duše (zbog askeze), nego zbog vjernosti svojoj slobodno danoj početnoj odluci da se priopći.

7. Klasični savjeti svetačke tradicije za duhovno vodstvo duša koje prolaze kroz kontemplativni dio puta duhovnog rasta

Tekst koji slijedi je od sv. Alfonsa Liguoria

O molitvi kontemplacije i njenim različitim stupnjevima

Kada dođe neka duša obdarena darom kontemplacije ispovjednik treba dobro shvatiti kako je treba voditi i osloboditi od prevara, u protivnom nanijeti će joj veliku štetu i kako kaže sv. Ivan od Križa morati će Bogu dati veliki račun.

Kontemplacija je jako različita od meditacije. U meditaciji se traži Boga s naporom razmišljanja, u kontemplaciji bez napora se motri Boga koga se već pronašlo. Između ostalog u meditaciji duša djeluje činima vlastitih moći, u kontemplaciji djeluje Bog, duša je samo pasivna i dobiva darove ulivene od milosti bez da on djeluje, jer ista svjetlost Božje ljubavi koja ju ispunja čini ju ljubezno pažljivu u motrenju dobrote svoga Boga, koji ju na takav način obdaruje.

Molitva sabranosti ili čisto kontemplativno mirovanje

Treba još primijetiti da Gospodin, prije nego obdaru dušu darom kontemplacije, običava uvesti ju u *molitvu sabranosti* ili čisto *kontemplativno mirovanje* kako ga nazivaju mističari koje još nije ulivena kontemplacija jer je duša još u aktivnom stanju.

Ova sabranost, ovdje mislim na naravnu jer o nadnaravnoj ću govoriti naprijed, je kada razum ne treba izlaziti s naporom kao van duše i promatrati neko otajstvo ili vječnu istinu, nego povučen od vanjskih stvari i sabran kao u samoj duši, bez napora i s velikom blagošću misli na neku istinu ili otajstvo.

Kontemplativno mirovanje je skoro isto, osim što u sabranosti duše se daje na neku posebnu pobožnu misao, dok u mirovanju s općenitom spoznajom Boga osjeća se sabrana i ljubezno Bogu privučena. U toj sabranosti ili kontemplativnom mirovanju kažu neki mistici da iako je ova molitva naravna ipak duša treba prestati samo s meditacijom nego i s činima volje, to jest činima ljubavi, prikazanja, predanja itd... i biti samo u stanju ljubeznog motrenja Boga bez da čini bilo kakav čin.

S ovom vrstom vezanja ja uistinu se ne mogu složiti. Kada je duša već sabrana, ne kažem da se treba truditi oko meditacije jer je već pronašla bez napora ono što je tražila redovitom meditacijom, koja kako to dobro kaže p. Segneri u svom lijepom djelu *Usklađenost između napora i mirovanja*, čini poslije nekog vremena *kontemplaciju koja se naziva zadobivena*, to jest onu koja jednim pogledom spoznaje istinu koji je prije s umovanjem i naporom spoznavala.

A zašto bi duša treba prestati s dobrim činima volje? Koji bi trenutak bio bolji za činiti te čine od sabranosti? Istina je da je sv. Franjo Saleški savjetovao sv. Ivani de Chantal da u molitvi, kad je sjedinjena s Bogom ne čini novih čina, ali zašto? Jer je svetica već uživala pasivnu kontemplaciju.

Ali kada je duša još u aktivnom stanju zašto bi dobri čini sprječavali djelovanje milosti? Sam sv. Franjo je dušama koje je vodio propisao određeni broj ljubeznih uzdizanja duše koje treba periodično činiti. Kada je duša u pasivnom stanju kontemplacije tada iako ne zaslužuje, jer ne djeluje nego je pasivna, ipak prima veliku snagu za djelovanje ubuduće s većim savršenstvom, ali kada je u aktivnom stanju za zaslužiti treba činiti dobre čine koji su djela kojima duša zaslužuje Božansku milost.

Tako, dobro zaključuje spomenuti p. Segneri da kada Bog govori i djeluje, duša treba da šuti i zaustavi svoja djelovanja a sa svoje strane iskazuje samo pažnju ljubavi prema Božjem djelovanju, kada Bog ne govori, duša treba pomoći sebi kako bolje može da bi se sjedinila s Bogom po meditaciji kad je to potrebno, uzdizanjem, molitvama, odlukama pod uvjetom da se ti čine ne čine s naporom nego treba činiti samo one na koje je duša slatko potaknuta.

Duhovno čišćenje sjetila i duha i savjeti za vodstvo

Treba još napomenuti da Bog, prije nego uvede dušu u kontemplaciju, običava čistiti je nadnaravnom suhoćom, koja se naziva *duhovno čišćenje*, kako bi je očistio od njenih nesavršenosti, koje joj priječe kontemplaciju. *Ovdje treba razlučiti sjetilnu suhoću, to jest sjetila i bitnu suhoću to jest duha.*

Sjetilna suhoća kada je naravna, sobom donosi težinu u duhovnim stvarima te kraću i manju tamu, a kada je nadnaravna, o kojoj sada govorimo, stavlja dušu u jako duboku tamu koja duže traje i jača. Ipak u tom stanju duša se osjeća više odvojena od stvorenja i drži misao uvijek usmjerenu na Boga, s velikom željom i odlukom da ga savršeno ljubi a s druge strane vidi da joj je nemoguće to učiniti zbog njenih nesavršenosti zbog toga joj se čini da je učinila sebe mrskom Bogu, sa svim tim ne napušta jačati se u krepostima.

Ova mučna suhoća je plod milosti, ona je nadnaravno svjetlo, ali svjetlo koje sobom nosi muku i tamu, jer želeći komunicirati s čistim duhom i nalazeći sjetila i duševne moći još nesposobne za nju, jer još nisu odvojeni od sjetilnog kušanja, još tvarne, pune oblika, slika i likova, zato svjetlo uzrokuje duši ove tame tako mučne, ali jako korisne, jer po njima duša zadobiva odvojenost od sjetilnih užitaka, kako zemaljskih tako duhovnih; još više zadobiva veliku spoznaju svoje bijede i nesposobnosti za činiti bilo kakovo dobro, skupa s velikim poštovanjem prema Bogu kojega si predstavlja uzvišenog i strašnog.

U ovom stanju duhovnik treba poticati dušu, kako je već rečeno, da se nada velikim stvarima od Boga koji se tako prema njoj ponaša. Treba reći duši da se ne napreže meditirati, nego neka se

ponizi, prikaže i preda Bogu sva podložna odlukama Božje volje koja je sva usmjerena činiti nam dobro.

Poslije ovog čišćenja sjetila Gospodin običava udijeliti dar radosne kontemplacije, kao nadnaravne sabranosti, mira i sjedinjenja o kojima ćemo naprijed govoriti. Ali prije sjedinjenja nakon sabranosti i mira Bog običava čistiti dušu *suhoćom duha*, nazvanom i bitnom suhoćom, kojom Gospodin želi da se duša poništi u sebi samoj.

Suhoća sjetila je lišenost sjetilne pobožnosti, ali suhoća duha je božansko svjetlo kojim Bog duši daje spoznati njeno ništavilo. Odvije se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji, budući da je iako odlučna pobijediti sebe u svemu i pažljivija u služenju Gospodinu, ipak jer tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj ju je Bog već od sebe odvojio i napustio, kao nezahvalnu na primljene milosti; i same duhovne vježbe koje čini, molitve, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok tom čini s najvećom mukom i naporom vjeruje da više zaslužuje kaznu i čine je još morskijom Bogu.

Naprotiv ponekad se čini ovim dušama da kušaju mržnju prema Bogu i da ih je Bog već odbacio kao njegove neprijateljice, te da je već u ovome životu počeo njima dati kušati muke osuđenika i Božju napuštenost. Ponekad Gospodin dopusti da slične suhoće budu popraćene od tisuće drugih napasti i nečistoće, bijesa, psovke, nepovjerenja i iznad svega očaja, tako da sirote duše u toj veliko tami i zbrci, ne mogu dobro razlučiti otpor volje (otpor koji jest uistinu, ali je njima potamnjen ili barem sumnjiv, zbog prisutni tama), boje se da su pristale i zato se drže još više napuštene od Boga.

Tada ispovjednik, kada susretne neku dušu ove vrste, koja već hodi putem savršenstva i vjeruje da je ostavljena, prvenstveno neka se ne prestraši videći ovu zbrku i slušajući njene osjećaje straha i očaja, niti neka se ne pokazuje bojažljiv ili kako oklijeva, nego neka s jakošću ju potiče da se ničeg ne boji i da više nego ikada ima povjerenja u Boga govoreći joj ono što je Gospodin kazao sv. Tereziji, da nitko ne gubi Boga bez spoznaje da ga gubi.

Neka kaže duši da sve ove sugestije psovke, nevjere, nečistoće i očaja nisu voljni, nego muke koje kada se trpe s predanjem više sjedinjuju dušu s Bogom. Neka joj kaže da Bog ne zna mrziti neku dušu nego je ljubi i ima dobru volju. Neka joj kaže da se tako Bog ponaša prema najdražim dušama. Sv. Terezija kaže: «Suhoćom i napastima Gospodin kuša svoje ljubljene. Pa neka suhoća traje i cijeli život duša neka ne ostavlja molitve, doći će vrijeme kada će sve biti naplaćeno» (Život 11, 1). Lijepi osjećaj za ožalošćenu dušu!

Neka ohrabruje dušu, da očekuje velike stvari od Boga kada je već vodi sigurnim putem koji je put križa; i neka se prvo ponizi kao dostojna da se tako prema njoj ponaša zbog mana prošlog života, kao drugo neka se potpuno preda u volju Božju prikazujući se da trpi i veće muke ukoliko se to Bogu sviđa, kao treće neka se preda kao mrtva u ruke Božanskog milosrđa i Marijine zaštite koja se naziva Majka milosrđa i tješiteljica žalosnih.

Sjetilna suhoća traje dok se ne pročiste sjetila i duša postane sposobna za kontemplaciju. Suhoća duha traje dok ne učini dušu sposobnu za božansko sjedinjenje. I treba primijetiti da i nakon sjedinjenja Gospodin ponekad odredi da se vrate ove suhoće da se, kako kaže sv. Terezija, duša ne bi zapustila i da ponekada ponovno vidi svoje ništavilo.

Slijede savjeti od Tanquerya

Tokom izlaganja već više puta iznijeli pravila, kojih se valja držati pri duhovnom vodstvu. Vrlo je važno, da u toj stvari dadnemo jedan kratki sintetički pregled, i da pokažemo, kako se mora vladati duhovni vođa, da pripravi duše na kontemplaciju, kako da ih vodi u opasnostima koje duše na tom putu susreću, i kako da ih opet pridigne ako su na nesreću pale.

Ima li duhovni vođa pod svojim vodstvom velikodušnih duša, tada, ima dužnost, da ih malo po malo pripravlja za put sjedinjenja i za kontemplaciju. Kod toga se treba čuvati dviju pretjeranosti htjeti natjerati na kontemplaciju sve pobožne duše bez razlike i brzo, ili druga: misliti da je beskorisno time se baviti.

Da bi duhovni vođa izbjegao prvu pretjeranost mora imati na pameti, da redovito duša ne može misliti na kontemplaciju, dok se nije vježbala kroz dulje vremena u afektivnoj molitvi, kršćanskim krepostima, čistoći srca, odricanju od sebe i stvorenja, poniznosti, poslušnosti, slaganju s voljom Božjom, duhu vjere, pouzdanja i ljubavi.

Duhovni će vođa imati na pameti riječi sv. Bernarda: "Ako ima među redovnicima kontemplativnih duša, to obično nisu novaci u kreposti, koji - što su istom umrli grijehu i koji rade s uzdisanjem i sa strahom na liječenju svojih još svježih rana. To su naprotiv redovito oni, koji su - nakon duge suradnje s milošću postigli ozbiljne uspjehe, u kreposti, koji ne vrte i ne prevrću više u svojem duhu žalosnu sliku svojih grijeha, nego uživaju u danonoćnom razmatranju i u vježbanju Božjeg zakona“.

Ako bi kod njih ih opazio, da požuruju i preuzetno nastoje oko kontemplacije, morat će ih zauzdavati podsjećajući ih na to da nitko, ne može na kontemplaciju sam svojim nastojanjem, silom doći i konačno, da su ugodnosti i radosti, koje ona donosi općenito uvjetovane prije toga i velikim kušnjama.

Pazit će dobro, da ne zamjeni osjetilne utjehe početnika ili pače duhovne utjehe uznapredovali s kontemplacijom čekati će prije nego se izjasni da li se radi o ulasku u pasivno stanje - da se pokažu ona tri posebna znaka koje navodi sv. Ivan Od Križa, koja smo izložili.

Da bi izbjegao drugu pretjeranost duhovnik mora imati na pameti, da se Bog, koji je uvijek slobodan u svojim darovima, velikodušno daje dušama, koje su pune žara i poslušnosti..

Ne govoreći izravno o kontemplaciji, izgrađivati će dobre duše ne samo u krepostima, nego i u pobožnosti prema Duhu Svetome: podsjećati će ih češće na taj božanski Duh, koji stanuje u duši, na dužnost, da često misle na Njega, da Mu se klanjaju, da slušaju njegove poticaje, i da razvijaju njegove darove.

Pomagat, će im malo po malo da im molitva (razmatranje) postane sve više afektivno, da im vjerske vježbe postaju što dublje, kao i čini ljubavi, predanja u volju. Božju, čini, na koje će se vraćati, češće preko dana, jednostavnim uzdizanjem srca i ne zanemarujući svoje staleške dužnosti niti vježbanje u krepostima. Kad opazi, da su već dotle došle, da ostaju šuteći i tiho pred Bogom, da bi Ga čule i izvršile Njegovu volju, tada će ih ohrabriti i reći, da se tu radi o jednoj izvrsnoj i vrlo plodonosnoj molitvi.

Kad je duša jednom ušla na putove kontemplacije, duhovni vođa mora biti do maksimuma razborit, da tu dušu vodi u njezinim suhoćama i u duhovnim radostima.

U pasivnom kušnjama je potrebno podržati dušu, da ne u padne u klonulost ili neke druge napasti. Glavno raspoloženje duše koja trpi kontemplativne kušnje je potpuno predanje u volju Božju i prihvaćanje puta kojim je vođena iako ga ne razumje u uvjerenju da Bog za nju izvodi novo i veliko dobro u duši iako ona to ne primjećuje ni po kakvim učincima poglavito na početku ovakvih iskustava. Ako se radi o stvarnoj ulivenoj kontemplaciji onda se duša ne treba truditi vraćati na misaonu molitvu meditacije jer će joj to samo stvoriti dodatne i nepotrebne nutarnje napetosti. Treba ostaviti dušu na miru pred Bogom pa i onda kada joj izgleda da ništa ne radi u molitvi i treba velikodušno podnositi poteškoće u molitvi.

Kod ugodne kontemplacije, može duša doći u opasnost za duhovnom lakomošću ili taštım uživanjem u nutarnjim iskustvima.

Da bi duša izbjegla prvi nedostatak, važno je, da neprestano ima na pameti, da upravo Boga treba ljubiti, a ne božanske radosti, koje Bog pri tom daje, i da su te utjehe i radosti samo sredstvo da se s Njime sjedinimo, i da moramo biti spremni, da se toga odmah u srcu odrećemo, ako se Bogu sviđi, da nam to odbije. Jedino Bog sam dosta.

Katkada Bog sam preuzima na se zadaću, da spriječi pokrete oholosti, uzrokujući u duši na vrlo živi način duboki osjećaj bijede i ništavila i pokazujući joj jasno, da su svi ti darovi i naklonosti čisti dar kojeg čovjek ne može na nikakav način zaslužiti.

Ali, kad duše nisu s noći duha posvema očišćene, tada se moraju po riječima svete Terezije, neprestano vježbati u poniznosti i u slaganju s voljom Božjom. Osobito će ih morati duhovni vođa

sačuvati od želje za viđenjima, objavama i drugim izvanrednim pojavama. Nikada nije dopušteno to željeti, i svete ih duše od sebe brižljivo odbijaju s poniznošću.

Ne smijemo zaboraviti ni na to da je ekstaza obmana, ako je u isto vrijeme - prema izjavi sv. Franje Saleškog ne prati i ekstaza života, a to znači vježbanje u herojskim krepostima. Bila bi vrlo velika obmana zanemarivati svoje staleške dužnosti, da bi tako duša imala više vremena za kontemplaciju. Pater Baltazar Alvarez koji je bio ispovjednik sv. Terezije, izjavljuje jasno da je potrebno, ostaviti kontemplaciju, da bi čovjek ispunio svoje dužnosti ili pritekao u pomoć bližnjemu. Nadodaje da Bog daje duši, koja se ovako znade mrtviti, više svijetla i ljubavi u jednom jedinom satu molitve, nego kojoj drugoj, (koja se tako ne mrtvi) kroz više sati.

Još bi bila veća obmana umišljati, da kontemplacija sa sobom nosi povlasticu nepogrešivosti. Povijest pokazuje da su lažni mistici, koji su se kao na primjer Beghards i Kvijetisti, smatrali nepogrešivima, upali u najteže mane. Sv. Terezija uporno naglašuje potrebu bdijenja, da hi se izbjegao grijeh, pa i onda, kad je duša stigla na najviše vrhunce kontemplacije. A sveti je Filip Neri često govorio: "Dobri Bože, pazi na Filipa, inače će izdati!" Doista ne možemo dugo ustrajati bez posebne milosti. A takvu milost Bog daje poniznima, koji s. ne pouzdavaju u sebe, nego sve svoje pouzdanje stavljaju u Boga.

Treba dakle predvidjeti slučajeve, gdje bi kontemplativne duše mogle pasti u grijeh. Ti bi se padovi mogli dogoditi iz više razloga:

a) Duša se je uzdigla do kontemplacije prije nego je dovoljno ukrotila svoje strasti. Umjesto da nastavlja junački i odvažno borbu, ona se pospano predaje slatkome snu. Nastanu najednom žestoke napasti, i ona previše se pouzdavajući u samu sebe pada. Lijek je skrušeno kajanje i povratak Bogu srcem skrušenim i poniženim, duga i ozbiljna pokora. Što duša - s višega pada, više joj je potrebno ponizno i ustrajno nastojanje, da se opet popne i da se opet vrati na vrhunce. Na duhovnog vođu spada, da je na to blago i odlučno neprestano podsjeća.

b) Ima kontemplativaca, koji su se dugo junački borili, da zavladaju svojim zlim sklonostima. I u tom. su uspjeli. Ali, zamišljajući, da je bitka dokončana, popuštaju u svojem nastojanju, nemaju više velikodušnosti u ispunjavanju nekih svojih dužnosti, koje smatraju manje važnima. To je neka vrst postepenog popuštanja, koje bi moglo uroditi mlitavošću i mlakošću. Vrlo je važno zapriječiti to sklizanje nizbrdo, podsjećajući ih, da moraju to više pojačavati svoj vlastiti žar, što se Bog pokazuje velikodušniji prema, njima, da i najmanje nemarnosti kod Božjih prijatelja vrijeđaju živo Onoga, koji im tako obilno iskazuje svoju ljubav.

Pročitajmo u autobiografiji sv. Marije Margarete stroge prijekore, koje joj je upravio naš božanski Spasitelj, da ispravi njezine najmanje pogreške i nevjernosti, njezi ne omaške obzirom na poštovanje i pažnju za vrijeme oficija i razmatranja, pa pogreške u pogledu ispravnosti i čistoće njezinih nakana, znatiželje, najmanjih prestupaka poslušnosti, što više i u tom vidu, da si nametne više strogosti. I poslužimo se tim prijekorima, da potaknemo te duše na žar.

c) Drugi su opet očekivali, da će nakon prvih pasivnih kušnja - u kontemplaciji nalaziti samo ugodnosti i duhovne radosti. A u stvari im Bog neprestano šalje naizmjenice iskušenja, pa utjehe, da ih posvećuje na što djelotvorniji način. Tada takve duše klonu i nalaze se u pogibelji, da upadnu u mlitavost i u sve njezine posljedice. Veliki je lijek protiv toga da im se neprestano naglašuje i u dušu usađuje ljubav prema Križu, ne zato, što bi križ u sebi bio sladak i privlačan nego zato što po njemu postajemo sličniji raspetom Isusu.

Nadalje, govorio je sv. župnik Arški: "Križ je dar, koji je Bog načinio za svoje prijatelje. Treba moliti ljubav prema križevima, i tada oni postaju slatki.. Ja sam to iskusio., ah. Imao sam križeva, imao sam ih takvih, da ih gotovo više nisam mogao nositi! Stadoh moliti za ljubav prema križevima. I tada postadoh sretan... Zbilja, nema takve sreće, kao što je ta!"

Da skupimo sve u jednu riječ, što mora duhovni vođa kontemplativnih duša činiti: studirati djela i biografije mistika i moliti za dar savjeta, da ništa ne rekne ovim dušama prije, nego se je posavjetovao s Duhom Svetim.

8. Klasični katolički nauk o van rednim mističnim fenomenima i đavolskim utjecajima

Opisujući kontemplaciju pustili smo po strani izvanredne podave, koje ju često prate, posebno, počevši od zanosnog sjedinjenja: viđenja, objave, itd. A kako đavao oponaša božanska djela, ima katkada - kod pravih i lažnih mistika"- i đavolskih pojava. Govorit ćemo najprije o božanskim, a onda o đavolskim pojavama.

VANREDNI MISTIČNI FENOMENI

Vanredne mistične fenomene podijeliti ćemo u tri skupine:

- a. jedni su intelektualne, spoznajne naravi, odnose se na spoznajnu moć duše. Ovdje spadaju: viđenja, nutarnji govori, objave, razlikovanje duhova, hierognosa (spoznaja onoga što je sveto) i drugi mistični spoznajni fenomeni.
- b. drugi su afektivne naravi. Ovdje spadaju: ekstaze i plameni ljubavi.
- c. treći su mistični fenomeni koji se odnose na tijesnost. Ovdje spadaju: stigmati, krvave suze i znoj, obnova i razmjena srđaca, trajni ili duži post, nespavanje, gipkost, bilokacija, levitacija, tankoća, širenje svijetla, širenje mirisa.

1. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI INTELEKTUALNE, SPOZNAJNE NARAVI

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na razumsku dimenziju ljudskoga bića pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Ovdje spadaju: objave, viđenja, nutarnji govori, čitanje srđaca, hierognosa (spoznaja onoga što je sveto) i drugi mistični spoznajni fenomeni.

ČITANJE SRĐACA je još jedan od vanrednih mističnih fenomena spoznajne naravi. Radi se o nadnaravnoj spoznaji duhovnog stanja tajni srca. Bog ovu milost daje kome, kada i kako hoće za duhovnu korist duše koja prima ovu spoznaju ili drugih ljudi.

Mnogi sveci su imali ovaj dar. Dosta se prisjetiti sv. Tome, sv. Filipa Nerija, sv. Josipa iz Kopertina, sv. Ljudevita Montforskoga, sv. Ivana od Boga, sv. Ruže Limske, a na poseban način sv. Ivana Marije Vianeya i sv. patera Pija koji su godinama ovaj dar prakticirali tijekom ispovijedanja brojnih vjernika koji su im svakodnevno dolazili. Mnoge su zgode iz svetačke tradicije koje svjedoče o ovome daru. Tako na primjer sv. Ivan Marije Vianeyu po pričanju jednoga maldića kad ga je ispovijedao upita ga je li sve kazao na što ovaj odgovori potvrdo a svetac doda a što je s onim svijećama koje si ukrao u sakristiji crkve sv. Vinka tada i tada. Zbunjeni mladić samo ponizno reče da je bio zaboravio.

Sigurnu i nepogrešivu nadnaravnu spoznaju tajni srđaca može se imati samo po Božjoj milosti, do toga ne može doći ljudska narav ni đavao. Ali čovjek iskusan u duhovnim stvarima a i đavao mogu naslutiti nekom moralnom sigurnošću stanje nutrine neke osobe kao što iskusan liječnik ili psiholog mogu uvidjeti stanje njihova pacijenta.

HIEROGNOSA (SPOZNAJA ONOGA ŠTO JE SVETO) je mistični fenomen koji označava sposobnost koju su imali neki sveci da prepoznaju stvari i predmete koji su blagoslovljeni. Na primjer koja je slika ili krunica ili neki drugi nabožni predmet blagoslovljen a koji nije. Bl. Katarina Emmerich je znala sa svom sigurnošću kazati koji su među mnoštvom nabožnih predmeta blagoslovljeni a koji nisu. Sv. Katarina Sijenska je opomenula jednog svećenika koji ju je htio staviti na kušnju bez da joj to kaže nudeći joj ne posvećenu hostiju kao tijelo Kristovo, a svetica je

odmah prepoznala kako stvari stoje. Slični događaji se nalaze u životu sv. Franciske Rimske i sv. Ludovine. Hijerognosa se može smatrati nekom simpatijom ili Božjom milošću osnaženom naravnim sklonošću prema svetome koja se ostvarila u duši po preobrazi same duše u Boga.

PRIVATNE OBJAVE

Narav privatnih objava: Izložit ćemo im narav i pravila za razlikovanje pravih od lažnih. Razlika između privatnih i javnih objava. Božanska je objava - općenito govoreći - nadnaravno očitovanje, što ga daje Bog o nekoj nepoznatoj istini. Kad to očitovanje Bog daje za dobro cijele Crkve, tada se radi o javnoj objavi, (na primjer objave Srca Isusova sv. Margareti Mariji Alaçoce), a kad Bog daje očitovanje isključivo zbog duhovne korist onih osoba kojima ga da je, tada to nazivamo privatnom objavom. Ovdje govorimo samo o toj posljednjoj.

Uvijek je bilo privatnih objava. Sv. Pismo i postupci za kanonizaciju nam za to daju dovoljno primjera. Ove objave ne spadaju u predmet katoličke vjere, koja se oslanja samo na polog, koji se nalazi sadržan u Sv. Pismu i Usmenoj Predaji, i koji je povjeren Crkvi, da ga vjerno tumači. Te objave prema tome nisu dužni vjerovati svi vjernici. Kad ih Crkva odobrava, ona nas time ne prisiljava, da ih i vjerujemo, nego samo dopušta - tako nam veli papa Benedikt XV. - da ih mogu objavljivati za pouku i poticaj vjernicima: pristanak dakle, kojim pristajemo uz te objave nije obvezujući čin katoličke vjere, nego čin obične ljudske vjere, koji se temelji na činjenici, da su te objave vjerojatne i da ih možemo pobožno vjerovati.

Ipak mnogi teolozi misle, da same osobe, kojima su te objave dane i one, na koje se odnose, mogu u to vjerovati pravom vjerom, samo ako imaju sigurnih dokaza u njihovu vjerodostojnost.

Kako nastaju objave? Nastaju na tri različita načina: a) viđenjima; b) nutarnjim riječima; c) Božanskim doticajima.

VIDENJA su nadnaravni opažaji objekta, koji čovjek naravno ne može vidjeti. Ta se viđenja smatraju objavama samo onda, kad otkrivaju nepoznate istine. Ta su viđenja trovrsta: 1. osjetilna, tjelesna, vide se tjelesnim očima; 2. imaginativna, maštom, viđenja popraćena slikom mašte; 3. intelektualna, razumska, viđenje u razumu bez ikakvih popratnih slika.

1. Osjetilno ili tjelesno viđenje, koje zovemo i ukazanjem, je takvo, gdje osjetila zamjećuju objektivnu stvarnost, koja je naravno nevidljiva čovjeku. Nije nužno, da opaženi predmet bude tijelo od mesa i kosti, dosta je da bude zamjetljivog oblika ili svijetlog izgleda. Tako na primjer teolozi općenito drže, zajedno sa sv. Tomom, da naš Spasitelj kad se ukazuje u Euharistiji to se tumači na dva načina: ili čudesnom utisnutom slikom u očne organe (to je u slučaju, kad ga vidi samo jedan) ili stvaranjem u zraku neke realne osjetilne forme, ali ipak različite od tijela našeg Spasitelja.

2. Imaginarna su viđenja ona, koja izvodi u mašti ili sam Bog ili preko anđela, bilo na javi ili u snu. Tako se je Božji Anđeo ukazao sv. Josipu više puta u snu, a sv. Terezija pripovijeda o više imaginarnih viđenja čovječanstva Našeg Spasitelja, koje je imala u budnom stanju. Često ova viđenja prati i intelektualno viđenje, koje mu tumači značenje. Katkada čovjek u viđenju prolazi dalekim krajevima: tada se radi - ponajviše - o imaginarnim viđenjima.

3. Intelektualnim viđenjima nazivamo ona, u kojima razum zapaža duhovnu istinu, bez osjetilnih forma: takvo je bilo viđenje presvetog Trojstva, što ga je imala sv. Terezija. Ova viđenja nastaju bilo preko ideja, koje smo već stekli, samo što ih Bog sređuje ili preinačuje, bilo preko ulivenih oblika (species infusae), koji bolje prikazuju božanske naravi, nego li stečeni pojmovi. Katkad su ta viđenja ne jasna i očituje se samo prisutnost objekta. Drugi su put opet bistra, ali traju samo jedan čas. To je kao neko intuitivno gledanje, koje ostavlja duboki utisak.

Ima viđenja, koja su u sebi sastavljena u isto vrijeme od dvije ili tri vrste. Tako je viđenje sv. Pavla na putu u Damask, bilo u isto vrijeme tjelesno, kad je vidio sjajnu svjetlost, imaginativno, kad je Ananijin lik bio predstavljen njegovoj mašti, i intelektualno, jer je shvatio volju Božju o sebi.

Sv. Ivan od križa uči da duša koja želi duhovno rasti treba odbaciti sve vrste viđenja a ona koja su od Boga, (intelektualna viđenja) već dok duša doživljava mistični fenomen Bog u njoj čini ono što želi učiniti po tome. (U II,11) A na poseban način đavao može imati utjecaja na dušu u *osjetilnim ili tjelesnim viđenju i imaginarnim viđenja* te ih duša mora odbacivati.

Sv. Terezija kaže da kada Bog utiskuje intelektualna viđenja u dušu tada duše ne može sumnjati, nego je sigurna da dolaze od Boga. (Ž 29,5)

BOŽANSKI DOTICAJI su duhovni slatki osjećaji, utisnuti u volju nekom vrstom božanskog dodira i uvijek ih prati živa svjetlost za razum. Razlikujemo ih dvije vrste: obični božanski poticaji, i bitni božanski dodiri, koji su, pogađajući volju, tako duboki, pa izgleda da nastaju u samoj biti duše. Odatle oni izrazi mističara, da su doživjeli dodir biti u bit. U stvari se ti dodiri izvršuju na najviši dio volje i razuma, tamo, gdje se te sposobnosti uraščuju u samu bit duše. Ali prema nauci sv. Tome, te utiske ne prima bit, nego sposobnosti. Taj najviši dio volje mističari nazivaju vrškom razuma ili vrškom volje ili još: osnovnim temeljem duše.

NUTARNJE RIJEČI su očitovanja božanske misli, koja zamjećuje vanjska sjetila, nutarnja sjetila, ili direktno razum. Zovemo ih slušnim, ako su to čudesno izvedeni podražaji, koji djeluju na uši. Imaginarnim, kad ih čujemo u mašti. Intelektualnim, kad se odnose direktno na razum.

Sada ćemo malo ući u razglabanje o **nutarnjim govorima** – imamo 3 vrste, sv. Terezija Avilska ovako ih naziva: (Ž 25, 1/ Ž 27, 6 / Z VI. 3, 1-2): *1. Razgovijetna ili čujna, 2. Nepredodžbena koja se razumiju, ali se ne čuju; 3. Nerazgovijetna, bez riječi, gdje Bog daje duši da razumije ono što On hoće da ona razumije.*

Sv. Ivan od Križa ovako naziva te nutarnje govore: *Susljedne riječi, formalne riječi i bitne riječi*

Susljedne riječi ili razgovijetni čujni govor, ovisno o terminologiji sv. Ivana od Križa ili sv. Terezije – to su riječi, kao da čuješ riječ po riječ, zovemo one riječi što ih duh u sabranosti običava u sebi izgovoriti, misleći i uobličujući. Duša ima u sebi osjećaj da joj netko govori 'Ja tebe ljubim'. Sv. Ivan uči da to ljudski duh potpomognut Božjim duhom, tako da govore sam od sebe poput treće osobe. To je jedna sposobnost ljudskog duha da takve riječi oblikuje, a ima osjećaj da joj netko drugi ili treći govori izvan nje. Sv. Ivan od Križa savjetuje da se izbjegava ili odbaci sve što dolazi tim putem (U str. 117), više je razloga za to:

1. Duši se nameće da počne precjenjivati sebe misleći da je to od Boga. To je zamka u koju uglavnom svi padnu koji kušaju te fenomene. Počne duša sebe previše cijeniti.

2. Da se duša oslobodi od napora i opasnosti kojima se u tome nalazi. Kako ćemo to prepoznati? Kada te riječi dolaze od razumskog svijetla, ne prate ih kreposni čini i volja ostaje suha, kada je to čisto ljudsko nema poticaja na krepost. Nema žara ljubavi prema Bogu. Nešto je teže spoznati kada ti govori dolaze od **zloga duha**, on uvijek potiče na **oholost**. Ljudi se ohole jer misle da zbog tih fenomena su bilo kakvi, svetiji ili bilo što.

Formalne riječi ili imaginativni govor koji Bog pobuđuje u duši posredstvom nutarnjih misli ili neposredno djelujući na maštu. Oni više djeluju na maštu. Ovaj govor ne spada u bliže sredstvo općenja s Bogom. Kod formalnog govora Bog na narav način bez vanjskih sjetila predstavlja duši mnoge stvari. Jasni su i razgovijetni. Duša čuje ovo ili ono jednu riječ iza druge.

Stvarni nagovori ili bitne riječi (bitna komunikacija), ovdje veće teže ulazi zli duh, to je ono što Terezija govori u ovim odajama, na što se ona osvrće. Duša je u VI. odajama jako blizu svome Zaručniku i nekada čuje iz najdubljih nutrina, to je govor bez riječi, nisu susljedne riječi (Ja tebe ljubim.). Odjedanput prosine ta misao bez da čuješ bilo koje riječi, iz najdubljih dubina duše.

Odmah su učinkoviti ako su od Boga, te riječi čuješ, čine ono što Bog želi u duši učiniti. Moraš se obratiti, može biti taj poticaj iz najdubljih dubina duše. Dok duša primijeti što se to u njoj događa, taj Božji poticaj već u njoj učini ono što Bog hoće da učini. Takve riječi dolaze od Boga i Njegova riječ je moćna i može proizvesti ono što kaže. (Ž 25, 1)

Savjeti svetaca vezanih uz ove nutarnje govore: Sv. Ivan od Križa potpuno to odbacuje i govori da su to fenomeni na koje se ne treba obazirati. Sv. Terezija Avilska je više sklona prihvaćanju, ali samo ovih bitnih komunikacija

Zašto? Ne postoji nikada potpuna sigurnost da su ti mistični fenomeni od Boga. Mogu biti od Boga, đavla ili duha ljudskoga kao takvoga. Ako su od Boga oni već u trenutku u kojem se događa fenomen, čini u duši ono što Bog hoće. Sveci se nisu nikada pozivali na to. Bilo koja osoba koja nastupa da njoj Bog kaže da netko nešto treba činiti, to je siguran znak da to ne potječe od autentičnog duhovnog puta i to nisu oni stupnjevi duha o kojima sveci govore, to su skroz neke druge stvari, to su fenomeni u kojima se oni silno varaju. Bl. Terezija iz Kalkute je imala mistični doživljaj da Krist od nje to hoće, ali kada je Papi pisala nije rekla „ meni je Krist rekao to i to ... “ Sveci ne idu tim putem. Ona je napisala pismo, pa ako Krist hoće onda će tako biti, ako neće onda je to Njegov problem. Tako to ide. Sveci se ne pozivaju na te mistične fenomene kao neki autoritet.

Držanje duše prema tim izvanrednim milostima

Veliki mističari svi jednoglasno uče, da te izvanredne Božje darove ne treba ni željeti, niti za njih moliti, te da to ni nisu potrebna sredstva, da bi došlo do božanskog sjedinjenja. Što više, katkada mogu biti, zbog naših loših i nepročišćenih težnja, prije zapreke do li pomoć za božanske sjedinjenje. To posebno pokazuje sv. Ivan od Križa: on tvrdi, da ta želja za privatnim objavama odnosi duši čistoću vjere, razvija opasnu znatiželju, koja je izvor obmanama, zaokuplja razum ispraznim utvarama, često pokazuje nedostatak poniznosti i nedostatak podložnosti Našem Spasitelju, koji nam je po javnoj objavi dao i objavio sve, što nam je potrebno, da nas vodi u nebo.

On odvažno opominje i protiv onih duhovnih vođa, koji nerazborito ugađaju toj želji svojih podložnika za viđenjima. *"Oni im daju poticaj, veli on, da se na ovaj ili onaj način bave tim viđenjima, a to im onda smeta, da žive čistim i savršenim duhom vjere. Oni ih ne izgrađuju i ne jačaju više u vjeri, nego se daju na duge razgovore o tim viđenjima. Na taj im način daju razumjeti, da im se to sviđa i da do toga mnogo drže. Isto tako rade i te duše. Tada te duše, pod utjecajem njihovih utisaka, više ne nadahnjuje vjera i više se ne otkidaju, i ne oslobađaju od tih osjetilnih stvari... Gdje je tu poniznost te duše, od vremena, kad ona misli, da je to nešto dobro, i utvara si što više, da Bog čini od nje posebni slučaj?... Kako se ti ispovjednici nalaze pred osobama, koje su predmet božanskih objava, oni ih iskorišćuju, moleći ih, da bi bile dobre, da budu posrednice, da Bog dade, da upoznaju ovo ili ono, za njih same ili za druge. Te su osobe tada dosta nespretni, da preuzmu tu zadaću... Istina je u tom, da se to ne sviđa Bogu, i da On toga nikako ne želi". (U II, 16.)*

Uostalom, u tim viđenjima ima mnogo halucinacija, obmana. I eto, upravo je zato potrebno dati pravila, po kojima ćemo razlikovati ona prava od lažnih.

Pravila za razlikovanje objava

Da bismo mogli dobra razlikovati prave objave, i da bismo znali prepoznati ljudski udio, koji se tu može uvući, važno je iznijeti pravila, koliko samo moguće točnije, ta se pravila odnose: a) na osobu, koja prima objave; b) na predmet, na koji se one odnose; c) na učinke, koje one izvode i d) na znakove, koji ih prate.

Pravila, koja se odnose na OSOBU, koja prima objave

Bog bez sumnje može davati objave svakome, kome hoće, pa i grešnicima. Ali redovito On daje objave samo gorljivim i svetim osobama, i to, kad su se već uzdigle do mističkog, stupnja

sjedinjenja s Bogom. Osim toga je potrebno - pa i za tumačenje pravih objava - poznavati svojstva i nedostatke osoba, koje drže, da dobivaju objave. A radi toga je potrebno proučavati njihova naravna i nadnaravna svojstva.

Naravna svojstva tih osoba: Obzirom na temperament, jesu li to dobro uravnotežene osobe ili ih je zahvatila psiho-nervoza ili histerija? Svakako je očito, da u ovom drugom slučaju treba smatrati sumnjivim objave, za koje tvrde, da su ih imali, jer takvi temperamenti lako podliježu halucinaciji.

Obzirom na razumno djelovanje, radi li se o osobi zdravog suda, pravilnog rasuđivanja ili o osobi, koja ima previše živu maštu spojenu s pretjeranom osjetljivošću? Nadalje: radi li se o učenoj osobi ili neučenoj? - Od koga je primio svoju naobrazbu? - Nije li joj razum oslabio kakvom bolešću, dugim postovima?

Obzirom na moralnost, je li osoba posve iskrena ili ima naviku da "zaokružuje" istinu, a katkada čak da i izmišlja? Je li, mirnog ili raspaljivog karaktera?

Rješenje ovih pitanja ne će nesumnjivo odmah dokazati, da li ima objavi mjesta ili nema, ali će mnogo doprinijeti, da se prosudi vrijednost svjedočanstva, koje nam ti "vidovnjaci" daju.

Što se tiče nadnaravnih svojstava valja ispitati, da li osoba ima čvrste i prokušane kreposti, isprobane kroz dulje vrijeme ili samo neki više ili manje osjećajan žar. Da li je iskreno i duboko ponizna, ili se naprotiv voli isticati, pripovijedati svuda i svakome o svojim duhovnim darovima. Prava je poniznost kamen kušnje za svetost, pa ako poniznosti nema, tada je to vrlo loši znak. Upoznaje li ona svoga duhovnog vođu s tim objavama, mjesto da ih pripovijeda drugim osobama, i drži li se poslušno njegovih savjeta.

Da li je već prošla pasivne kušnje i prve stupnjeve kontemplacije? Napose, ima li zanošenja u njezinom životu, to jest, vježba li se u krepostima u herojskom stupnju: općenito naime govoreći, Bog ta viđenja ostavlja za savršene duše.

Dobro zapamtimo, da posjedovanje svih tih svojstava još ne dokazuje da se doista radi o objavama, nego su po tim svojstvima izjave vidovnjaka samo vjerojatnije. A ako ih nema - iako to ne dokazuje da nema ni objava - njihovo je svjedočanstvo malo vjerojatno.

Osim toga, ovako postavljena: načela će nam omogućiti lakše otkriti lašce i one, koji si umišljaju, da imaju viđenja. Ima ih naime, koji iz oholosti, ili iz želje, da nešto znače, hotimično glume zanose i viđenja. Drugi opet - i to brojniji - padaju u obmanu radi svoje prebujne mašte, i svoje vlastite misli uzimaju kao viđenja i nutarnje riječi.

Pravila obzirom na PREDMET objave

Osobitu pažnju valja posvetiti baš tome: jer neumoljivo treba odbaciti svaku objavu, koja se protivi vjeri i ćudoređu, prema jednodušnoj nauci Otaca, koja se temelji na onim riječima sv. Pavla: "Ali, ako i mi, ili anđeo s neba navijesti vam evanđelje drukčije, nego što vam navijestismo, neka bude proklet" . Bog ne može sam sebi proturječiti, niti objavljivati stvari protivne onome, što nas po svojoj Crkvi uči. Iz toga slijede neka pravila, koja iznosimo:

Treba smatrati lažnom svaku onu privatnu objavu, koja nije u skladu s kojom vjerskom istinom: takve su na primjer navodne objave duhova, koji niječu više naših vjerskih istina, na primjer vječnost paklenih muka. Isto tako se imaju smatrati lažnima, ako se protive jednodušnom učenju bogoslova i Otaca, jer njihovom jednoglasno učenje predstavlja jedan oblik redovitog crkvenog učiteljstva.

Radi li se o kakvom spornom pitanju među samim teolozima, treba sumnjati u svaku objavu, koja bi išla za tim, da riješi poteškoću i tako na primjer prekinula spor među tomistima i molinistima: Bog se naime ne običaje izjašnjavati u pitanjima ove vrste.

Treba odbaciti kao lažno i svako viđenje, koje bi se protivilo zakonima kršćanskog morala ili čednosti: na primjer ukazivanje ljudskih oblika bez odijela, čuti kakav trivijalni ili nepristojni razgovor, minuciozno i detaljno opisivanje besramnih mana, koje nužno vrijeđaju stidljivost. Bog,

koji objavljuje nešto samo radi dobra duša, očito ne može biti začetnik takvih objava, koje po svojoj naravi nose duše u zlo.

Prema tom istom načelu, sumnjiva su i sva ona ukazanja, u kojima nema dostojanstva, suzdržljivosti, a napose ona, koja u sebi imaju što smiješnoga. Upravo to posljednje je tipični znak ljudskih ili đavolskih patvorina: takva su na primjer bila ukazivanja na groblju svetog Medarda. Ne može se dopustiti, da dolaze od Boga ni zahtjevi, koje nije moguće ostvariti. Bog ne traži, što je nemoguće.

Pravila obzirom na UČINKE, koji slijede iz objava

Stablo prosuđujemo po plodovima. Tako možemo i objave prosuđivati prema učincima, koje izvode u duši. Prema sv. Ignaciju i sv. Tereziji, božansko viđenje budi u duši najprije čuvstvo čuđenja i straha, spoznaju vlastite bijede i ništavila, a zatim dolazi duboki osjećaj trajnog mira, radosti i sigurnosti. Sasvim je obratno s viđenjima s đavolske strane. Ona najprije u duši bude veselje potajnu oholost, brzo iza toga nastaje nemir, žalost, klonulost: na taj način đavao upropašćuje dušu.

Prave objave učvršćuju dušu u krepostima: poniznosti, poslušnosti, strpljivosti, slaganja s voljom Božjom; lažne opet rađaju ohološću, preuzetnošću i neposlušnošću.

Poslušajmo, što veli sv. Terezija: *"Ova milost Gospodnja nosi sa sobom najveći stid i poniznost. Da je to potjecalo od zloduha, bilo bi sve protivno. Ona spoznaje razgovjetno, da joj je tu stvar dao sam Bog, jer čovječja vještina ne bi bila dosta, da to osjeća. I zato ne može nikako misliti, da je to njezino dobro, nego dar iz ruke Božje... Ove opisane učinke, koji se pokazuju na duši, može zamijetiti na sebi svaka od vas, koju Gospodin povede ovim putem. A iz toga može upoznati, da to nije prevara (nečastivoga) ni puko utvaranje. Kako rekoh, kad bi tu djelovao zloduh, držim, da ne bi moglo toliko trajati niti duši činiti tako veliku korist, niti joj podavati toliki unutarnji mir. Nije to zloduhov običaj, a sve kad bi htio ne bi, onako zao kako jest, mogao činiti tolikoga dobra."* (Z VI, 8,5)

Ovdje se nameće pitanje, da li je dopušteno tražiti znakove kao potvrdu za privatne objave. Radi li se o važnoj stvari, tada je to slobodno, ali dakako ponizno i uvjetno (ako Bog hoće); Bog naime nije dužan činiti čudesa, da bi dokazao istinitost tih viđenja.

Ako čovjek Boga za to moli, dobro je, da Mu prepusti na volju. Dobri je župnik iz Lurda tražio u znak ukazanja, da procvate jedna divlja ruža u po zime. Taj znak nije bio dan, ali je Bezgrješna Djeвица dala, da izbije čudesno vrelo, koje je imalo liječiti tijela i duše. Kad je utvrđeno čudo, koje se tražilo, kao i činjenica, da je ono baš u vezi s ukazanjem, onda je to dovoljan dokaz, koji nam pruža povoljno uvjerenje.

Pravila za razlikovanje lažnog od istinitog kod privatnih objava

Izvjesna objava može biti istinita u svom temelju, i u isto vrijeme izmiješana s nekim zabludama. Bog ne čini čudesa bez razloga i ne popravlja predrasude ili zablude, koje se mogu naći u razumu onih, koji imaju viđenja. Bog naime ima u vidu njihovo duhovno dobro, a ne njihovu intelektualnu izgradnju. To ćemo bolje razumjeti, kad budemo obrađivali glavne uzroke zabludama, koje susrećemo u nekim privatnim objavama.

Prvi je uzrok u tome što se često miješa ljudska djelatnost s nadnaravnom Božjom djelatnošću, napose, ako čovjek ima živu maštu i razum. Tako nalazimo u privatnim objavama zablude onoga vremena u pogledu fizičkih i povijesnih nauka. Sv. Franciska Rimska tvrdi, da je vidjela kristalno nebo između zvjezdanog neba i neba blaženih i pripisuje plavu boju nebeskog svoda zvjezdanom nebu. Marija Agredska tvrdi da znade iz objavljenja, da se jedanaest nebesa s poštovanjem otvorilo za Riječ, koja je silazila s neba, da se utjelovi.

Nalazimo tu, u tim objavama, često i predrasude, misli ili sisteme duhovnih vođa onih osoba, koje su imale viđenje. Prema vjerovanju svojih duhovnih vođa, sveta je Koleta vjerovala, da je

vidjela, da se sv. Ana tri puta udala, i kako joj dolaze u posjet sa svojom brojnom obitelji. Katkada sveti dominikanci ili franjevci govore, u svojim viđenjima, u skladu s posebnim sustavom učenja svoga Reda.

Objave su katkada protkane i povijesnim zabludama. Bog ne običaje objavljivati pojedinosti o životu Našega Spasitelja ili Blažene Djevice Marije, kad te objave nemaju nikakve veće vrijednosti za pobožnost. A neke osobe, koje su imale viđenja, miješaju svoja pobožna razmatranja s objavama, pa donose pojedinosti, brojke, datume, koji se ne slažu s povjesnim dokumentima i ostalim objavama. Tako su na primjer u različitim prikazima o Muci, mnoge male pojedinosti, o kojima se govori u viđenjima, protuslovne, na primjer, broj udaraca, koji je Isus primio prilikom bičevanja, ili detalj da li je svaka od Isusovih nogu bila posebno pribijena na križ ili obje skupa.

Božanske se objave može i loše tumačiti. Tako na primjer, kad je sv. Ivana Arška pitala, da joj Gospodin objavi, da li će biti spaljena, glas joj odgovori, da se preda u ruke Našem Spasitelju, da će je On pomoći i da će biti oslobođena velikom pobjedom. Ona je mislila, da ta pobjeda znači njezino oslobođenje iz zatvora. A u stvari to je bilo njezino mučeništvo i njezin ulazak u nebo.

Sveti je Norbert izjavio, da znade iz objavljenja, i to sigurno, da će antikrist doći u vrijeme "sadašnjeg pokoljenja" (12. stoljeće). Nakon što ga je sv. Bernard natjerao u škripac, rekao je, da barem ne će umrijeti, dok ne bude vidio opći progon Crkve.

Sveti je Vinko Fererski objavio opći sud, kao da je blizu i činilo se, da je čudesima potvrđivao to svoje proročanstvo.

Neku objavu može baš onaj, koji ju je doživio, izvrnuti u času, kad je želi rastumačiti, a još je češće mogu izvrnuti njegovi tumači. Sveta je Brigita sama priznala, da je katkada retuširala svoja objavljenja, da bi ih bolje rastumačila. Takva tumačenja nisu uvijek izuzeta od zabluda. Danas se priznaje, da su djela, koje su napisale objavljenja Mariji Agreda. Katarini Emmerick i Mariji Lataste, retuširana toliko, da je to teško odrediti izvornu objavu. Iz svih navedenih razloga, nikada nije dosta mudrosti i opreznosti u ispitivanju privatnih objava.

Zaključak: Kako se treba vladati u pitanju privatnih objava

Ne možemo učiniti bolje, nego da nasljedujemo mudru opreznost Crkve i Svetaca. A Crkva ne usvaja objava, dok nisu dobro i valjano utvrđena, pa i onda ih ne predlaže na vjerovanje vjernika. Što više, i onda, kada se radi o ustanovljenju kakvog blagdana ili kakve vanjske ustanove, ona čeka kroz dugo godina, da se izjasni i odlučuje se tek, kada je stvar zrelo promotrila i u samoj sebi i u njezinu odnosu prema Dogmatici i Liturgiji.

Tako je na primjer sv. Julijana iz Liegea, božja izabranica za ustanovljenje blagdana presvetog Sakramenta, obznanila svoje nacрте teozozima a tek 22 godine nakon svojih prvih viđenja; 16 godina iza toga je biskup iz Liegea uveo taj blagdan u svoju biskupiju, a 6 godina iza smrti blaženice uveo ga je papa Urban IV. u cijelu Crkvu godine 1264. Tako je isto i blagdan presvetog Srca Isusova odobren mnogo godina nakon objave sv. Mariji Margareti i s razloga, koji su posve neovisni o samim objavama. Iz toga slijedi za nas pouka, kojom se moramo okoristiti:

Ne smijemo proglasiti sa sigurnošću, da se doista radi o nekoj privatnoj objavi sve dotle dok ne bude zato uvjerljivih dokaza, a te je dokaze, koji se traže, ukratko iznio papa Benedikt XIV. u svojoj knjizi o kanonizacijama. Općenito, nikada se ne smijemo zadovoljiti samo s jednim dokazom, nego ćemo zahtijevati više. I ispitivat ćemo, da li jedan drugog nadopunjuju, da li se međusobno slažu i da li jedan drugoga potvrđuju. Što ih bude više, i sigurnost je veća.

Kad koji duhovni vođa postane uvjeren, da se doista radi o objavama, tada će paziti, da ne pokaže svoje divljenje: to bi moglo djelovati na onog koji doživljuje viđenja tako, da ih neposredno promatra kao istinite, a možda da se i uzoholio. On naprotiv mora pokazati, da su sve te stvari mnogo manje važne, nego vježbanje u krepostima, da je lako moguća obmana, da prema, tome treba biti jako oprezan i obziran i na koncu, da ih prije treba odbaciti, nego li prihvatiti.

Takvo pravilo postavljaju sveci. Evo, što o tom piše sv. Terezija: *"A treba se bojati vazda kod bolesnih i zdravih, dok se ne upozna duh, od kojega dolaze te stvari. Zato i kažem, da se najbolje*

toga riješiti ispočetka. Jer ako je Duh Božji od kojega to potječe, više pomaže da duša napreduje i više raste, kad se iskušava. Tako je to. Ali ne treba mnogo stiskati i uznemirivati duše jer ona zbilja ne može više". (Z VI, 3.3)

Sveti je Ivan od Križa još odlučniji. Nakon što je nabrojio šest glavnih znakova, koji ukazuju, da sigurno ne prihvatimo objave, nadodaje: *"Đavlu nije ništa draže od duše, koja traži objave i koja ih želi. To znači pokazati mu svu lakoću, da nam natukne zablude i da nam oslabi vjeru i time se duša često izlaže kojekakvim ludorijama i jakim napastima". (U I,10).*

Ipak mora duhovni vođa blago postupati s dušama, koje drže, da imaju, objave. Upravo će time steći njihovo povjerenje i moći će s više uspjeha doznati sve pojedinosti, koje će im omogućiti, da nakon zrelog razmišljanja donese sud. A ako su u obmani, imat će time pred njima samo više ugleda, da ih rasvijetli i da ih privede k istini.

Ovako savjetuje sv. Ivan od Križa, koji je vrlo strog prema objavama: *"Strogo smo naglasili, da je potrebno odreći se viđenja i objava, nadodavši, da ispovjednici moraju od toga odvrćati duše, da se s njima ne upuštaju u razgovor o tim stvarima, ali to ne znači, da se moraju pokazati grubi i prezirno odbijati sve njihove izjave, koje im se u toj stvari dadu. Time se zatvaraju vrata svakom povjerenju. Duše se ustežu i zatvaraju same u se, tako da više ništa neće reći, a iz toga može slijediti samo zlo." (U II, 20).*

Radi li se u objavi o nekom utemeljenju ili kakvoj vanjskog zakladi, duhovni će se vođa čuvati, da dušu na to potiče, prije nego li je brižljivo ispitao sve razloge za i protiv u svijetlu nadnaravne mudrosti. Tako su se vladali Sveci. Sveta Terezija, koja je imala tolike objave, ne htjede, da njezini duhovni vođe budu samo pod utjecajem njezinih viđenja u svojim odlukama. Tako na primjer, kad je Spasitelj u objavi od nje zatražio, da osnuje samostan u Avili, ona je ponizno predložila svoj prijedlog na rješenje svome duhovnome vođi, i kako je ovaj oklijevao, ona prihvati poziv svetog Petra Alkantara, sv. Franje Borgija i sv. Ljudevita Bertranda.

Što se tiče samih osoba, koje doživljuju objave, za njih postoji samo jedno pravilo, da svoga duhovnog vođu upoznaju sa svojim objavama i viđenjima i da u svemu ponizno slijede njegove naputke. To je najsigurniji način da ne će zastraniti.

DRUGI MISTIČNI SPOZNAJNI FENOMENI. Radi se o mističnim fenomenima koji su na neki način vezani uz spoznanje a odnose se na posebne sposobnosti i darove koje su neki sveci imali o znanju ili nekim umijećima i umjetnostima.

Čudesno učenje u temeljnim stvarima. Po posebnoj milosti sv. Katarina Sijenska je u jednom času naučila čitati i pisati. Sv. Ruža Limska je kao dijete je isto tako u času naučila pisati prekrasnim rukopisom. Isto se dogodilo i bl. Ozani iz Mantove.

Općenito uliveno znanje: Bl. Gregorio Lopez koji nije studirao po ulivenom znanju imao je široku kulturu i poznao izvrsno je Sveto Pismo, povijest Crkve, duhovnost i vođenje duša, kozmologiju, medicinu, agronomiju... I službenica Božja Marija Agredska je na divljenje mnogih pokazivala široki spektar znanja a da nije studirala te materije.

Uliveno znanje iz nekih područja: Sv. Katarina Aleksnadrijska je po ulivneom znanju bila upućena u duhovnost i filozofiju do te mjere da je diskutirala i nepobitnim argumentima pobijala najučenije ljude svoga doba. Sv. Hildegarda je imala uliveno znanje iz medicine u svom vremenu.

Nadnaravno poznavanje mistične teologije: Sv. Getruda Velika, sv. Katarina Sijenska, sv. Terezija Avilska bez da su bile učene u svojim djelima izvrsno izlažu najsloženiji nauk mistične teologije.

Uliveni dar za neke umjetnosti: Toma Kempenac, Jakopone iz Todija, sv. Franjo Asiški su spjevali neke od najljepših duhovnih himana i pjesama. Bl. Anđelko iz Fiesole je dobio uliveni dar za arhitekturu i kiparstvo, sv. Cecilija i sv. Katarina iz Bolonje za slikarstvo i glazbu, sv. Vinko Fererski za govorništvo.

2. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI AFEKTIVNE NARAVI

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na voljnu dimenziju ljudskoga bića, pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Ovdje spadaju: ekstaze i plameni ljubavi.

EKSTAZE. Kako se razvija kontemplativna molitva tako sve više i dublje zahvaća duševne moći. Kod molitve počinka je zarobljena volja (srce), kod molitve sjedinjenja još i razum, a kod molitve zanosa ili ekstaze čak i vanjske moći, naša sjetilna spoznaja. Duša je tako uronjena u Boga da zaboravlja, ne vidi i ne osjeća vanjski svijet. Živi u zanosu, extazi, neosjetljiva je za pojavni svijet. Tijelo je nepomično, oči ukočene i uperene prema jednoj točki, disanje usporeno, sjetila obamrla. Kao da nije kadro izdržati duševni ushit, ljudsko tijelo klone i zamre. Kao da se duša vraća svojoj suštinskoj jednostavnosti, nespriječena okovima tijela. Extaza je neposredni susret dvaju duhova, božanskoga i ljudskoga. Duhovna opojnost.

Extaze se ne mogu postići nikakvim naporom, vježbom ili tehnikom. Nisu nikada same sebi svrhom, vode do bržeg sjedinjenja s Bogom. Doživljuju ih samo osobe visoke duhovnosti i moralnosti, asketski savršene. Mogu nastupiti postupno i polako, ali isto tako naglo i nenadano. Zanesenome izgleda kao da je uznesen na nebesa. Extazu redovito prati radost i blaženstvo, ali nerijetko i bolni trzaji čitave duše, na koju se još jednom spušta "noć duha" (oratio extatica crucifigens, nox spiritus). To je definitivno čišćenje koje može potrajati godinama a sam molitva zanosa obično ne traje duži vremenski period. Duhovne zaruke su Božje obećanje duši da će se jednoga dana s njom sjediniti.

Ovo sjedinjenje dolazi do izražaja u dva oblika: ugodnom i bolnom obliku. Zanosno sjedinjenje ne uključuje u sebi nužno pojavu leviacije (uzdizanja), o kojoj ćemo govoriti u slijedećem poglavlju, nego samo obustavljanje djelovanja osjetila, što je značajka ovog sjedinjenja. Ovo je sjedinjenje prema tome još potpunije, nego dva pređašnja, jer ono sadržava, osim sastavnih dijelova, koji su vlastiti za ona dva, obustavljene djelovanja vanjskih osjetila.

Dva sastavna dijela sačinjavaju to sjedinjenje uronjenje duše u Bogu i obustavljanje djelovanja osjetila. Budući da je sva duša posve uronjena u Boga i vanjska sjetila izgledaju kao da su prikovana uza Boga ili uz predmet, koji On pokazuje.

Uronjavanje u Boga ima svoja dva glavna razloga, divljenje i ljubav, kako to vrlo lijepo tumači sv. Franjo Saleški. (O Božjoj ljubavi, VII, 4 -6)

„Divljenje nastaje u nama, kad spoznamo kakvu novu istinu, koju prije nismo poznavali, i za koju nismo očekivali, da ćemo je spoznati. Ako je još uz ovu novu istinu koju spoznajemo, povezana ljepota i dobrota. divljenje koje iz toga nastaje, je vrlo ugodno. Kad se svidi Bogu i božanskoj dobroti, da našem razumu udijeli neko posebno svijetlo pomoću kojega razum promatra božanske tajne na neki izvanredni i jasnije objavljeni način, tada se razum - videći u njemu više ljepote, nego je mogao i misliti divi. A divljenje ugodnim stvarima vezuje i čvrsto spaja razum uz predmet kojem se divimo: koliko zbog divne ljepote koju mu Bog otkriva toliko i zbog novosti te ljepote, i zato što se razum ne može dosta nasititi gledanjem stvari, koju nije vidio i koja je tako ugodna za gledanje”.

Uz divljenje nadolazi i ljubav. "Ta zanosna ljubav ovako djeluje na volju Bog je takne svojom ugodnom čari ljubavi i volja se, koju privlači nebeska li ljubav okreće i teži k Bogu kao što se igla, taknuta magnetom okreće i usmjeruje prema polu zaboravljajući na sebe radi svoga neosjetilnog stanja, pa ostavlja sve svoje zemaljske sklonosti, ulazeći na taj način u neki zanos ne od spoznaje nego od veselja ne od divljenja nego od ljubavi, ne od znanja, nego od iskustva; ne od gledanja nego od užitka i slatkoće.“

Uostalom divljenje raste s ljubavi i u, i ljubav s divljenjem:

"Razum katkada zapada u divljenje, gledajući svetu radost koju volja doživljava u svojem zanosu isto kao što se i volja često raduje, gledajući razum u divljenju. Na taj način te dvije sposobnosti jedna drugo priopćuju svoj zanos i ushićenje jer gledanje na ljepotu nam omogućuje, da je ljubimo a ljubav nam pomaže da je gledamo."

Nije prema tome ništa čudno, da duša, koja je tako sva uronjena, u divljenje i ljubav prema Bogu bude, da tako kažemo, sva izvan sebe i usmjerena Njemu. Ako se onaj, koji pusti, da ga zavede strast ljudske ljubavi može dotle zaboraviti, da sve ostavi, da bi se posve dao ljubljenom predmetu, zar je onda čudno, da nas božanska ljubav, koju je sam Bog utisnuo u našu dušu, toliko obuzme, da zaboravljamo na sve da vidimo i ljubimo samo Njega.

PLAMENI LJUBAVI. Ovi mistični fenomeni su se nepobitno očitovali u životima nekih svetaca. Naime snaga i žar Božje ljubavi kojom je bilo zahvaćeno njihovo srce se kao plamen prenosio na okolne osobe i predmete te je uzrokovao toplinu kod njih. To se događalo u različitim stupnjevima.

Kao jednostavna nutarnja toplina. Naime nakon izlivanja Božje ljubavi u srce toplina se širila i prenosila na cijeli organizam. Sv. Brigita je nakon takvih mističnih izlivanja ljubavi tako osjeća toplinu u cijelome tijelu da nije osjećala ništa od velike hladnoće koja je zahvatila Švedsku te zime. Sv. Vencislav kada je noću po snijegu pohađao Presveto u Crkvi prigodom tih izlivanja Božje ljubavi, iza njega se širila takva toplina da poslužitelj koji ga je pratio kad bi stavljao svoju nogu u tragove koji su ostajali iza sveca uopće nije osjećao hladnoću.

Jaki žar i vrućina. Sv. Stanislav Kostka je prilikom doživljaja i izlivanja Božje ljubavi u svoje srce na tijelo u predjelu srca stavljao obloga namočene mrzлом vodom da ublaži žar i vrućinu koju je osjećao. Sv. Petar Alkantarski iz istog razloga nije mogao podnijeti toplinu koja se iz njegova srca širila u ćeliji da je trčao van na zimu da se malo ohladi. Sv. Katarina Đenovska nije mogla približiti ruku svome srcu a da ne osjeti nepodnošljiv žar na ruci.

Izvanjska opeklina i paljenje. Sv. Pavao od Križa je više puta doživio da nakon takvih izlivanja ljubavi u svome srcu da je lanena tunika koju je nosio na sebi bila opaljena u predjelu srca. Isto se dogodilo i sa odjećom i habitom koji je nosila sv. Gema Galgani tijekom njenih mističnih doživljaja Božje ljubavi. Bl. Nikola Factor kada više nije mogao plodnosti žar Božje ljubavi se usred zime bacio i kadu mrzle vode a u njegovu procesu za kanonizaciju ostalo je zapisano da se voda u koju se bacio u brzo jako zagrijala.

3. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI KOJI SE ODOSE NA TIJESNOST

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na psiho tjelesnu dimenziju ljudskoga bića pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Pod time se imenom razumijevaju pojave, koje djeluju istovremeno i na dušu i na tijelo. Ovdje spadaju: stigmatе, krvave suze i znoj, obnova i razmjena srdaca, trajni ili duži post, nespavanje, gipkost, bilokacija, levitacija, tankoća, širenje svijetla, širenje mirisa.

LEVIJACIJE, UZDIZANJA, LEBDENJE U ZRAKU. Lebdenje je pojava, koja se sastoji u tome, da se tijelo nalazi uzdignuto iznad zemlje i da se u tom položaju neko vrijeme zadrži bez ikakvog prirodnog oslonca. Nazivamo to lebdećim zanosom. Katkada tijelo poleti u velike visine to je onda zanosni let. A za druge se opet čini da trče brzo ne dotičući zemlju: to je zanosni hod. O mnogobrojnim lebđenjima čitamo u životu više svetaca. Tako na primjer ove mistične fenomene nalazimo u životu sv. Pavla od Križa, sv. Filipa Nerija, sv. Stjepana, mađarskog kralja, sv. Josipa Copertino, sv. Petra d' Alcantara, sv. Franju Ksaverskog, sv. Ljudevita Montfoskoga. Jedno od najčudesnijih lebđenja je ono sv. Josipa Copertina, koji, vidjevši jednoga dana radnike kako se teško muče, da uzdignu vrlo teški misijski križ, svetac bijaše uzdignut zgrabi križ za sami vrh i usadi ga bez ikakve muke u rupu, koja je za to bila iskopana.

Toj je pojavi slična i jedna: druga, a to je izvanredna težina, koja se očituje time, da nekoga nije moguće podignuti ni uz veliku silu.

ŠIRENJE SVIJETLA. Zanos katkada prati širenje svijeta. To je neki puta svijetla aureola, koja ovija čelo, a ponekada je opet cijelo tijelo obasjano svjetlošću. Ovaj fenomen je zabilježen i u Bibliji, s lica Mojsija kad se vraćao s brda Sinaja izbijala je svijetlost a i u životu brojnih svetaca kao na primjer kod sv. Ljudevita Beltranda, sv. Igancija Loyoskoga, sv. Franje Paulskoga, sv. Franje Saleškoga, sv. Ivana Vianneya. To je jedan od najraširenijih fenomena među svetačkom mističnom literaturom. Jednom zgodom kad je sv. Ljudevit Montforsi propovijedao svijetao oblak je potpuno obavio njegovo lice da slušatelji nisu više mogli razabrati njegovo lice nego su samo čuli njegov glas koji govori iz tog oblaka.

U biti radi se o nekom vanjskom izaravanju sjedinjenja i preobraženja duše u Boga.

ŠIRENJE MIRISA. Katkada Bog dopušta, da se iz tijela Svetaca, za vrijeme njihova života, bilo iza njihove smrti, širi miris, koji na neki način slikovito prikazuje dobar i ugodni miris Bogu dragih kreposti, u kojima su se dotični sveci vježbali. Tako se iz rana sv. Franje Asiškog širio neki ugodni miris. Kad je umrla sv. Terezija, voda u kojoj su joj prali tijelo, ostala je mirisna. Kroz devet mjeseci se neki čudesni miris širio od njezina groba, a kad su je iskopali, njezinim je udovima teklo neko dragocjeno, mirisno ulje. Slični fenomeni su zabilježeni u životu sv. Ludovina, sv. Katarine de Ricci, sv. Gerarda Maicalla, sv. Franje Paulskoga, sv. Geme Galgani, sv. patera Pija.

DUGI POSTOVI. Ima svetaca, posebno među stigmatiziranima, koji su živjeli i više godina ne uzimajući nikakve druge hrane, osim sv. Pricesti. Dr. Imbert-Goubeyre nabraja posebno, neke naročite slučajeve: "Blažena Anđela de Foligno živjela je 12 godina ne uzimajući nikakve hrane, sveta Katarina Sijenska oko 8 godina, blažena Elizabeta de Rente više od 15 godina, sveta Lidvina 18 godina, Blažena Katarina de Racconigi 10 godina, Rosa Andriani 28 godina, Ljudevita Lateau, 14 godina".

NESPAVANJE. Treba spomenuti i pojavu nespavanja kod nekih svetaca. Sv. Macarije iz Aleksandrije je proveo 20 godina bez spavanja, bl. Augeda de la Cruz je provela 8 zadnjih godina bez sna, sv. Koleta je spavala samo 1 sat tjedno, Tako je sv. Petar Alcantara, kroz 40 godina, spavao svaku noć samo sat i po. Sveta Katarina, de Ricci je spavala samo jedan sat na tjedan. Sv. Pater Pio je spavao manje od 10 sati godišnje.

TANKOĆA. Ovaj mistični fenomen se sastoji u prolazu jednog tijela kroz drugu materiju. Ovo čudo se dogodilo u Novom zavjetu kad je Isus ulazio kroz zatvorena vrata u sobu gdje su bili okupljeni apostoli. I u svetačkoj tradiciji iako rijetko su se događali slični mistični fenomeni. Najpoznatiji je slučaj bl. Raimonda iz Penaforteja koji je ušao u svoj samostan u Barceloni prošavši kroz zatvorena i zaključana vrata.

GIPKOST. Ovaj mistični fenomen se sastoji u tome da osoba bude tjelesno prenesena skoro trenutačno iz nekoga mjesta u drugo. U Novom Zavjetu čitamo kako je đakon Filip bio prenešen nakon što je poučio i krstio eunuca etiopske kraljice (Dj 8, 39). I u povijesti svetačke tradicije nalazimo na slične događaje. Sv. Terezija Avilska kaže da joj se jednom zgodom ukazao sv. Petar Alkantarski iako je tada živio jako daleko. Sv. Filip Neri je to iskustvo više puta zaživio u svome životu. Sv. Antun Padovanski je put od više tisuća kilometara od Padove do Lisabona prošao u jednoj noći, i slijedeće se noći vratio u Padovu. U životu sv. Martina de Porres su se događali slični mistični fenomeni.

BILOKACIJA. Ovo je jedan od naj iznenađujući vanrednih mističnih fenomena koji se može objasniti samo čudom Božjim. Bilokacija je istovremena prisutnost iste osobe na dva različita mjesta neki puta i jako udaljena. Brojna su svjedočanstva iz život svetaca o ovom mističnom fenomenu. Nalazimo ga u životu sv. Franje Asiškoga, sv. Antuna Padovanskoga, sv. Ludovina, sv. Martina de Porresa, sv. Josipa iz Kopertina, sv. Ljudevita Montfoskoga. Među najpoznatijim

bilokacijama u povijesti svetačke tradicije spadaju one sv. Klementa pape i sv. Alfonsa Luguorija. Sv. Klementa pape, dok je slavio misu u Rimu u jednom trenutku narodu je izgledalo kao da je zaspao i ostao je u tom stanju. Nakon 3 sata je došao sebi i kazao svima okupljenima da je po nalogu sv. Petra bio otišao u Pisu kako bi posvetio crkvu baš u čast sv. Petra. I uistinu sveti papa je istovremeno bio i u Pisi i u Rimu gdje ga je moglo vidjeti mnoštvo ljudi.

Za sv. Alfonsa Luguorije je ostalo zapisano u njegovu procesu za kanonizaciju da je 21. 9. 1774. dok je kao biskup bio u mjestu Arinezu kao pao u san. U tom je stanju ostao dva dana, a kad je došao sebi kazao je da je bio uz papu Klemneta XIV koji je bio na umoru. I uistinu ista čas kaj je sv. Alfons došao sebi papa je bio umro u Rimu.

OBNOVA I RAZMJENA SRDACA. Povijest mistične tradicije poznaje još čudnovatije fenomene, a među njih svakako spada obnova i razmjena srdaca. Ovaj fenomen se sastoji od mistične razmjene srdaca – izgleda i u fizičkom smislu – između osobe koja to doživljava i druge osobe, najčešće Isusa Krista, ili na drugi način do događa se istovremena prisutnost Srca Isusova u Srcu mističara.

Ovo iskustvo su imali brojni sveci među njima se na poseban način ističu sv. Gertruda Velika, sv. Ludgarda, sv. Marija Magdalena de Pazzi, sv. Katarina de Ricci, sv. Ivana di Valois, sv. Margareta Marija Alacoque, sv. Mihael de Sanctis, bl. Osana iz Mantove, bl. Katarina iz Racconigli, bl. Agneza Lnageac.

Među najpoznatijim je svako razmjene srdaca koju je doživjela sv. Katarina Sijenska koju njezin ispovjednik bl. Raimondo de Capua ovako opisuje: „Jednoga dana Katarina je bila u kapelici otaca dominikanaca u Sijeni kad je pala u ekstazu. Kad se povratila iz ekstaze podigla se kako bi se vratila u svoj samostan. U jednom trenutku je obavi neka nebeska svijetlost i u svijetlu se ukazao Isus koji je držao u ruci rumeno i svijetlo ljudsko srce joj se približio i s lijeve strane tijela joj je otvorio grudi i unio u njeno tijelo srce koje držao u ruci govoreći: *Predraga kćeri kao što sam prije uzeo tvoje srce sada ti dajem svoje s kojim ćeš od sada uvijek živjeti*. Rekavši to Isus zatvori Katarine grudi a kao znak čuda na tijelu svetice je u predjelu srca na koži ostao trajni ožiljak koji sam vidio kao i njene su sestre“. (*Život br. 180*).

KRVAVE SUZE I ZNOJ. Tijekom ovoga mističnog fenomena krvava tekućina i krv izlaze iz pora na koži, na poseban način onih na licu ili iz očiju kad kao da teku krvave suze. U Novon zavjetu se govori o Isusovom krvavom znoju e Getsemaniju prije muke. (Lk 22,44)

U povijesti svetačke tradicije jako je mali broj svetaca i pobožnih osoba doživio mistični fenomen krvavog znojenja. Ovaj mistični događaj se može naći u životu sv. Lutgarde, bl. Kristine iz Stumblena, službenica Božje Magdalene Moris, Marije Domenike Lazzari, Katarine Putigny.

Još rjeđi je fenomen krvavih suza koji je do sada zabilježen kod Rose Marije Andrijani i Terese Neumann.

STIGMATE. Su jedan od najčudnovatiji psiho fizičkih mističnih fenomena. Ta se pojava sastoji u tome, da se na neki način utisnu svete Spasiteljeve rane na noge, ruke, bok i čelo. One se pojavljuju najedanput, ne uzrokuje ih nikakva vanjska povreda i iz njih povremeno curi zdrava krv. Među teozozima i bibličarima se razvijala diskusija o tome je li apostol Pavao imao vidljive stigmatе ili se radi samo o simboličkom izričaju. Naime on izričito tvrdi: *Ubuduće neka mi nitko ne dodijava jer ja na svome tijelu nosim biljege Isusove*. (Gal, 6,17)

Prvi poznati stigmatizirani čovjek za koga je to povijesno dokazano je sv. Franjo Asiški. U jednom svojem visokom zanosu, na brdu Alverno, 17. rujna 1222., vidje on anđela Serafina, kako mu prikazuje sliku rassetog Isusa i kako mu na tijelo utiskuje svete Rane. Do smrti je sačuvao te rane, odakle je tekla rumena krv. Pokušao je sakriti to čudo, ali nije u tome posve uspio i na dan njegove smrti 11. listopada 1226. godine, čudo postade javnim. Od onda je bilo mnogo takvih slučajeva. Dr. Imbert ih do 1965. godine nabroja 321. Šezdeset i dvije stigmatizirane osobe su kanonizirane. Među najpoznatijim u prošlom stoljeću je svakako sv. pater Pijo.

Izgleda, da je utvrđeno, da stigmatizacija postoji samo kod osoba, koje su na stupnju molitve zanosnog sjedinjenja, i da prije nje prethodi, i da je prati vrlo živo i teško fizičko i moralno trpljenje, po kojem dotična osoba postaje na taj način sličan Isusu, koji trpi. Kad tih muka ne bi bilo, to ne bi bio dobar znak: jer su stigme upravo simbol sjedinjenja s Raspetim božanskim Spasiteljem i učestvovanja u njegovom mučeništvu.

Prema sv. Ivanu od Križa rane ljubavi su „otajstveni utisci ljubavi koji poput raspaljene munje ranjavaju i probadaju dušu, ostavljaju je svu nagriženu plamenom ljubavi“ (S I,17).

Sv. Terezija ovako opisuje to iskustvo: „*Drugi način redovit ove molitve je slijedeći. Radi se o jednoj vrsti rane koja izgleda da je napravljena na duši kao da nam netko strelicom probada dušu ili srce. Doživljava se tako velika bol da duša krikne žaleći se, ali je istovremeno tako slasno da ne želi da nikada prođe... Drugi puta izgleda da se ova rana događa u dubinama duše s koristima još dragocjenijim. Budući da je nemoguće uzrokovati ovo ako ga Bog ne daje isto tako je nemoguće odbaciti ga kada se udostoji udijeliti ga. Radi se o željama tako uzvišenim i gorućim za Bogom da nemam riječi za izraziti to. I kako duša osjeća da ne može uživati u Bogu koliko bi htjela doživi živu odbojnost prema tijelu jer joj izgleda kao zid koji joj priječi da slobodno uživa dobro koje joj izgleda da već posjeduje. I iz toga shvaća veliko zlo Adamova grijeha koji joj je oduzeo slobodu“ (Izvjješća p. Alvarezu V,17-18, vidi i Ž 29,11)*

Neki puta ova rana ljubavi koja je redovito čisto duhovne naravi i nutarnja se pokaže i na van jer probija i fizički srce (trasverbacija srca sv. Terezije) ili jer se pojave rane na rukama i nogama i boku. Ovi vanjski učinka spada u besplatnu milost te ne posvećuje više dušu nego li kad se rane događaju samo u nutrini.

S. Ivanu od Križa uči: „*Vraćajući se na ono što je radio onaj Seraf a njegovo je djelo rana u nutrini duha, kažemo da će se, ako koji put Bog dopusti da u osjete prodre koji učinak koji odgovara unutaranjem ubodu ili rani, rana pokazati izvana, kako se je dogodilo svetom Franji kad mu je, naime, Seraf ranio dušu ljubavlju prema pet rana Isusovih, pojavile su se stigme kao učinak onih ljubavnih rana utisnutih u dušu. Bog redovito ne daje posebnih milosti tijelu a da prije i glavno ne daje duši, i onda koliko je veća slast i sila ljubavi prouzrokovana od rane unutar duha, toliko je veća vanjska bol rane na tijelu; dok raste jedno, raste i drugo. To se događa stoga što je ono, kad su takve duše pročišćene i ukorijenjene u Bogu, što je njihovom raspadljivom tijelu uzrok bolova i patnje, zdravom i jakom duhu slatko i ukusno. Čudesna je stvar osjećati da istodobno raste bol i užitak; a dobro je to iskustio Job u svojim ranama, kad je rekao Gospodinu: Vrativ se k meni mučiš me čudesno*

Da, to što duša uživa toliko više ugodnosti i slasti koliko osjeća boli i muke, zaista je čudesna stvar i odgovara onom obilju dobrote i nježnosti koju Bog čuva za one koji ga se boje. Ali, kad je rana zadana samo u duši, a da se ne pokazuje vani, užitak može biti jači i uzvišeniji. Tijelo je, zaista, duhu na smetnju, pa kad se duhovna dobra podaju također tijelu, ono priteže kočnice i postavlja uzde u usta brzom konju duha, stežući mu veliku živahnost, jer da se on služi svom svojom snagom, uzde bi mogle puknuti. Ali dok još nisu pukle, duh ne dopušta da bude potlačen i da sloboda bude potisnuta, prema izreci Mudraca: Propadljivo tijelo tlači dušu, i ovaj zemaljski šator pritiskuje um bremenit mislima.“ (Plamen ljubavi II, 2-13).

Dakle prema nauci sveca vanjski učinak stigmata je spektakularniji zbog toga vrijedi manje duhovno od onog samo u duhu i nutarnje. Učinci ove rane ljubavi su divni, duša želi da se razbiju okovi tijela i da odleti slobodno Bogu. Jasno vidi da je ova zemlja izgnanstvo i ne shvaća one koji dugo žele živjeti na zemlji. Treba dobro shvatiti ovaj kontemplativni mistični doživljaj rana ljubavi koji je jako posvećujući i razlikovati ga od tjelesnih stigmata koje su besplatna milost i više su spektakularne ali imaju manju duhovnu vrijednost.

Opstojnost je stigmata dokazana tako mnogobrojnim svjedočanstvima, da i sami nevjernici općenito priznaju njihovu opstojnost. Ali oni ih pokušavaju protumačiti na prirodni način. Oni naime tvrde, da se kod nekih pojedinaca, nadarenih posebnom osjetilnošću, može pomoću mašte

izazvati izbijanje krvi, što naliči na rane. A u stvari kod nekoliko slučajeva, koji su ne taj način postignuti, ima mnogo razlike od pojava, što ih zapažamo kod pravih stigmatiziranih osoba.

Znakovi za raspoznavanje stigmata

I zato da bismo bolje razlikovali stigmatizaciju kao umjetnu pojavu, koja se može izazvati kod izvjesnih pojedinaca, treba skrenuti pažnju na sve okolnosti, koje su značajne za prave stigme.

Prave se stigme nalaze upravo na onim mjestima, gdje je i Naš Gospodin imao pet rana, dok je istjecanje krvi kod hipnotiziranih osoba lokalizirana drukčije.

Općenito je obnavljanje rana i boli stigmatiziranih osoba vezano u dane ili liturgijsko vrijeme, kada se više spominje uspomena na Muku Isusovu, kao na primjer: Veliki Petak ili koji drugi blagdan Gospodnji.

Ove se rane ne gnoje: krv, koja iz rana teče, je čista, dok i najmanja ozljeda na drugom dijelu tijela dovodi do gnojenja, pa i kod stigmatiziranih osoba. One ne ozdravljaju unatoč redovitim medicinskih sredstava i traju katkada po 30 ili 40 godina.

Iz tih rana obilno teče krv, što možemo shvatiti prvi dan, kad se pojave, ali ostaje neprotumačivo u slijedeće dane. I obilno krvarenje postaje neprotumačeno. Stigmata su redovito na površini, daleko od glavnih krvnih sudova, a ipak iz tih rana curkom curi krv.

Konačno i posebno spomenimo, da se stigmata nalaze samo kod osoba, koje se na herojski način vježbaju u krepostima i koje imaju posebnu ljubav prema svetom Križu Kristovu.

Proučavanje svih ovih okolnosti pokazuje, da se tu ne radi o kakvom redovitom patološkom slučaju, nego da milost djeluje na te stigmatizirane osobe, da ih učini, što je moguće više, sličnima Raspetom Spasitelju

5. RAZLIKA IZMEĐU AUTENTIČNIH MISTIČNIH FENOMENA KOJE UZROKUJE BOŽJA MILOST I BOLESNIH PARAPSIHOLOŠKIH POJAVA

Pojave, koje se povezuju uz mistične fenomene i zanos, tako su dobro dokazane, da ih se ne može nijekati. Neki samo pokušavaju, da ih izjednače s pojedinim bolesnim pojavama, koje imaju svoj izvor u psiho nervozi, a posebno u histeriji. Neki opet vide u tome neku vrstu ludila. I sveci mogu biti bolesni, kao i drugi ljudi ali ne radi se o tom pitanje. Radi se samo o tome da li mističari daju dojam zdravih i uravnoteženih ljudi obzirom na razum. A baš u toj stvari ima toliko bitnih razlika između mističnih i bolesnih pojava, da nijedan dobronamjerni čovjek ne može to ne vidjeti i iz toga ne zaključivati, da tu nije moguća nikakva sličnost. Te se razlike zapažaju posebno obzirom na osobu koja doživljava mistične fenomene, obzirom na različitost pojava i obzirom na rezultate i plodove mističnog fenomena.

Razlike obzirom na osobu koja doživljava mistične fenomene

Usporedimo li one, koji boluju od psihoneuroze, s onima koji su zanosno sjedinjeni s Bogom, vidimo da su prvi moralno i fizički neuravnoteženi, dok su drugi, barem u moralnom pogledu, posve uravnoteženi. Prvi su neuravnoteženi duševno, kao i fizički.

Kod njih možemo utvrditi umanjenu razumsku djelatnost, kao i umanjenu moć volje. Svijest potpuno ili djelomično radi, pažnja popušta, razum osiromašuje, mašta se toliko rastvara, da se dobiva dojam odvojene osobnosti. Naskoro u duhu ostaje samo još mali broj čvrstih misli. I odatle nastaje neka ujednačenost misli nešto slično ludosti. U isto vrijeme slabi i volja. Čuvstva i uzbuđenja preuzimaju maha. Čovjek postaje igračka svojih željica ili sugestije tuđe volje, više ne pripada sam sebi. To je dakle neko stanovito oslabljenje, umanjjenje ličnosti, intelektualnih i moralnih sila.

Sve je to posve protivno kod mistika: njihovo je razumsko djelovanje sve veće, volja biva jača i postaju sposobni, da pothvate i izvedu velike stvari. Pa vidjeli smo zaista, kako su u mističnim iskustvima stekli nove spoznaje o Bogu, o njegovim svojstvima, o vjerskim istinama, o samima sebi. Bez sumnje, ne mogu izraziti sve, što vide. Ali priznaju posve iskreno, da su više naučili za nekoliko časaka kontemplacije, nego li dugim čitanjem. I to se uvjerenje prenosi i na stvarni napredak u vježbanju herojskih kreposti. Vidi se očito, da su ti ljudi još ponizniji još podložniji Božjoj volji, pa i u najtežim iskušenjima i da uživaju mir, sreću i nepomućenu vedrinu. Kako smo daleko u tom slučaju od uzbuđenja i strastvenih pokreta bolesnih histerika i psihopata!

Razlike s obzirom na različitost pojava

Isto tako postoje i mnoge razlike, obzirom na način, na koji se zbivaju te pojave kod autentičnih mističara i kod psihološki bolesnih osoba. Ništa nema žalosnije; neugodnije za promatranje od histeričnih napadaja.

Prvi je stupanj sličan nekom laganom napadu padavice, ali se od nje razlikuje, što se zapaža kao neka knedla, koja dolazi do grla i koja je u stvari neka nabreklost grla, s utiskom gušenja, i kao neko pištanje u ušima. Drugi se stupanj sastoji u neuravnoteženim kretnjama, grčanju čitavog tijela, osobitomu kružnom luku. Treći se stupanj sastoji u strastvenom strahu, zavisti, pohote u vezi sa slikom ili idejom, koja opsjeda.

Konačno svršava pretjeranim plačem ili smijehom. Zatim nastaje smirenje. I nakon što je napad prošao, ti su ljudi umorni, iscrpljeni i trpe od različitog neraspoloženja.

I ovdje, kolike li razlike između njih i osoba, koje su u zanosnom sjedinjenju! Kod njih nema nikakvih grčeva, nikakvog silovitog udaranja, kod njih vlada takav mir, takav zanos duše, koja je tijesno sjedinjena s Gospodinom Bogom, da se svjedoci zanosa, kao na primjer oni, koji su vidjeli svetu Bernardicu u času njezinog viđenja u Lurdu kod Massabiellske špilje, ne mogu uzdržati, da se ne dive! Pa i tijelo, kako to veli sv. Terezija, umjesto da bude iscrpljeno poprima, zanosu nove snage.

Razlike obzirom na učinke i plodove

Što se tiče učinaka, i oni su različiti u oba slučaja. Kod histerika sve više dolaze do izražaja opisani prizori i sve se viši povećava neuravnoteženost sposobnosti: pretvaranje, laž, oglupljivanje, bludno raspoloženje, to je rezultat iskustvenih činjenica na tim nesretnim žrtvama.

Kod mistika se naprotiv radi o stalnom porastu spoznaje, ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu. Kad imaju prilike, da poduzimaju kakvo djelo, da nešto osnuju, oni kod toga pokazuju zdravi sud, otvoren i odlučan duh, jaku volju, i to konačno sve bude okrunjeno krunom uspjeha.

Sveta je Terezija osnovala do svoje smrti, unatoč mnogobrojnih protivljenja, 16 ženskih i 14 muških samostana. Sveta je Koleta osnovala 13 samostana i popravila stegu u mnogo drugih. Gospođa Acarie, koja je bila u zanosnom sjedinjenju već sa 16 godina, bila je udata kroz 30 godina, odgojila je šestero djece, popravila je imovno stanje svoje obitelji, koje je bilo stradalo nepromišljenostima njezinog muža i kad je postala udovica, pridonijela je osnutku Karmela u Francuskoj. Sveta Katarina Sijenska koja je umrla u 32. godini, i koja kroz dugo vremena nije znala ni čitati ni pisati, igrala je vrlo važnu ulogu, u događajima onoga vremena, a posebno obzirom na povratak Pape u Rim i to tako važnu, da ju je jedan povjesničar nazvao državnikom i to velikim državnikom.

6. MILOSTI KOJE BOG DRAGOVOLJNO DAJE BEZ ZASLUGA DUŠA

Objave, o kojima smo govorili, Bog daje za osobnu korist pojedine duše. Dragovoljno darovane milosti što ih Bog daje bez zasluga duša posve obratno, Bog daje za korist drugih.

To su dakle: dragovoljni darovi, izvanredni i prolazni, koje Bog daje izravno za dobro drugih, i koji mogu neizravno poslužiti i za osobno posvećenje. Svezi ih Pavao spominje pod imenom darovi. U poslanici Korinćanima ih nabroja devet, a sve dolaze od istoga Duha:

1) Riječ mudrosti, koja nam pomaže, da izvodimo vjerske istine promatrane kao načela i da izvodimo zaključke, koji pomažu bolje shvatiti vjerske istine.

2) Riječ znanja, koja nam pomaže, da se okoristimo ljudskim znanjem za tumačenje vjerskih istina.

3) Dar vjere, ne sama krepost, nego jedna posebna sigurnost koja je u stanju, da izvodi čudesa.

4) Dar ozdravljanja koja nije ništa drugo, nego moć ozdravljanja bolesnika.

5) Moć izvoditi čudesa i to za potvrđivanje božanske objave

6) Dar proroštva ili dar poučavanja, u ime Božje i po potrebi dokazati i potvrditi svoje učenje proročanstvima.

7) Razlikovanje duhova ili uliveni dar čitati tajne srdaca i razlikovati dobrog duha od zloga.

8) Dar jezika, koji je kod sv. Pavla dar molitve na stranom jeziku s nekim osjećajem ushićenja; prema bogoslovima to je i dar govoriti više jezika.

9) Dar tumačenja ili sposobnost tumačiti strane riječi, koje su u pitanju (254).

Prema vrlo opravdanoj opasci sv. Pavla i sv. Tome sva su ovi darovi daleko manje važni od ljubavi i posvećujuće milosti!

7. ĐAVOLSKI UTJECAJI

U želji da se imitira božansko djelovanje u duši, đavao nastoji, da i sam izvodi svoju vlast ili bolje svoju tiraniju nad ljudima. Čas opsjeda, da tako kažemo, dušu izvana, budeći strašne napasti: a čas se opet nastanjuje u samom tijelu, i pokreće ga po svojoj volji, kao da bi mu on bio gospodar, s namjerom da zbuni i upropasti dušu. Prvi, redoviti i općeniti đavolski utjecaj je napastovanje i svi su u većoj ili manjoj mjeri tome podložni. Napast kao takva može doći od duha svijeta, iz naše na grijeh sklone duhovne mane ali i od đavla. Ovdje nećemo govoriti o tim redovitim đavolskim utjecajima nego o vanrdnim. U prvom redu radi se o đavolskom opsjednuću, a u drugom slučaju o posjednuću.

Treba izbjegavati dvostruko pretjeravanje obzirom na đavolsko djelovanje. Ima ih, koji đavlu pripisuju sva zla, što nas snalaze. To znači zaboraviti, da postoje u nama neka bolesna raspoloženja, koja ne pretpostavljaju nikakav đavolski utjecaj, da postoje, nadalje, zle sklonosti, kojima je izvor u trostrukoj požudi i da su ti naravni uzroci posve dovoljni, da njima protumačimo mnoge napasti... Ima i drugih, koji posve obratno nijedan događaj neće pripisati utjecaju đavla, zaboravljajući na ono, što nam Sveto pismo i predaja govore o đavolskom djelovanju.

Da se držimo zlatne sredine, treba se držati pravila, da prihvaćamo kao đavolske pojave samo one, koje imaju kakvo izvanredno obilježje, ili koje po svim svojim okolnostima ukazuju, da se radi o djelovanju zloga duha. Govorit ćemo prvo o đavolskom opsjednuću, a onda o posjednuću.

7.1. ĐAVOLSKO OPSJEDNUĆE

Opsjednuće je zapravo čitav niz trajnijih i žešćih napast, nego što su redovito. Ono je vanjsko, kad je utjecaj na vanjska sjetila ukazivanjima. Ono što je nutarnje, kad je izazivlje nutarnje, duboke utiske. Vrlo je rijetko to opsjednuće čisto vanjsko, jer đavao djeluje na sjetila samo zato, da lakše smete dušu. Ipak ima svetaca, koji – iako su bili opsjednuti na izvanjski način utvarama, svih mogućih vrsta, sačuvaše u svojoj duši potpuni mir.

Đavao može djelovati na sva vanjska osjetila. Na vid, prikazujući se čas u ogavnim oblicima, da zastraši osobe i da ih odvraća od vježbanja u krepostima, kao što je to bio slučaj kod

časne Majke Agneze de Langeac i kod mnogih drugih. Drugi puta se opet pokazuje u zavodljivim oblicima, da navuče dušu na zlo, kao što je često se događalo svetom Alfonzu Rodriguezu.

Na sluh, tako da osobe, koje opsjeda, čuju riječi ili pjesme, koje su sadržajem bogohulne ili bludne, kako to čitamo u životu, bl. Margarete Cortonske. Ili se katkada čuje kao neko tapanje, da zastraši, kako se to katkada dogodilo svetoj Magdaleni de Pazzi i sv. Župniku Arškom.

Đavao može djelovati na opip i to na dva načina: zadavajući udarce i rane, kako čitamo u bulama za kanonizaciju sv. Katarine Sijenske, sv. Franje Ksaverskog i u životu sv. Terezije, katkada opet zagrljajima, koji imaju za cilj izazvati na zlo, kako to sveti Alfonz Rodriguez pripovijeda sam za sebe.

Kako to opaža o. Schram ima slučajeva, kad su ta ukazivanja jednostavne halucinacije, koje nastaju uslijed živčanih uzbuđenja. I u tom slučaju su to sumnjive napasti.

Đavao djeluje i na nutarnja sjetila, na maštu i pamćenje, i na strasti da ih uzbuni. Kad čovjeka unatoč njegove volje, salijeću nezgodne slike možemo u tom gledati posebno djelovanje đavla. Osim toga, isto tako, kad je čovjek bez ikakvog pametnog razloga sklon na srdžbu, u tjeskobama na očaj, na instinktivne pokrete antipatije ili naprotiv na opasne nježnosti. Bez sumnje, katkada je vrlo teško riješiti, radi li se o pravom opsjednuću. Što više, kad su te napasti iznenadne, žestoke, dugotrajne i teške za tumačenje naravnim uzrocima, možemo u tom vidjeti đavolsko djelovanje. U slučaju sumnje dobro je pitati za savjet katoličkog liječnika, koji bi morao ispitati, nisu li možda te pojave posljedica kakvog bolesnog stanja, koje bi se moglo ukloniti dobrom higijenom.

Duhovno vodstvo. Treba zajedno spojiti najveću razboritost i očinsku dobrotu. Prije svega, ne vjerovati, bez ozbiljnih razloga, u pravo opsjednuće. Ali, radilo se o njem, ili ne, duhovnik mora imati mnogo ljubavi i smilovanja prema pokorniku, kojeg napadaju strašne i dugotrajne napasti i pomagati mu mudrim savjetima.

Osobito će svoje pokornike podsjetiti na ono, što smo rekli o napastima, o načinu, kako ćemo im se opirati. Ako se - u žestokom naletu napasti - dogodila kakva, neurednost bez ikakva pristanka volje, onda će ih upozoriti da nema grijeha bez pristanka. U slučaju sumnje će prosuditi, kao da grijeha nije bilo, barem ne teškoga, kad se radi o osobi, koja je redovito dobro raspoložena.

Kad se radi o gorljivim osobama, tada će se duhovni vođa pitati, nisu li te stalne napasti zapravo pasivne kušnje, o kojima smo govorili. I tada će, ako se u to uvjeri, dati tim osobama savjete, koji odgovaraju njihovom duhovnom stanju.

Ako je đavolsko opsjednuće moralno sigurno ili vrlo vjerojatne, mogu se upotrijebiti, privatne molitve za oslobađanje. U tom slučaju je dobro, da se na to i ne upozori osobu, nad kojom se kani moliti, ako se je bojati, da ovakva izjava ne bi uznemirila i uzbunila njezinu maštu. Dosta je samo, da je upozorimo, da ćemo nad njom izmoliti jednu molitvu, odobrenu od Crkve.

7. 2. ĐAVOLSKO POSJEDNUĆE

Narav posjednuća. Dva dijela sačinjavaju posjednuće: prisutnost đavla u tijelu zaposjednute osobe i vlast, koju on vrši nad tim tijelom - i preko njega - i na njegovu dušu. To zadnje valja rastumačiti. Đavao nije sjedinjen s tijelom, kao što je duša sjedinjena s tijelom. On se odnosi prema duši kao vanjski pokretač i ako na nju djeluje, to biva posredstvom tijela u kojem boravi. On može izravno djelovati na tjelesne udove i vršiti na njih utjecaj, da izvode svakovrsne pokrete. Neizravno djeluje i na sposobnosti i to u onoj mjeri, u kojoj su one u svom djelovanju ovisne o tijelu.

Možemo dakle kod posjednutoga, razlikovati dva različita stanja: stanje krize i stanje mira. Kriza je kao neka vrsta žestokoga napadaja, u kojem đavao pokazuje svoju tiransku moć, unoseći u tijelo neko grozničavo gibanje, koje se očituje u grčanju, nastupima bjesnoće, bezbožnim i bogohulnim riječima. Bolesnici - izgleda - gube tada svaki osjećaj za ono, što se s njima događa, i kad dođu k sebi ne sjećaju se više ničega, što su rekli ili radije što je govorio i činio đavao preko njih. Oni osjećaju đavolsku navalu samo na početku. Iza toga čini se gube svijest.

Ima međutim od tog općenitog pravila iznimaka. O. Surrin, koji je i sam postao zaposjednut, egzorcizirajući Uršulinke iz Louduna, imao je svijest o svemu, što se događalo u njemu. On opisuje, kako je njegova duša bila razdijeljena, otvorena s jedne strane đavolskim utiscima, a s druge strane prepuštena djelovanju Božjem. Opisuje kako moli, dok mu se tijelo valja po zemlji. Nadodaje:

"Moje je stanje takvo, da mi preostaje vrlo malo čina, gdje sam slobodan. Želim li govoriti, jezik me ne sluša. Za vrijeme Mise sam prisiljen, da se najednom zaustavim. Kod stola ne mogu prinositi zalogaje k ustima. Ako se ispovijedam, grijesi mi izmiču s pameti. Osjećam, da je đavao u meni, kao kod svoje kuće, i da ulazi i izlazi kako ga je volja".

U časovima mira ništa ne odaje prisutnost zloga duha. Rekao bi čovjek, da se je povukao. Ipak se katkada ova prisutnost očituje nekom kroničnom slabošću, koja prelazi sva sredstva liječničke znanosti. Često se događa, da više demona, zaposjedne jednu te istu osobu: to pokazuje njihovu slabost. Općenito govoreći đavao zaposjeda samo grešnike. Ima međutim iznimnih slučajeva, kao što je i slučaj o. Surina.

Znakovi posjednuća. Budući da ima živčanih i umnih oboljenja, ili slučajeva ludila, koji su u svojem vanjskom izgledu vrlo slični posjednuću, vrlo je važno da iznesemo neke znakove, po kojima bi se moglo prepoznati i razlikovati đavolsko posjednuće od bolesnih pojava.

Prema Rimskom Obredniku ima tri glavna znaka, po kojima se može prepoznati posjednuće: "govoriti nepoznatim jezikom i to upotrebljavati više riječi, toga jezika ili razumjeti nekoga, koji ga govori; otkrivati daleke i tajne stvari; pokazivati snagu, koja nadmašuje dob ili stanje, i drugo slično. A što se više takvih pojava sastane, to je veći znak.

U nekoliko ćemo riječi rastumačiti svaki taj znak. Upotreba nepoznatih jezika. Da bi se to utvrdilo, treba provesti ozbiljni ispit o odnosnoj osobi, vidjeti nije li možda u prošlosti imala prilike naučiti neke riječi tih jezika, nadalje, da li ona, mjesto da samo izgovara neke izraze, koje je naučila napamet, govori i razumije jezik, koji joj je doista nepoznat.

Otkrivanje nepoznatih stvari, što se ne može na nikakav naravni način rastumačiti. I tu treba ozbiljno ispitati, stvar. Radi li se na primjer o dalekim stvarima treba ispitati i biti siguran, nije li ih dotična osoba saznala putem, pisma, telegram ili kakvog drugog naravnog sredstva. Ako se radi o budućim stvarima, treba čekati njihovo ostvarenje, da bismo vidjeli, jesu li se one ispunile upravo onako, kako je rečeno, i jesu li dovoljno točno izražene, da ne bi bilo nikakve jednoznačnosti. Ne treba dakle voditi nikakva računa o onim bespredmetnim proročanstvima, koja navješćuju velika zla, koja slijede iza sretnih uspjeha. Na taj bi način bilo vrlo lako steći glas proroka! Kad je činjenica dovoljno utvrđena, treba vidjeti i utvrditi, da li ta nadnaravna spoznaja dolazi od dobroga ili zlog daha, prema pravilima za razlikovanje duhova. I konačno, dolaze li od zlog duha, koji je upravo sada prisutan u zaposjednutome.

Pokazivanje snage, koja vidno prelazi sile dotične osobe, vodeći računa o njezinoj dobi, o njezinoj izvježbanosti, o njezinom bolesnom stanju, itd. Ima doista slučajeva razdraženosti, gdje su sile dvostruko veće. Već smo rekli, da je pojava lebđenja kad je dovoljno dokazana, nadnaravna, odnosno mimo naravna. Ima slučajeva, u kojima se - vodeći računa o okolnostima - to ne može pripisati Bogu ni anđelima. Moramo dakle u tom gledati znak đavolskog utjecaja!

Uz ove znakove možemo nadodati i one, koji se pokazuju iz učinaka, što ih je izazvala upotreba egzorcizama ili blagoslovljenih stvari, osobito, ako se to primjenjuje bez znanja osoba koje su navodno zaposjednute. Ima ih na primjer, koji prilikom dodira jednom svetom stvari, ili dok se nad njim mole liturgijske molitve, upadaju u strašni bijes i užasno psuju. Ali taj je znak siguran samo kod onih, kod kojih se to radi bez njihova znanja. Naime, ako oni to opaze, mogu se i sami razbjesniti bilo zbog svoga straha i bijesa na sve, što je religiozno, bilo da se samo pretvaraju.

Nije dakle lako prepoznati pravo posjednuće i nikad ne možemo biti dovoljno oprezni, prije nego se izjasnimo.

Razlika između posjednuća živčanih poremećaja. Iskustvo, što ga imamo od osoba, koje su bolovale od živčanih poremećaja je pokazalo, da postoji neka sličnost izmetu ovih bolesnih stanja i

vanjskog vladanja zaposjednutih. Tome se ne moramo čuditi. Đavao može prouzročiti bilo živčane bolesti bilo vanjske pojave, koje su veoma slične ovim živčanima. I to je još jedan razlog više, da treba biti vrlo suzdržljiv u tim sudovima o navodnim slučajevima posjednuća.

Ali ta se sličnost odnosi samo na vanjsko držanje, koje samo po sebi ne pruža nikakva dokaza za zaposjednute. Još se nije našlo živčano bolesnih, koji govore nepoznatim jezicima, otkrivaju tajne srca ili da proriču budućnost točno i sigurno. To su, dakle, rekli smo već, pravi znakovi posjednuća. Kad ih uopće nema, možemo vjerovati, da se radi o običnoj živčanoj stvari.

Ako su se koji puta egzorcisti prevarili, to se dogodilo samo zato, što su se udaljili od pravila, koja je dao Obrednik. Da bi se izbjegle ovakve zablude, zgodno je i dobro je, da stvar ne ispita samo svećenik, nego i katolički liječnici.

Tako o. Debreyne, koji je bio liječnik prije svoga ulaska u Trapistički red, pripovijeda, kako je imao slučaj s jednom ženskom zajednicom, koji je imao velike sličnosti s onim slučajem Uršulinki u Loudunu. On ih je za kratko vrijeme izliječio naravnim sredstvima, posebno ustrajnim i različitim ručnim radom.

Posebno valja biti oprezan u slučajevima umišljenog posjednuća. Može se dogoditi, da takav stvarni slučaj posjednuća kod onih koji su bili svjedoci tog slučaja, izazov živčano stanje i rastrojenost koja je na vani sasvim slična posjednuću. Najbolji način, da se to izbjegne jest da se udalje osobe, koje su tome sklone i da se uklone iz sredine, u kojoj su došle do tog živčano rastrojenog stanja.

Lijek protiv posjednuća. Ti su lijekovi, općenito govoreći, svi oni, koji mogu umanjiti djelovanje đavla na dušu, očistiti dušu i ojačati volju protiv đavolskih nasrtaja. A na posebni način, lijek protiv posjednuća su egzorcizmi (zaklinjanja).

Općeniti lijekovi. Upotrijebit će se sve ono, što smo već spomenuli kad smo govorili o đavolskim napastima. Jedan od najuspješnijih lijekova i sredstava je čišćenje duše u dobroj ispovijedi, a posebno u općenitoj ispovijedi, koja udaljuje od nas oholog i nečistog duha, ponizuje nas i posvećuje. Obrednik savjetuje, da se uz to nadoda post, molitva i sv. Pričest.

Što je čovjek čistiji i umrtvljeniji i đavao ima manje utjecaja na njega. A po sv. Pričesti dolazi u nas. Onaj, koji je svladao đavla.

Sakramenti i blagoslovljeni predmeti su također vrlo moćno sredstvo radi molitava, što ih je Crkva molila, blagoslivajući te stvari. Sveta je Terezija imala posebno pouzdanje u blagoslovljenu vodu, a to pouzdanje nije bez temelja, jer Crkva uz nju veže moć udaljiti đavla. Ali se treba njome služiti velikom vjerom, ponizno i pouzdano.

Raspelo, znak svetog Križa, a napose prave relikvije križa Isusova su đavlu strašne, jer je pobijeđen na Križu: "Da onaj, koji je na drvetu iznio pobjedu, na drvetu bude i svladan po...". Iz istog se razloga zli duh mnogo boji i zazivanja Imena Isusova, koje, prema obećanju samog Učitelja, ima čudesnu moć, da tjera u bijeg vragove.

Egzorcizmi (zaklinjanja)

Budući da je Isus Krist svojoj Crkvi ostavio vlast izgoniti đavole, ona je odmah u početku ustanovila red egzorcista, kojima će povjeriti vlast, da stavljaju ruke nad zaposjednute, bilo krštene bilo katekumene. A kasnije je sastavila i molitvene obrasce, kojima su se pri tom imali služiti. Ali kako se za vršenja teške egzorcističke službe traži mnogo znanja, kreposti, opreznog nastupanja, ta je vlast danas vezana i mogu je na svečani način izvršavati samo izabrani svećenici, koje je za to izabrao biskup. Ipak svećenici mogu obavljati privatne molitve oslobađanja, koristeći se crkvenim molitvama ili drugim obrascima. I laici mogu moliti te molitve, ali, jasno, ne u ime Crkve.

Obrednik propisuje način, kako treba postupati i daje egzorcistima veoma mudre upute. Mi ovdje možemo iznijeti samo glavne. Kad je posjednuće jednom utvrđeno i kad je postignuto ovlaštenje za izvršenje egzorcizma, onda.

Vrlo je zgodno, da se dotični svećenik pripravi za tu važnu službu poniznom i iskrenom ispovijedi, da đavao ne uzmgone predbacivati egzorcistima njihove pogreške. A osim toga: postom i molitvom, jer se taj rod izgoni samo tim sredstvima.

Općenito govoreći, egzorcizmi se imaju obavljati u crkvi ili kapeli, osim ako se iz vrlo važnih razloga razborito odluči, da ih se obavlja u kakvoj posebnoj prostoriji. U svakom slučaju neka egzorcista ne bude sam sa zaposjednutom osobom. U njegovoj se pratnji moraju nalaziti ozbiljni i pobožni svjedoci, dosta jaki, da drže bolesnika u njegovim napadima. Ako se radi o ženi treba da budu prisutne, - da je drže - žene, koje su prokušane u razboritosti i kreposti. I svećenik će kod toga pokazivati najveću suzdržljivost i čednost.

Nakon što je izmolio propisane molitve, egzorcista, će nastaviti pitanjima. On mora postavljati pitanja, autoritativno i ograničiti se samo ona pitanja, koja su potrebna, i koja savjetuje Obrednik: za broj i imena duhova koji zaposjedaju dotičnu osobu, vrijeme i molitve, što su u nju ušle. Onda ga se pozove, da se izjasni, kada će otići i koji će znak dati, po kojem će se poznati, da je izašao, prijeteći mu se – opre li se - da će se povećati njegove paklene muke razmjerno s njegovim opiranjem.

U tu će se svrhu upotrebljavati upravo ona zaklinjanja, koja ga - čini se - više ljute, kao što je zazivanje Isusova Imena i Marijina, križanje i škropljenje blagoslovljenom vodom. Prisiliti ih treba, da se prostru pred presvetom Euharistijom ili pred Raspelom ili svetim moćima. Treba brižljivo izbjegavati svaku brbljavost, znatiželjna i radoznala pitanja. Ako nečisti duh daje zajedljive ili smiješne odgovore, ili ako skreće s pitanja, tada mu valja naložiti autoritativno i dostojanstveno da šuti.

Ne smije se dopustiti svjedocima egzorcizma - kojih u ostalom mora biti samo malo da postavljaju pitanja. Oni neka budu tihi i neka šute i neka se mole zajedno s Onim, koji izgoni đavole. Egzorcista ne smije, unatoč vlasti koju ima, nastojati da otpravi đavla radije na ovo mjesto nego na koje drugo. On se ima ograničiti na to, da istjera zlog duha, prepuštajući njegovu sudbinu Božjoj pravdi. Egzorcizmom treba nastaviti više puta, što više i više dana, s razmacima odmora, sve dotle dok đavao ne izađe ili barem ne pokaže spremnost da to učini.

Kad je oslobođenje od posjednuća utvrđeno, egzorcista moli Boga da zabrani đavlu, da se ikada vrati u tijelo, koje je morao napustiti. Zahvaljuje se Bogu i poziva oslobođenu osobu, da ga blagoslivlja da se brižno čuva svakog grijeha, da opet ne padne pod vlast zlog duha.

PARALELIZAM SA NUKOM BL. HENRIKA SUSONA: sedma hridina

U sedmoj etapi duhovnog života duša nastavlja put duhovnoga rasta koji postaje put sjedinjenja. Nastavlja opisivati savršene duše. U usporedbi sa Zamkom duše sv. Terezije Avilske stanje duše koje ovdje opisuje bl. Henrik odgovara petim odajama. Prema sv. Tereziji pete odaje predstavljaju stanje duša koje već žive mistični život u pravom smislu riječi. Kušaju jednu nutarnju obnovu i novost života u Kristu. U molitvi sjedinjenja koja je nadnaravna ulivena kontemplacija i koju Bog daruje kada i kako hoće iako se duša sa svoje strane treba za nju pripravljati. Istinski znakovi ovoga sjedinjenja s Bogom, koje još nije potpuno, jesu sigurnost o Božjoj prisutnosti uz nutarnja i vanjska progonstva i patnje koje stavljaju na kušnju ljubav prema Bogu. Dušama na ovom stupnju duhovnog života je potrebna jedna autentična vjernost i dokazana odlučnost.

Odgovor: Otvori sada svoje oči i gledaj iznad sebe.

Čovjek podiže oči i vidje da je ova sedma hridina mnogo viša od šeste, vidje jako mali broj osoba koje uspinju sa šeste na sedmu hridinu. Čim bi se uspeli, odmah bi pali naniže i jako mali broj njih ostaje na ovoj hridini.

Čovjek: Ljubljeni moj, a što to znači? Koje su ovo osobe?

Odgovor: Vidjet ćeš.

Čovjek se odmah nađe na sedmoj hridini koja je bila puno ljepša od svih ostalih koje je do sada vidio. A na ovoj hridini je bilo puno manje osoba nego na bilo kojoj drugoj koju je vidio. Ali ako ih je bilo manje, bili su puno ljepši i sjajniji od svih koje je do sada vidio.

Čovjek: Ljubljani moj, kakvi su ovi ljudi?

Odgovor: To su ljudi koji su se potpuno predali Bogu i žele u tome ustrajati do smrti. I sve njihovo nastojanje sastoji se u tome da podlože koliko više mogu svoju narav razumu, da budu uistinu zadovoljni svime što Bog želi od njih bilo u nutrini bili izvana. Radi se o lijepim djelima ljubavi prema drugima naizvan i o nutarnjoj sabranosti kojoj teže prema Božjoj volji koju jako žele vršiti. A razlog zašto tako sjaje na poseban način je taj što im je Bog udijelio posebno obilje milosti prosvjetljenja. Zbog toga više sjaje od onih koji su ispod.

Čovjek: Ljubljani moj, jesu li ovi ljudi došli do svoga izvorišta i iskona?

Odgovor: Ne, trebaju se još uspeti na puno veće visine.

Čovjek: Zašto se događa to da tako malo ljudi boravi u svom izvorištu i iskonu?

Odgovor: Ti trebaš sve to još vidjeti.

Čovjek: A što prijeći u tome ove ljude?

Odgovor: Neprijatelj je u njih bacio veliku kukicu kojom ih drži da se ne mogu uspinjati naviše.

Čovjek: Što to znači da je ovim ljudima bacio kukicu dok je drugima bacao udicu?

Odgovor: Neprijatelj se jako boji da će mu ovi ljudi pobjeći prema svome izvorištu i iskonu.

Čovjek: A što je kukica kojom ih drži?

Odgovor: Radi se o tome da su ovi ljudi primili od Boga velike milosti i svjetla te u njima nekad skriveno uživaju u svojoj naravi na puno načina i ne osvrću se do kraja na to. Služe se velikim milostima za uživanje u svojoj naravi i ne prepoznaju kako su za to odgovorni, a to bi trebali dobro primjećivati. A neprijatelj to sugerira i to dobro zapazi jer je on jako okretan i spretan. A kada ovi ne primaju od Boga žuđenu utjehu, pričešćuju se da bi kušali utjehu, a to nije savršenije. Vidjet ćeš druge osobe koje su potpuno umrle same sebi u ovome. Ali osobe koje borave na sedmoj hridini uživaju u ovoj slasti i drugim užiticima jako potajno i skriveno u svojoj naravi. Pa iako ti ovo izgleda mala zapreka, ipak će morati trpjeti veliko Čistilište iako puno manje od onih koji borave ispod, ali će biti nagrađeni vječnom nagradom puno većom od drugih.

SAVRŠENE DUŠE

Sada ćemo izložiti nauk Saudreaa o ovom stupnju puta duhovnoga rasta. Budući da on u svom studiju redovito prikazuje nauk odaja sv. Terezije i hridina bl. Henrika ovdje nećemo iznositi taj dio njihova i njegova nauka jer smo ga gore donijeli. Iznijeti ćemo samo njegova razmišljanja koja dopunjuju sv. Tereziju i bl. Henrika ukazivanjima na druge svetačke tradicije. Saudreaa duše na ovom stupnju duhovnog života naziva savršene duše i ovako opisuje njihovo nutarnje duhovno stanje.

- Duše koje žive na ovom stupnju sjedinjenja s Bogom, kušaju žarku želju da ljube Boga, koju sam Bog budi u dušama pokazujući im uvijek na nov način koliko je on više ljupkiji i dostojniji ljubavi nego je uistinu ljubljani. Ta iskustva su često popraćena s boli jer duša kuša koliko je slaba njena sposobnost da istinski ljubi Boga i u kojoj mjeri to ne uspijeva u razmjeru sa željom koju osjeća u sebi.

- Istovremeno te duše žive veliku slobodu i veliko nutarnje distanciranje od svega što im je prije bilo jako važno, a sada u odnosu na to osjećaju se slobodne jer njihovo srce boravi u Bogu koji je svo njihovo blago. Naravne želje, nemiri i zemaljske brige koje su jako uznemirivale duše na prethodnim stupnjevima duhovnog rasta, ne mogu ih više pomutiti u dubokom miru.

- Uz to duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom, prakticiraju gorljivu ljubav prema bližnjemu na koju ih potiče Duh Sveti te su uz duboku svijest o svom ništavilu osjetljive na radosti i patnje bližnjega, one kušaju duboku poniznost jer uz spoznaju o vlastitom dostojanstvu djece Božje, po spoznaji vlastite bijede i krhkosti kao da rukom dodiruju ništavilo vlastitoga stvorenoga bića. Uz to imaju jasnu svijest da su uz već dobivene milosti trebale donijeti puno više duhovnih plodova. Na taj način kušaju veliku odbojnost prema i najmanjim nesavršenostima. Žele biti vjerne Bogu i u

najmanjim sitnicama, ali ne zbog vlastitog perfekcionizma nego iz čiste želje da Bogu u svemu ugone. Iskustveno uviđaju što su vjernije, Bog ih to više prosvjetljuje.

- I na kraju, duše koje su došle do sjedinjenja, kušaju duboki mir i vedrinu. Porazi ih ne obaraju, poniženja ih ne ogorčavaju. Čine najbolje što mogu, a uspjeh svog nastojanja predaju u volju Božju. Računaju i oslanjaju se na volju Božju, a ne na ljudska sredstva.

ŠESTI STUPANJ

ŠESTE ODAJE - ZARUKE DUŠE

Šeste odaje predstavljaju stanje duše kojima duša prolazi najviša nutarnja čišćenja, a među mistične milosti koje Bog udjeljuje duši na posve nadnaravan način spadaju nutarnje lokucije, ekstaze i viđenja... Duša proživljava jednu veliku gorljivost za spasenje ljudi i ima jedan apostolatski duhovni naboj te spremnost da napusti samoću za rad na širenju kraljevstva Božjeg. Da bi se uspela do najviših stupnjeva mističnog života potrebno je motrenje Kristova čovještva. U ovim odajama duša proživljava duhovne zaruke, tj. Kristovo obećanje da će jednoga dana s njom se sjединiti. Nutarnji život milosti duši otkriva čudesna Božja djela u tipično mističnoj molitvi sjedinjenja.

U jednoj usporedbi opisa paralelizma duhovnog puta sv. Terezije i sv. Ivana od Križa na ovom razvojnom stupnju duhovnog života za daljnji duhovni rast duša treba proći tamnu noć duha da bi došla do vrhunca mističnog sjedinjenja s Bogom na zemlji, duhovnim brakom.

Na šestim odajama Terezija se najduže zadržala. Njima posvećuje cijelih jedanaest poglavlja, dok svim ostalim odajama zajedno sedamnaest.

Ovdje Terezija izlaže nauk na kojem je dosad malo inzistirala, a to je pročišćenje.

Radi se o posljednjim pripremama i spremanju duše od samoga Boga za potpuno sjedinjenje. Naime, to je razdoblje zaruka, posljednji korak prije sklapanja braka..

Sa svoje strane duša se maksimalno trudi u izbjegavanju grijeha, pa i najmanje nesavršenosti. Želi se u potpunosti uskladiti s Božjom voljom, raditi za njegovu slavu i pod cijenu bilo kakve žrtve. Po Božjem nadahnuću napušta i samoću iako je silno voli te odlazi među ljude svjedočeci i prenoseći Božju ljubav.

Prema Castellanu stanje duša šestih odaja su duhovne zaruke, milost vodi prema čudesnom Božjem djelovanju, mistična molitva je ona koja odgovara ovim dušama.

Teško je ukratko iznijeti, pa i ono najhitnije, iz ovih odaja. U njima Terezija želi biti iscrpna u savjetima i upozorenjima, u ukazivanju na opasnosti i poteškoće, a ponegdje želi i u detalje, koliko je moguće, prikazati način Božjeg djelovanja, stanje duše, plodove pojedinih milosti, pa onda opet odustaje uz napomenu da se to ne može izreći, niti to može razumjeti itko osim onoga tko je to iskusio.

Najprije iznosi neke vanjske poteškoće s kojima se susreće duša u tom duhovnom stanju: izrugivanja od strane najbližih da se dotična osoba pravi sveticom i zavarava svijet (Z VI. 1, 3), ili u suprotnom da se priča previše pozitivno o njoj, dok ona osjeća da to nije tako i zbog toga trpi (Z VI. 1, 5); poteškoće koje proizlaze od najrazličitijih bolesti koje Gospodin šalje (Z VI. 1, 6-7); problemi s ispovjednicima koji mnoge duhovne stvarnosti ne razumiju i pogrešno tumače (Z VI. 1, 8); tu je još strah da se možda ispovjednika ne zavarava o stanju (Z VI. 1, 9), sumnje da možda Bog šalje muke zbog loše prošlosti koju je imala ta duša (Z VI. 1, 8), te mnoge druge tjeskobe i duhovne muke »kojima se ne zna naći ime« (Z VI. 1, 13).